

Opettajan opas

Agenda 2030 teemapäivät

Opettajain opas

Agenda 2030 teemapäivät

RAUHANKASVATUS-
INSTITUUTTI

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Opettajan opas

Agenda 2030 teemapäivät

ISBN:

978-952-281-647-4

Toimituskunta:

Riikka Jalonen ja Jenni Leppänen, Rauhankasvatusinstituutti ry

Julkaisija:

Ulkoministeriö

Oppaan kirjoittajat:

Elina Lauttamäki, Riikka Lehtinen, Antti Rajala ja Asta Rentola.

Kuvat:

Jenni Leppänen, Rauhankasvatusinstituutti ry

Kiitämme lisäksi seuraavia rauhankasvatuksen asiantuntijoita oppaan pedagogisen viitekehyksen ja menetelmien kehittämistä yhdessä kirjoittajien kanssa: Riikka Kunelius, Hanna Kuviluainen, Johanna Laaja, Marjukka Mankila, Hanna Niittymäki, Heidi Nissinen, Matti Pihlajamaa, Maria Seilo ja Aino Tiitta.

Graafinen suunnittelu ja taitto:

Marika Tossavainen

Paino:

Next Print Oy. Helsinki, 2020

Kustantaja ja kustannuspaikka:

Rauhankasvatusinstituutti, Helsinki

Tutustu oppaan verkkoversioon!
teemapaivat.maailma2030.fi

Sisällysluettelo:

Johdanto monialaiseen opettajan oppaaseen! 12

1. Agenda 2030 – kestävän kehityksen kokonaisuus

1. Tutustu: Yhteinen Agenda 2030 | 4.–9.-lk | 👥🌐 23

2. Syvenny: Minun ja meidän Agenda 2030 | 4.–9.-lk | 👥👥 25

3. Keskustele: Jonokeskustelu | 1.–9.-lk | 👥 26

4. Tutki: 17 hyvän elämän tavoitetta | 1.–3.-lk | 👥👥 26

5. Pohdi: Hyvä elämä | 1.–9.-lk | 👥👥 27

6. Osallistu: My Day | 4.–9.-lk | 👥👥🌐 28

7. Osallistu: Minuuttivideo | 4.–9.-lk | 👥👥🌐 29

8. Vaikuta: Mitä yksi ihminen voi tehdä? | 4.–9.-lk | 👥👥 30

9. Tutustu: Sankaritarinoita! | 1.–9lk | 👥👥🌐 32

Symbolit:

- 👥 Paritehtävä
- 👥 Ryhmätehtävä
- 👤 Yksilötehtävä
- 🌐 Sisältää verkko-oppaassa olevaa digitaalista materiaalia

Jokainen tehtävä linkittyy yhteen tai useampaan Agenda 2030 -kestävän kehityksen tavoitteeseen. Jokaisella seitsemällätoista tavoitteella on oma symbolinsa, joita hyödynnämme myös tässä oppaassa. Löydät tavoitteet symboleineen sivulta 11.

10. Osallistu: Sankarien tuhannet kasvot | 1.–9.-lk | 👥👥 34

11. Vaikuta: Kirjeitä ja viestejä | 1.–3.-lk | 🌐 35

12. Vaikuta: Nuoret vaikuttajina | 4.–9.lk | 👥🌐 36

13. Tutki: Nuoret vaikuttajat | 4.–9.-lk | 👥👥🌐 37

14. Vaikuta: Meidän juttu! | 4.–9.-lk | 👥 38

15. Itsearviointi: Värikoodiäänestys | 1.–9.-lk | 👥 41

2. Ilmastotokeja – ilmastonmuutoksen syyt ja seuraukset

16. Tutki: Mitä on luonnon monimuotoisuus? | 1.–9.-lk | 👥👥🌐 45

17. Tutki: Luonnon monimuotoisuus -tutkimus | 1.–9.-lk | 👥👥🌐 46

18. Tutki: Luonto muuttuu | 4.-9.-lk | 46

19. Osallistu: Ilmastouutisia | 4.-9.-lk | 47

20. Pohdi: Mitä tarvitaan ekologiseen hyvään elämään? | 1.-3.-lk | 48

21. Tutustu: Nuoret ilmastovaikuttajat | 4.-9.-lk | 49

22. Pohdi: Hyvän elämän puu | 1.-9.-lk | 49

23. Kirjoita: Vuoden 2030 ilmastouutisia | 1.-9.-lk | 50

24. Osallistu: Vaikuttava kirja | 1.-9.-lk | 50

25. Vaikuta: Ilmastolakko | 1.-9.-lk | 51

26. Tutki: Ilmastotekoja | 4.-9.-lk | 52

27. Vaikuta: Ilmastotekoja ja ilmastovaikutuksia | 1.-9.-lk | 53

28. Syvenny: Ilmastomuutos globaalissa etelässä | 4.-9. lk | 54

29. Syvenny: Aktiiviset nuoret eri puolilla maailmaa | 1.–3. lk | 🧑🌐 55

30. Itsearviointi: Rohkeusmittari | 1.–9.-lk | 🧑 56

3. Vastuullista kuluttamista – tuotteiden globaalit ketjut

31. Pohdi: Mitä haluan, mitä tarvitsen? | 1.–3.-lk | 🧑🌐 61

32. Pohdi: Kestävä valinta | 1.–3.-lk | 🧑🌐 63

33. Tutki: Eettisen elektroniikan jäljillä | 4.–9.-lk | 🧑🧑🌐 64

34. Pohdi: Elektroniikan kiertotalous | 4.–9.-lk | 🧑🧑🌐 65

35. Tutki: Mainosten maailma | 1.–3.-lk | 🧑 66

36. Syvenny: Vastuullisen kuluttamisen jäljillä | 4.–9.-lk | 🧑🧑 67

37. Tutki: Puuvillainen arkeni | 1.–9.-lk | 🧑 70

38. Tutki: Puuvilla maailmankartalla | 4.–9.-lk | 🧑🌐 70

39. Osallistu: Mainokset ja vastamainokset | 4.-9.-lk | 👤 72

40. Vaikuta: Vastuullisen kuluttamisen kampanja | 4.-9.-lk | 👤 73

41. Vaikuta: Kantaa ottavia julisteita ja videoita | 1.-9.-lk | 👥 75

42. Itsearviointi: Käsimittari | 1.-9.-lk | 👤 75

4. Tasa-arvo ja ihmisoikeudet – yhdenvertaisuus rakentaa rauhaa

43. Tutustu: Omanlainen, samanlainen | 1.-3.-luokat | 👤 79

44. Tutustu: Minulla on oikeus | 1.-3.-luokat | 👤 80

45. Tutki: Suomalaisuus ja moninainen Suomi | 1.-9.-lk | 👥🌐 82

46. Innostu: Monimuotoiset perheet | 1.-3.-lk | 👤 83

47. Tutustu: Ihmisoikeuspyramidi | 4.-9.-lk | 👤🌐 84

48. Keskustele: Minun perheeni | 1.-3.-lk | 👤 85

49. Osallistu: Turvallisemman tilan ohjeet | 1.-9.-lk | 👤🌐 86

50. Osallistu: Yhdenvertaisuuden kukka | 1.–9.-lk | 👤 87

51. Innostu: Olen upee! | 4.–9.lk | 👥🌐 88

52. Syvenny: Tasa-arvoiset mahdollisuudet | 4.–9.-lk | 👥🌐 89

53. Vaikuta: Voimalauseita ja kannanottoja! | 4.–9.lk | 👥🌐 90

54. Syvenny: Piirrä maailma | 4.–9.lk | 👤🌐 91

55. Innostu: Ihmisoikeusvaikuttajia | 1.–9.-lk | 👥🌐 92

56. Itsearviointi: Otanko askeleen? | 1.–9.-lk | 👤 93

5. Demokratia ja osallisuus – vaikuttamista lähellä ja kaukana

57. Tutustu: Kuuntele ja anna tilaa – Yksi, kaksi, kolme | 1.–9.-lk | 👤 97

58. Innostu: Osallisuuskävely | 1.–9.-lk | 👤 98

59. Osallistu: Tumma vai vaalea leipä? | 1.–9.lk | 👤 99

60. Tutustu: Vaikuttamisen keinoja Myanmarista | 4.–9.-lk | 👥🌐 100

61. Vaikuta: Pulmasta toimeen | 1.-3.lk | 🧑🌐 102

62. Syvenny: Mikä motivoi vaikuttamaan? | 4.-9.lk | 🧑 103

63. Syvenny: Kuka käyttää valtaa? | 4.-9.lk | 🧑 104

64. Tutki: Kuka saa näkyä? | 1.-9.lk | 🧑🧑 106

65. Syvenny: Mainokset – miten meihin vaikutetaan? | 4.-9.lk | 🧑🧑 106

66. Tutki: Juurisyyt | 4.-9.lk | 🧑🌐 108

67. Vaikuta: Unelmista totta | 4.-9.lk | 🧑 110

68. Vaikuta: Jos minä saisin päättää... | 4.-9.lk | 🧑🧑 112

69. Tutki: Ihanteellista yhteiskuntaa etsimässä | 4.-9.lk | 🧑🌐 114

70. Vaikuta: Lasten kokous | 1.-3.lk | 🧑 117

71. Arviointi: Jana-arviointi | 1.-9.lk | 🧑 118

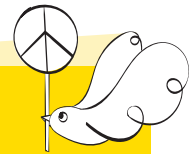
Agenda 2030 -tavoitteet:

Tervetuloa monialaiseen opettajan oppaaseen!

Tämän oppaan tarkoitus on tarjota peruskoulun opettajille lähtökohtia, ideoita ja helpposti käyttöön otettavia välineitä monialaisten oppimiskokonaisuuksien tai ilmiöprojektien toteuttamiseen YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden teemoista. Opas koostuu viiteen eri teemaan keskittyvistä kokonaisuuksista:

1. **Agenda 2030** – kestävän kehityksen kokonaisuus
2. **Ilmastotekoja** – ilmastonmuutoksen syyt ja seuraukset globaalisti
3. **Vastuullista kuluttamista** – tuotteiden globaalit ketjut
4. **Tasa-arvo ja ihmisoikeudet** – yhdenvertaisuus rakentaa rauhaa
5. **Demokratia ja osallisuus** – vaikuttamista lähellä ja kaukana

Teemaosiot sisältävät johdannon aiheeseen, johdattelevia ja teemaan tutustuttavia tehtäviä sekä harjoituksia, joiden tavoitteena on innostaa tutkimaan, osallistumaan ja vaikuttamaan. Oppaan sisältöjen tarkoitus on tehdä Agenda 2030 -tavoitteet ja niihin liittyvät teemat oppilaalle merkitykselliseksi ja omakohtaiseksi. Opas on suunniteltu niin, että opettaja voi ohjata oppilaat suoraan verkko-oppaan sivuille, mistä oppilaat löytävät videomateriaalit, tehtävänannot sekä lyhyet johdannot Agenda 2030 -tavoitteisiin. Opettajan aktiivinen työpanos tehtävien ohjaamisessa on useimmissa ryhmä- ja paritehtävissä kuitenkin tarpeellista ja hyödyllistä.

Agenda 2030 teemapäivät – opettajan oppaasta on olemassa digitaalinen versio, joka löytyy osoitteesta: **teemapäivat.maailma2030.fi**

Oppaan tehtäviin sisältyvät digitaaliset lisämateriaalit ja linkit lähteisiin löytyvät kaikki verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta. Löydät kunkin teemakokonaisuuden verkko-oppaan ”Teemapäiväaineistot”-valikosta.

Hyödynnä valmiita teemapäiväsuunnitelmia tai kokoa oma oppimiskokonaisuus

Oppaan teemaosioista voi toteuttaa valmiin **suositusteemapäivän** tai valita haluamiaan paloja toteutettavaksi oppitunneilla. Tehtäviä yhdistelemällä voi toteuttaa kokonaisen kestävän kehityksen monialaisen oppimiskokonaisuuden. Tehtäviä voi poimia myös eri teemakokonaisuuksista ja muodostaa niistä omanlaisen oppimiskokonaisuuden. Jokaisessa teemakokonaisuudessa on valmis suositusteemapäivä 1.–3.-luokille sekä 4.–9.-luokille. Nämä rajat ovat kuitenkin häilyviä ja opettajan kannattaa oman harkintansa mukaan soveltaa tehtäviä omalle ryhmälleen sen suositusluokka-asteesta huolimatta.

Oppaan teemakokonaisuudet rohkaisevat monialaiseen työskentelyyn, eri aineita hyödyntävinä kokonaisuuksina, mutta ne voi tarpeen mukaan toteuttaa myös yhden aineen oppitunteina, työpajoina tai projektipäivinä. Monet oppaan tehtävistä soveltuvat kaikille peruskoulun luokka-asteille, jolloin niistä voi koostaa yhteisen teemapäivän myös yhtenäiseen peruskouluun. Kaikki oppaan kokonaisuudet voi toteuttaa yhden ryhmän opetuksessa tai luokkarajat ylittävänä yhteistyönä.

Teemakokonaisuudet sisältävät monia videoita ja videosuosituksia. Yksi oppaan kannattavista ajatuksista on, **että videot havainnollistavat kestävän kehityksen teemojen maailmanlaajuisia vaikutuksia: valintamme ovat yhteydessä toisiinsa, vaikka elämme eri puolilla maailmaa.** Oppaan videoissa näkyvät nuoret ovat esillä esiku-

vallisia ja innostavina nuorina vaikuttajina, jotka omassa elämässään edistävät kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista.

Teemaosiot sekä opas kokonaisuutena on koostettu niin, että eri osat rakentuvat toistensa jatkoksi ja niitä seuraamalla ymmärrys teemasta syvenee. Suositusteemapäivän rakenne on aina samansuuntainen: aluksi teemaan tutustutaan, sitten syvennyttään ja lopuksi harjoitellaan osallistuvaa vaikuttamista. Tehtävöihin on sisällytetty erilaisia toteutusvaihtoehtoja ja osioita voi toteuttaa myös itsenäisinä, kokonaisuudesta irrallisina tehtävinä. Myös koulujen erilaiset materiaaliveitokset on huomioitu: kaikki tehtävät voi toteuttaa digitaalisesti tai kynää ja paperia käyttäen.

Monialaisuus kestävää tulevaisuutta tukemassa

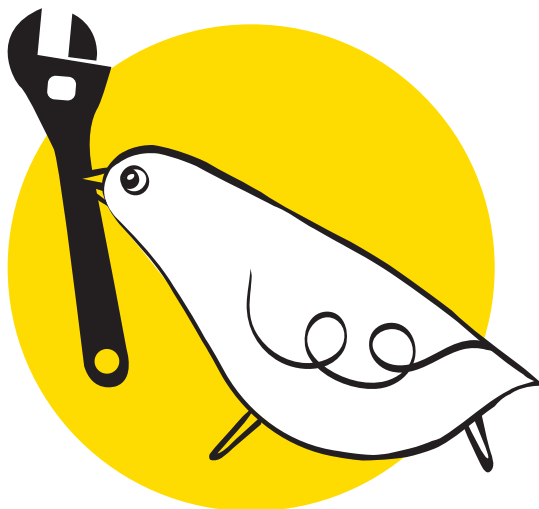
Opas rohkaisee tarttumaan globaalikasvatuksen suuriin kysymyksiin: kestävän tulevaisuuden rakentamiseen, ilmastonmuutokseen, vastuulliseen kuluttamiseen, tasa-arvoon, demokratiaan sekä osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Agenda 2030 -tavoitteista nousevat teemat hyötyvät monialaisesta työskentelystä, sillä ne ovat laajoja, ne koskettavat kaikkia ja niillä on kosketuspintaa kaikkiin koulun oppiaineisiin. Monialaisuus tukee suurien, ristiriitoja sisältävien ja tunteita herättävien kysymysten käsittelyä.

Tavoitteena ei ole antaa valmiita, lopullisia vastauksia vaan ohjata oppilas oikeiden kysymysten äärelle ja antaa välineitä teemojen kriittiseen ymmärtämiseen. Opas rohkaisee viemään oppimista myös koulun ulkopuolelle ja kutsumaan koulun ulkopuolisen maailman luokkahuoneeseen. Yhtenä punaisena lankana oppaassa on kannustus oppilaiden osallisuuden kasvattamiseen ja vaikuttamiseen motivoimiseen. Esimerkiksi juuri vaikuttamista voi harjoitella sekä koulussa että sen ulkopuolella.

Monialaisen opetuksen luonteeseen eivät kuulu ennalta päätetyt toteutustavat ja tuotokset

Oppaan tehtävien tarkoitus on toimia inspiraationa ja lähtökohtina, jotka innostavat opettajat ja oppilaat tekemään opiskelusta itsensä näköistä.

Monialaisten kokonaisuuksien lähtökohtana on pidettävä **oppilaiden omaa kiinnostusta**. Siksi tämänkin oppaan tarkoitus ei ole antaa tiukkoja ohjeita kokonaisuuden toteuttamiseen vaan tarjota vaihtoehtoja, ideoita ja käytännön vinkkejä, jotka voi-

vat toimia valitun teeman tutkimisen selkärankana. Opettaja ei pysty monialaisessa työskentelyssä täysin ennakoimaan, millaisia ongelmia, kysymyksiä tai lopputuloksia oppilaat teemapäivän tai projektin aikana löytävät. Oppilaiden oma osallisuus kokonaisuuksien toteuttamisessa on tärkeää ja joustavuuden lisäämiseksi tämä opas on koostettu liikuteltavista ja sovellettavista tehtäväkokonaisuuksista.

Myös kokonaisuuksien arviointia voi suunnitella oppilaiden kanssa etukäteen. **Kaikki oppaan osiot sisältävät ohjeet itsearvioinnin toteuttamiseen.** Itsearvioinnin menetelmiä voi rohkeasti sekoittaa tai soveltaa muihin kokonaisuuksiin. Ennen monialaisten kokonaisuuksien toteuttamista oppilaiden kanssa tulisi sopia kokonaisuuden tavoitteista sekä siitä, mitä asioita työskentelyssä arvioidaan. Yksi tapa toteuttaa arviointia monialaisesti on sopia, että kokonaisuus arvioidaan yhdessä taito- ja taideaineessa ja yhdessä lukuaineessa. On tärkeää, että oppilas tietää etukäteen, mitä monialaisessa kokonaisuudessa arvioidaan. Arvioinnista ja sen kriteereistä voi myös keskustella yhdessä oppilaiden kanssa.

Monialaisuus ja globaalikasvatus ovat muutakin kuin teemapäiviä. Molemmat ovat läsnä lähes kaikissa opetussuunnitelman sisällöissä ja tavoitteissa. Oppilailla on jo käsityksiä, näkemyksiä ja kosketuspintaa oppaan sisältöihin. Valitut aiheet ovat myös aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamisen ja osallisuuden kannalta tärkeitä, ja niihin syventymällä voi oppia elämässä tarvittavia tärkeitä taitoja, kuten vaikuttamista, mielipiteen perustelua, empatiataitoja ja syy-seuraus-suhteiden ymmärtämistä. Nämä opittavat taidot ovat olennaisia Agenda 2030 -tavoitteiden saavuttamisessa ja kestäväns tulevaisuuden rakentamisessa. Tämä opas tarjoaa välineitä näiden taitojen oppimiseen sekä monialaisuuden toteuttamiseen kestäväns kehityksen teemojen parissa.

Oppilaiden osallisuus osana monialaista oppimista

On monta tapaa ymmärtää oppilaiden osallisuus. Osallisuus ymmärretään usein aktiivisuutena: oppilaat voivat esimerkiksi liikkua tai puhua enemmän, kun opetuksessa käytetään toiminnallisia menetelmiä tai ryhmätyötä. Globaalikasvatuksen näkökulmasta tämä näkemys osallisuudesta on kuitenkin liian kapea. Tässä oppaassa osallisuus nähdään myös oppilaiden toimijuuden kehittämisenä koulussa ja yhteiskunnassa. Kyse on valmiuksista omien mielipiteiden ilmaisuun ja vaikuttamiseen.

Toimijuuteen kuuluu myös tiedon ja yleisesti hyväksytyjen toimintatapojen kyseenalaistamista ja uudistamista. Ajatus toimijuudesta tuo osallisuuteen yhteiskunnallisen ulottuvuuden. Parhaimmillaan koulun tulisi olla demokraattinen yhteisö, jossa oppilaat saavat vaikuttaa arkeen ja toimintatapoihin, harjoitella demokraattista osallistumista ja vaikuttamista sekä kestävien valintojen tekemistä. Toisaalta oppilaiden toimijuus ei rajoitu vain koulun seinien sisäpuolelle, vaan koulunkäynnin tulee kehittää heidän toimijuuttaan kansalaisina.

Oppilaiden kokemus opetuksen ja oppimisen merkityksellisyydestä on keskeinen haaste nykykoululle

Oppaassa oppilaiden osallisuutta pyritään lisäämään esimerkiksi tehtävillä, jotka luovat ja tuovat näkyviin yhtymäkohtia oppilaiden elämän ja käsiteltävien teemojen välille. Opetuksen tulee luoda edellytyksiä oppilaiden omakohtaiselle sitoutumiselle. Omaakohtaisesti sitoutunut oppija ymmärtää ja kokee oppisisältöjen liittyvän omiin tarpeisiinsa ja tavoitteisiinsa. Opiskelu on tällöin oppijan tavoitteiden suuntaista ja hänellä on halu oppia lisää opiskeltavasta asiasta. Omaakohtainen sitoutuminen voi ilmetä esimerkiksi ihmetyksenä tai omina kysymyksinä, joihin oppilas haluaa löytää vastauksen opiskelun avulla. Omaakohtaista sitoutumista voivat synnyttää ristiriidan kokemukset tai oppilaan kohtaamat asiat, joita hän ei kykene selittämään. Omaakohtainen sitoutuminen ei myöskään ole vain asioiden ymmärtämistä ja ulkopuolista tarkastelua, vaan siihen liittyy usein osallistuminen asioihin tarttumalla ja niihin vaikuttamalla. Omaakohtaisuus tulee myös huomioida käsiteltävien ilmiöiden valinnassa.

Oppilaiden vastarinta on osa toimijuuden harjoittelua

Myös oppilaiden vastarinta ja opettajan toiminnan kyseenalaistaminen voidaan nähdä toimijuuden ilmaisuina. Näiden toimijuuden ilmaisujen tulkitseminen vain huonoksi käytökseksi saattaa osaltaan johtaa oppilaiden vieraantumiseen koulusta tai leimaantumiseen sosiaalisesti. Vastakkainasettelun sijaan neuvotteleva suhtautuminen oppilaiden toimijuuden hankaliin puoliin voi edistää heidän kasvuun vastuullisiksi ja toisia huomioonottaviksi. Jotta oppilaista voi kasvaa vallitsevia ajattelutapoja kyseenalaistavia ja uutta luovia kansalaisia, heille täytyy antaa tähän mahdollisuus jo kouluaikana. Oppilaiden ohjaaminen sisäistämään opettajien asettamia tavoitteita tarkoittaa samalla heidän oman toimijuutensa kesyttämistä.

Kriittistä ajattelua ei kuitenkaan opita vain sillä, että on lupa kritisoida. Opas tarjoaa kestäväen kehityksen teemojen tutkimiseen välineitä ja menetelmiä, joiden avulla oppilaiden toimijuus voi kehittyä. Kritiikin keinot auttavat näkemään itsestään selvät ja näkymättömät arjen käytännöt, sosiaalisen maailman ilmiöt pysyvien faktojen sijaan historiallisen kehityksen tuloksena ja muutettavissa olevina seikkoina. Tiedonalan käsitteet, ajattelutavat ja menetelmät voivat auttaa oppilaita jäsentämään teemoja esimerkiksi syy-seuraus-suhteita esittelevien ajatuskarttojen avulla. Opas kannustaa tutkimaan valikoituja teemoja konkreettisesti ja menemällä teeman synnyttämien kysymysten luo, esimerkiksi tapaamalla henkilö, joka on demokraattisen vaikuttamisen, vastuullisen kuluttamisen tai ilmastoaktivismiin toimija tai asiantuntija. Teemapäivä-opas tuo näitä henkilöitä myös videoiden ja muiden sisältöjen kautta osaksi koulun arkea ja lähemmäs oppilaan todellisuutta.

Oppilaita osallistavan toimintakulttuurin synnyttäminen kouluun ei synny hetkessä

Jos oppilaat eivät ole tottuneet ottamaan vastuuta oppimisestaan, vastuuta voidaan siirtää heille vähitellen. Opasta käyttävät opettajat voivat käyttää omaa harkintaansa siitä, minkä verran omatoimisuutta ja toimijuutta he kokevat voivansa vaatia oppilailtaan. Aluksi oppilaat tarvitsevat enemmän sääntöjä ja ohjeistuksia, mutta luottamuksen ja taitojen lisääntyessä oppilaiden vastuuta voidaan lisätä. Oppaan harjoituksia ja ohjeistuksia on tarkoitus käyttää valikoiden ja vapaasti yhdistellen. Opettajat ja oppilaat voivat koota teemaosiosta ja niiden osista omanlaisensa kestäväen tulevaisuuden oppimiskokonaisuuden.

Moninäkökulmaisuus

Usein asetetaan vastakkain opettaja- ja oppilaslähtöiset työtavat. Kriitikot esittävät perinteisen opettajalähtöisen opetuksen puuduttavana tiedon kaatamisena passiivisten oppilaiden päähän. Vastaavasti oppilaslähtöisyys voidaan nähdä puuhasteluna, jossa oppilaat jätetään arkikäsitystensä varaan ilman kunnollista opetuksen tietoperustaa. Tällainen vastakkainasettelu on hedelmätön lähtökohta opetukselle. Oppilaiden näkökulman ja osallisuuden korostaminen ei tarkoita oppiaineiden ja niiden käsitteiden ja ajattelutapojen merkityksen väheksymistä. Päinvastoin oppiaineiden käsitteet ja ajattelutavat ovat tärkeitä välineitä sekä ongelman määrittämisessä että sen ratkaisussa.

Ilmiölähtöinen eli monialainen opetus eroaa kuitenkin oppiainejakoisesta opetuksesta ja myös oppiainelähtöisestä opetuksen eheyttämisestä siten, että oppimiskokonaisuuden rakenne ei nouse suoraan oppiaineen sisältötavoitteista. Sen sijaan keskiössä on valitun oppilaita koskettavan ja yhteiskunnallisesti merkittävän teeman käsittely. Monialainen opetus ei kuitenkaan välttämättä korvaa oppiainejakoista opetusta, vaan nämä molemmat opetuksen järjestämisen tavat voivat elää rinnakkain koulun arjessa.

Monialaisessa opetuksessa näkökulmien rikkaus kannustaa oppilaita kriittiseen ajatteluun. Kun asiantuntijatietoa tarjoo useampi kuin yksi asiantuntija, jotka voivat olla keskenään erimielisiä, tämä kannustaa oppilaita omaan ajatteluun ja oman kannan muodostamiseen. Oppiaineiden asiantuntijoiden lisäksi opas rohkaisee antamaan äänen kansalaisjärjestöissä työntekijöinä ja vapaaehtoisina toimiville henkilöille. Kannustamme myös ottamaan yhteyttä asiantuntijoihin. Koulun henkilökunnasta löytyy eri alojen asiantuntijoita, mutta näiden lisäksi voidaan hyödyntää esimerkiksi järjestöjen asiantuntemusta. Opas sisältää ehdotuksia oppimateriaaleista ja asiantuntijatahoista, joihin voi ottaa yhteyttä.

Antti Rajala

Antti Rajala, FT, toimii tutkijatohtorina kasvatustieteiden tiedekunnassa, Helsingin yliopistossa. Hän tutkii globaalikasvatusta sekä oppimista, toimijuutta ja oppilaiden aktivismia. Tällä hetkellä hän työskentelee Suomen Akatemian tutkimushankkeessa Myötätuntokulttuurien rakentuminen varhaiskasvatuksessa [2016–2020]. Rajala on Suomen globaalikasvatus-tutkimusverkoston koordinaattori ja perustajajäsen.

Agenda 2030

Kestävän kehityksen kokonaisuus

Kaikkia maailman maita koskeva YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma, Agenda 2030, hyväksyttiin syyskuussa 2015. Se sisältää 17 tavoitetta, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Yhteisellä sitoutumisella ja toiminnalla on tavoitteena löytää ratkaisuja globaaleihin ongelmiin, kuten ilmastonmuutos, epätasa-arvoistuminen ja köyhyys. Tarkoituksena on saavuttaa parempi maailma meille kaikille.

Tämä teemakokonaisuus tutustuttaa Agenda 2030:n tavoitteisiin, niiden sisältöön sekä toimiin tavoitteiden saavuttamiseksi. Teemakokonaisuus lisää lasten ja nuorten tietoa kestävästä kehityksestä, sekä tukee oppilaiden motivoitumista ja sitoutumista tavoitteiden toteuttamiseen.

Tehtäviin sisältyvät digitaaliset lisämateriaalit ja linkit lähteisiin löytyvät kaikki verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta. Löydät kunkin tehtävän materiaaleineen valitsemalla verkko-oppaan ”Teemapäiväaineistot”-valikosta ”Agenda 2030”.

Teemakokonaisuudesta voi toteuttaa valmiin suositusteemapäivän, luoda tehtäviä yhdistelemällä kokonaisen kestävän kehityksen monialaisen oppimiskokonaisuuden tai valita haluamiaan paloja toteutettavaksi oppitunneilla. Teemakokonaisuuden aluksi on koottuna ehdotus teemapäiväksi 1.–3.-luokille ja 4.–9.-luokille.

Tehtävät:

1.-3.-luokkien suositusteemapäivä:

Tehtävä 4 | tutki: 17 Hyvän elämän tavoitetta

Tehtävä 5 | pohdi: Hyvä elämä

Tehtävä 9 | tutustu: Sankaritarinoita!

Tehtävä 10 | osallistu: Sankarien tuhannet kasvat

Tehtävä 15 | itsearviointi: Värikoodiäänestys

4.-9.-luokkien suositusteemapäivä:

Tehtävä 2 | syvenny: Minun ja meidän Agenda 2030

Tehtävä 5 | pohdi: Hyvä elämä

Tehtävä 9 | tutustu: Sankaritarinoita!

Tehtävä 11 | vaikuta: Kirjeitä ja viestejä

Tehtävä 15 | itsearviointi: Värikoodiäänestys

1. Tutustu: Yhteinen Agenda 2030 | 4.-9.-lk |

Tutkikaa Agenda 2030 -tavoitteita lyhyiden avainsanojen kautta. Listatkaa tapoja vaikuttaa tavoitteiden toteutumiseen. Tehtävän voi tehdä koko ryhmän kanssa yhteisesti, pienryhmissä tai pareittain.

Tutustukaa Agenda 2030 -tavoitteisiin [s.24] Tulosta verkko-oppaasta valmis pohja tai tee tavoitteen käsitteistä haluamallasi ruudukko oppilaiden kanssa käsin tai esimerkiksi Padletilla. Ohjeista oppilaita miettimään vastausta jokaiseen alla olevaan kysymykseen ja kirjoittamaan vastaus jokaisen tavoitteen omaan ruutuun omalle tai yhteiselle paperille tai Padlettiin.

1. Mitä haluaisit tietää tavoitteesta?
2. Voitko mielestäsi vaikuttaa tavoitteen toteutumiseen?
3. Mitä lisätietoa tarvitset tavoitteesta, jotta voit itse vaikuttaa sen toteutumiseen?
4. Miksi tavoitteeseen vaikuttaminen on tärkeää?

Tarkastelkaa uudestaan Agenda 2030 -tavoitteita. Anna oppilaiden esittää kysymyksiä. Etsikää tietoa ja varmistakaa, että kaikki ymmärtävät tavoitteiden sisällön ja niissä käytetyn sanaston.

Linkkivinkki:

Lisätietoa tavoitteista saa muun muassa ulkoministeriön verkkosivuilta. Tavoitteiden tiivistelmään löytyy linkki verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Agenda 2030 -tavoitteet:

1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.
2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävästä maataloutta.
3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.
4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.
5. Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.
6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.
7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.
8. Edistää kaikkia koskevaa kestävästä talouskasvusta, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä sääällisiä työpaikkoja.
9. Rakentaa kestävästä infrastruktuuria sekä edistää kestävästä teollisuudesta ja innovaatioita.
10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.
11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.
12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.
13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.
14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävästä käytöstä.
15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävästä käytöstä; edistää metsien kestävästä käytöstä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtymisen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.
16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.
17. Tukea vahvemmin kestävästä kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.

2. Syvenny: Minun ja meidän Agenda 2030 | 4.–9.-lk |

Kootkaa lista tai sanapilvi elämän tärkeimmistä asioista. Tehkää tärkeisiin asioihin liittyviä tietoiskuja tai julisteita.

Pyydä oppilaita valitsemaan ja nimeämään 2–3 itselleen kaikkein tärkeintä asiaa, joiden oppilaat toivovat olevan omassa elämässään kaikkein kestävimpiä. Kootkaa vastaukset yhteen esim. Padletilla, Mentimeterillä, Slidolla tai kirjoittamalla sanat lapuille ja keräämällä laput loppuksi yhteen. Ryhmitelkää laput niin, että samankaltaiset asiat ovat lähekkäin. Mitkä asiat toistuvat eniten?

Kootkaa seuraavaksi sanapilvi asioista, joita oppilaiden mielestä pitää vielä kehittää omassa elämässä ja koko maailmassa.

Verratkaa ryhmän sanapilviä Agenda 2030 -tavoitteisiin. Mitä samaa vastauksissanne ja Agenda 2030 -tavoitteissa on? Mitä erilaista? Mistä arvelette sen johtuvan, että juuri nämä 17 asiaa on valittu tärkeimmiksi yhteisiksi tavoitteiksi, jotka koskevat kaikkia maapallon ihmisiä? Miten tavoitteet koskettavat sinua? Mitkä tavoitteet tuntuvat läheisiltä? Mitkä kaukaisilta? Mistä arvelette sen johtuvan?

Tehkää pienryhmissä tai pareittain lyhyitä tietoiskuja tai innostavia mainosjulisteita jokaisesta Agenda 2030 -tavoitteesta. Tavoitteet koskevat kaikkia maailman ihmisiä, mutta niitä ei saavuteta, jos ihmiset eivät tiedä mitä ne ovat tai miten ne voidaan saavuttaa. Kootkaa tietoiskut tai mainokset yhteen ja kutsukaa muita ryhmiä tutustumaan Agenda 2030 -näyttelyynne.

3. Keskustele: Jonokeskustelu | 1.–9.-lk |

Jonokeskustelu sopii johdattellevaksi tehtäväksi ajatusten herättämiseen sekä alkutilanteen tietotason kartoittamiseen.

1. Jaa oppilaat kahteen vastakkaiseen riviin. Kerro oppilaille keskustelun aihe. Aiheen voit valita seuraavista: vaikuttaminen, kestävä kehitys, YK:n Agenda 2030 -tavoitteet tai yksittäinen tavoite, esimerkiksi tavoite 5. Sukupuolten tasa-arvo.
2. Oppilaat sanovat vastapäätä olevalle oppilaalle vuorotellen yhden asian, joka liittyy keskusteltavaan aiheeseen.
3. Toisen jonon ensimmäisenä oleva siirtyy viimeiseksi ja muut rivissä siirtyvät yhden pykälän eteenpäin. Vastakkaisessa rivissä seisovat oppilaat pysyvät paikallaan. Ideana on, että parit vaihtuvat, kun rivin kaikki oppilaat ovat sanoneet jotain.
4. Rohkaise oppilaita keksimään mahdollisimman paljon erilaisia aiheeseen liittyviä asioita. Kerro, että oman sanomisen ja mielipiteen vaihtaminen sekä joltakulta toiselta kuullun asian sanominen on sallittua.
5. Jonokeskustelun jälkeen jaa oppilaat pienryhmiin, joissa oppilaat kokoavat yhteen kuulemiaan asioita sekä kertovat, mitä keskustelun aihe tuo heille mieleen.
6. Pienryhmäkeskustelun jälkeen aloitetaan koko ryhmän yhteinen keskustelu aiheesta tai siirrytään seuraavaan aihetta käsittelevään tehtävään.

4. Tutki: 17 hyvän elämän tavoitetta | 1.–3.-lk |

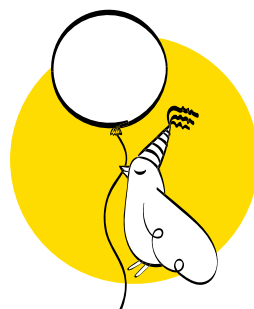

Tutkikaa Agenda 2030 -tavoitteita kuvaavia ikoneita ja tutustukaa kaikkia maailman ihmisiä koskeviin yhteisiin tavoitteisiin. Toteuttakaa kuva tai kuvasarja, joka kuvaa Agenda 2030 -tavoitteisiin vaikuttamista yhdessä.

Laskekaa, kuinka monta vuotta on vuoteen 2030. Laskekaa, kuinka vanhoja oppilaat silloin ovat. Pyydä oppilaita kuvittelemaan ja kuvailemaan, millaista elämä silloin on. Miten elämä on erilaista kuin nyt? Entä mikä on samanlaista? Minkä oppilaat toivovat kestävän tulevaisuuteen? Entä minkä asioiden pitäisi vielä muuttua?

Tutkikaa Agenda 2030 -tavoitteiden ikoneja. Mitä kuvia tunnistatte? Mitä luulette kuvien tarkoittavan? Miksi kullekin tavoitteelle on valittu juuri tämä kuva? Selitä oppilaille symbolien merkitys ja tausta, esim. rauhan kyyhky ja sukupuolten tasa-arvon symboli. Kerro, että Agenda 2030 -tavoitteet ovat yhdessä sovittuja tärkeitä asioita, joiden toteutumiseen tarvitaan kaikkia maapallon ihmisiä.

Suunnitelkaa yhdessä kuva tai kuvasarja, joka kuvaa yhteistä työtä hyvän elämän ja maapallon puolesta. Yhteistä osallistumista tavoitteiden saavuttamiseksi esittävän kuvan voi toteuttaa valokuvaamalla, piirtämällä tai jollakin muulla menetelmällä ryhmän yhteisenä tehtävänä tai pienryhmissä. Keksikää kuville iskulauseet. Kootkaa lopuksi kuvat yhteiseen hyvän elämän galleriaan.

5. Pohdi: Hyvä elämä | 1.–9.-lk |

Keskustelkaa pienryhmissä hyvästä elämästä nyt, aikuisena ja vanhana. Oppilaat piirtävät kuvan tai kuvasarjan hyvästä elämästä. Kuvat kootaan hyvän elämän ja kestävän tulevaisuuden näyttelyyn.

Jaa oppilaat pienryhmiin. Jokainen ryhmä keskustelee siitä, millaista on hyvä elämä nyt, aikuisena ja vanhana. Mitä asioita hyvään elämään tarvitaan? Mitkä asiat ovat aivan välttämättömiä? Mitkä taas eivät niin tärkeitä? Mitä elämässä pitää tapahtua ja mitä asioita saavuttaa, jotta elämä on tulevaisuudessa hyvää? Kenen apua siihen tarvitaan?

Jokainen oppilas tai ryhmä piirtää oman kuvan tai kuvasarjan hyvästä elämästä nyt, aikuisena ja vanhana. Lopuksi kuvat esitellään muille. Keskustelkaa, oliko oppilaiden helppoa kuvitella, millaista on hyvä elämä tulevaisuudessa. Mitä voisimme tehdä, jotta kaikilla olisi hyvä elämä nyt ja tulevaisuudessa, aikuisena ja vanhana? Miten Agenda 2030 -tavoitteet vaikuttavat hyvän elämän rakentamiseen kaikille?

6. Osallistu: My Day | 4.–9.-lk |

Katsokaa verkko-oppaan videoita nuorista vaikuttajista. Listatkaa vaikuttamisen keinoja ja kohteita. Oppilaat valitsevat Agenda 2030 -tavoitteista yhden ja kuvaavat tavoitteeseen liittyvän My Day -videon.

Katsokaa yhdessä tai anna oppilaiden katsoa omilla laitteilla verkko-oppaan videokirjaston videoita, joissa nuoret eri puolilta maailmaa kertovat elämästään ja heille tärkeistä asioista, joihin he tahtovat vaikuttaa elämässään. Listatkaa, mitä vaikuttamisen keinoja videoiden nuoret vaikuttajat käyttivät tai mainitsivat videoissa. Löydättekö nuorten vaikuttajien valitsemat vaikuttamisen kohteet Agenda 2030 -tavoitteiden joukosta? Mihin eri tavoitteisiin nuorten valitsemat vaikuttamisen kohteet liittyvät? Miten?

Tutustukaa Agenda 2030 -tavoitteisiin. Jokainen oppilas valitsee niistä yhden, jonka kokee itselleen läheiseksi tai tärkeäksi ja johon hän tahtoo vaikuttaa. Oppilas dokumentoi elämänsä ja toimintaympäristöjään muutaman tunnin tai yhden päivän ajan. Video kertoo, miten oppilas on päivän aikana pystynyt tai ei ole pystynyt vaikuttamaan valitsemansa tavoitteen toteutumiseen. On tärkeää huomata myös ne tilanteet, joissa jokin esti vaikuttamisen, ja pohtia, voiko estettä poistaa ja lieventää jatkossa. Tehtävän voi tehdä myös valokuvaamalla tai kirjoittamalla, jos videon kuvaaminen on oppilaalle vierasta tai teknisesti mahdotonta.

Linkkivinkki:

Globaalikasvatuksen ohjeet mobiilivideokuvaamiseen löydät verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

7. Osallistu: Minuuttivideo | 4.–9.-lk |

Katsokaa verkko-oppaan videoita nuorista vaikuttajista. Oppilaat tekevät oman lyhyen videon, jossa vastaavat oppilaan ohjeen kysymyksiin suomeksi, omalla äidinkielellä tai vieraalla kielellä.

Katsokaa nuorten vaikuttajien videoita yhdessä tai omilta laitteilta. Keskustelkaa videoista. Listatkaa, mitä vaikuttamisen keinoja videoiden nuoret vaikuttajat käyttivät tai mainitsivat. Kuunnelkaa, mikä videoissa näkyviä nuoria motivoi toimimaan omassa yhteisössään. Löydättekö nuorten vaikuttajien valitseman vaikuttamisen kohteet Agenda 2030 -tavoitteiden joukosta? Saitteko selville, mikä heitä motivoi? Mihin eri tavoitteisiin nuorten valitseman vaikuttamisen kohteet liittyvät? Miten?

Tehkää oppilaan omalla äidinkielellä tehtävät minuuttivideot. Videoilla voi tarkastella myös sitä, millaisia mahdollisuuksia oppilaalla on vaikuttaa itselle tärkeään Agenda 2030 -tavoitteeseen. Puhuttua tai kirjoitettua kieltä ei välttämättä tarvitse olla paljonkaan, sillä kuva ja ääni puhuvat hyvällä videolla puolestaan.

Oppilaan ohje:

- Valitse yksi paikka, jossa kuvaat koko videon.
- Vastaa videolla kysymyksiin: Mitä näen? Mitä kuulen? Miltä minusta tuntuu? Mikä aika ja mikä paikka?
- Mitä tapahtui? Mihin asiaan pystyin / en pystynyt vaikuttamaan? Miten haluaisin vaikuttaa?
- Tee videoon suomenkielinen tekstitys tai kirjoita videon puhe muualle suomeksi.

Kootkaa videopäiväkirjat yhteiseen videogalleriaan, josta oppilaat katsovat videot omalla laitteellaan tai katsokaa oppilaiden tekemiä videoita yhdessä. Keskustelkaa ja kirjatkaa ylös, millaisia tilanteita videoissa tulee esiin. Millaisissa tilanteissa huomasitte pystyväne vaikuttamaan? Millaisissa tilanteissa huomasitte, että ette voi vaikuttaa? Kuka näissä tilanteissa on tehnyt päätöksen ja vaikuttanut puolestanne? Voisiko näissäkin tilanteissa löytyä mahdollisuus vaikuttaa lopputulokseen? Missä tilanteissa se on järkevää tai tarpeellista?

8. Vaikuta: Mitä yksi ihminen voi tehdä? | 4.–9.-lk |

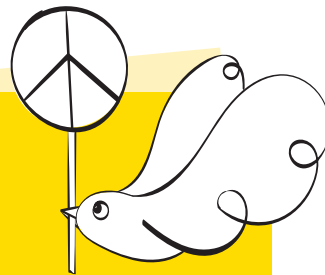

Oppilaat kirjoittavat pienryhmissä tai pareittain ohjeet valitsemansa Agenda 2030 -tavoitteen toteutumiseen ja vaikuttamiseen omassa koulussa. Kootkaa ohjeet yhteiseen kestävän tulevaisuuden ja vaikuttamisen galleriaan.

Valitkaa yksi Agenda 2030 -tavoitteista. Suunnitelkaa ja kirjoittakaa ryhmässä tai pareittain omat ohjeenne siitä, miten jokainen voi itse vaikuttaa valitsemansa tavoitteen saavuttamiseen omassa elämässään. Yrittäkää keksiä erityisesti sellaisia ohjeita, joita teidän koulussanne olisi mahdollista toteuttaa.

Mallia ja ideoita voi katsoa näistä nuorten kirjoittamista ohjeista, joissa listataan, miten jokainen voi vaikuttaa yhdenvertaisuuden toteutumiseen omalla toiminnalla.

Nuorten ryhmä pohti keinoja edistää yhdenvertaisuutta omalla toiminnallaan:

- Kohtele muita niin kuin toivoisit itseäsi kohdeltavan. Ympäristöllä ja sillä, miten toista ihmistä kohdellaan, on vaikutusta meidän kaikkien hyvinvointiin.
- Sen sijaan, että tekisit johtopäätöksiä pelkän ulkonäön tai kulttuurin perusteella, pyri näkemään ja kohtaamaan ihmiset yksilöinä.
- Uskalla auttaa ja välittää! Puuttumalla kiusaamistilanteisiin toimit esimerkkinä muille ja annat tukea sitä tarvitsevalle.
- Toimi tilanteissa niin kuin itse parhaaksi näet, älä mieti liikaa sitä mitä muut sinusta ajattelevat.
- Mediassa keskitytään monesti vain negatiivisten asioiden käsittelyyn, jotka voivat lisätä tai synnyttää ennakkoluuloja. Pyri huomaamaan myös positiiviset kirjoitukset ja kommentit. Kyseenalaista ja ajattele itse.
- Toiselle kipeistä ja vaikeista tai henkilökohtaisista asioista ei pidä vitseillä. Vitsien kanssa pitää olla varovainen, jos seurassa on ihmisiä, joita et tunne.

Lähde: Ennakkoluuloja – minullako? Rasismien ja antisemitismin vastainen oppimateriaali yläkouluun ja toiselle asteelle [Anne Frank House, Rauhankasvatusinstituutti ja Helsingin yliopisto].

Kootkaa kaikkien ryhmien tai pariin tekemät ohjeet yhteen niin, että samaan Agenda 2030 -tavoitteeseen liittyvät ohjeet ovat yhdessä. Lukekaa ja vertailkaa ohjeita. Mitä samaa kaikissa ohjeissa on? Ovatko kaikki ohjeet sellaisia, että niitä pystyy toteuttamaan kuka tahansa? Onko vaikuttamisessa esteitä? Mitä ne ovat? Miten eri tavoitteet ja niistä kirjoitetut ohjeet liittyvät toisiinsa? Voisivatko jotkin ohjeet kuulua myös johonkin toiseen tai kaikkiin tavoitteisiin?

9. Tutustu: Sankaritarinoita! | 1.–9.-lk |

Tutustukaa alla listattuihin nuoriin vaikuttajiin. Laatikaa nuorista vaikuttajista esittelyt tai henkilökuvat ja kootkaa ne yhteiseksi galleriaksi tai julkaisuksi.

Tutustukaa nuoriin, jotka ovat rohkeita maailmanmuuttajia! On kannustavaa ja inspiroivaa kuulla ihmisistä, jotka uskaltavat nostaa epäkohtia esiin ja puuttua niihin. Ottakaa selvää siitä, keitä he ovat? Millä keinoin he ovat toimineet? Mitä he ovat saavuttaneet? Miksi heidän esiin nostamansa kysymys on tärkeä? Mihin Agenda 2030 -tavoitteisiin kukin listan nuori vaikuttaja toiminnallaan erityisesti vaikuttaa? Löydätte tietoa nuorista kirjojen ja artikkelien ohella internetistä, nuorten aktivistien omista sosiaalisen median kanavista sekä YouTubesta.

1. Greta Thunberg: Ruotsalainen Greta Thunberg ryhtyi 15-vuotiaana koululakkoon istuakseen joka perjantai parlamenttitalon edessä ja protestoidakseen Ruotsin vähäisiä toimia ilmastokriisiin puuttumiseksi. Greta on saanut paljon kansainvälistäkin huomiota koululakollaan ja hän on kannustanut ihmisiä mukaan ilmastokampanjointiin eri puolilla Ruotsia sekä muissa maissa. Esimerkiksi Suomessa on myös järjestetty paikallisia mielenosoituksia sekä valtakunnallinen tapahtuma: Koko Suomi on ilmastolakossa Gretan kanssa!

2. Malala Yousafzai: Malala kampanjoi, kirjoittaa ja puhuu tyttöjen ja naisten oikeuksien puolesta. Hän haluaa nostaa esiin kaikkien lasten oikeuden käydä koulua. Malala on kaikkien aikojen nuorin Nobelin rauhanpalkinnon saaja. Hän oli palkinnon myöntämisen hetkellä 17-vuotias. Lukekaa Malalan tarina esimerkiksi kirjasta Favilli & Cavallo [2018]: Iltasatuja kapinallisille tytöille [s. 104] tai katsokaa hänestä kertova Malala-elokuva.

3. Coy Mathis: Coyn tarina liittyy sukupuolen moninaisuuteen ja oikeuteen olla oma itsensä. Coy ja hänen vanhempansa ovat puolustaneet yhdessä Coyn oikeuksia elää ja toimia omana itsenään ja yhdenvertaisin mahdollisuuksin koulussaan. Tarinan voitte lukea kirjasta Favilli & Cavallo [2018]: Iltasatuja kapinallisille tytöille [s. 42].

4. Pazilaiti Simayijiang: Pazilaiti on nuori poliitikko, joka on toiminut aktiivisesti esimerkiksi Suomen Lukiolaisten Liitossa sekä Helsingin nuorisoneuvostossa, joka tunnettiin aiemmin nimellä Ruudin ydinryhmä. Nyt hän on feministisen puolueen varapuheenjohtaja. Pazilaitin tarinan voitte lukea kirjasta Anttonen & Karppinen [2018]: Sankaritarinoita tytöille ja kaikille muille [s. 179].

5. Boyan Slat: Boyan huolestui 16-vuotiaana meriä saastuttavasta muoviroskasta ja alkoi pohtia erilaisia keinoja merten puhdistukseen. Boyan tutki ja selvitti asiaa ja käytti useita vuosia kehittääkseen merten puhdistukseen sopivaa teknologiaa. Hän onnistui luomaan roskapuomin, jota pidetään erittäin tehokkaana ja merkittävänä maailman merten puhdistustyötä edistävänä keksintönä. Boyanin tarina on luettavissa myös kirjasta Brooks [2018]: Rohkeiden poikien kirja [s. 28].

Linkkivinkki:

Voitte katsoa videon ja lukea Boyan Slatin työstä lisää verkko-oppaasta kyseisen tehtävän alta löytyvän linkin takaa.

6. Sakris Kupila: Sakris Kupila on transaktivisti ja lääketieteen [tohtori]opiskelija, joka toimii Setan puheenjohtajana vuosina 2019–2020. Hän on vaikuttanut monin tavoin sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistämiseen niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Sakris on toiminut muun muassa ihmisoikeusjärjestö Amnestyn kansainvälisen kampanjan keulakuvana Suomen translain uudistamiseksi sekä kouluttanut lääketieteen ammattilaisia transkysymyksistä.

Tehkää yksilötyönä, pareina tai pienryhmissä jokaisesta nuoresta vaikuttajasta henkilökuva ja lyhyt esittely, jotka kootaan lopuksi yhteiseen lehteen, blogiin tai galleriaan. Jatkaa Sankarien tuhannet kasvot -tehtävällä ja kootkaa oppilaiden omakuvat ja omat esittelyt samaan galleriaan tunnettujen nuorten vaikuttajien kanssa. Kootkaa esittelyt galleriaan ryhmiteltyinä sen mukaan, mihin Agenda 2030 -tavoitteeseen esittelyt henkilöt eniten liittyvät.

10. Osallistu: Sankarien tuhannet kasvot | 1.-9.-lk |

Oppilaat laativat itsestään sankarikuvan ja esittelyn, joissa näkyy, mihin Agenda 2030 -tavoitteeseen hän itse tahtoo vaikuttaa.

Ohjeista oppilaat piirtämään ja kirjoittamaan itsestään sankarikuvan ja esittelyn. Kuvan voi toteuttaa myös valokuvaamalla tai kuvanmuokkauksella. Kuva sekä esittely kertovat, mihin ja miten oppilas tahtoo vaikuttaa. Kuvat voivat olla myös humoristisia ja irrottelevia. Tehtävässä tärkeintä on, että oppilas näkee itsensä toimijana, joka voi vaikuttaa maailman epäkohtiin. Oppilas kirjoittaa itsestään lyhyen esittelyn, jossa hän kertoo, mihin Agenda 2030 -tavoitteeseen hän erityisesti tahtoo vaikuttaa ja millä keinoilla, millaisen maailman puolesta hän tahtoo toimia. Kuvista ja teksteistä kootaan sankarigalleria koulun seinälle tai virtuaalisesti esimerkiksi ryhmän omaan blogiin.

11. Vaikuta: Kirjeitä ja viestejä | 1.–9.-lk |

Katsokaa videoita nuorista vaikuttajista. Kirjoittakaa videoiden nuorille vaikuttajille tai päättäjille viestejä asioista, joihin haluatte vaikuttaa.

Katsokaa verkko-oppaan videokirjastosta videoita, jossa nuoret vaikuttajat kertovat elämästään sekä siitä, miten he haluavat vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin. Videoiden katsomisen jälkeen listatkaa pienryhmissä tai pareittain epäkohtia, joihin oppilaat haluaisivat vaikuttaa. Miten voisimme vaikuttaa omilla teoillamme tukeaksemme videoiden nuoria? Listatkaa itsellenne tärkeitä asioita, joita tahtoisitte kehittää. Yrittäkää keksiä, miten listaamiinne asioihin voisi vaikuttaa Suomessa. Verratkaa listoja ja ideoita muiden parien ja pienryhmien kanssa. Onko Suomessa samanlaisia haasteita kuin videoiden nuorilla vaikuttajilla ja jos on, niin miten niihin voisi vaikuttaa?

Jatkakaa kirjoittamalla postikortti päättäjälle tai vaikuttajalle: kansanedustajalle, ministerille, kunnanvaltuutetulle, yrittäjälle, aktivistille tai muulle valta-asemassa olevalle tai vaikuttamistyötä tekeväälle henkilölle. Ottakaa selvää, kuka teitä kiinnostavasta, tärkeästä asiasta päättää paikkakunnallanne tai Suomessa. Kertokaa korteissa lyhyesti ja tiiviisti, mihin mielestänne pitäisi vaikuttaa ja miten. Lähettäkää kortit.

Vaihtoehtoisesti kirjoittakaa nuorille vaikuttajille. Jokainen oppilas valitsee yhden nuoren vaikuttajan, jolle hän kirjoittaa kirjeen, postikortin, sähköpostin tai muunlaisen viestin. Kertokaa kirjeessä omasta päivästäne ja itsestäne ja kysykää henkilön elämästä, tulevaisuudesta ja unelmista. Kirjoittakaa kirjeeseen, mitä haluaisitte sanoa henkilölle kuultuanne hänen elämästään ja hänelle tärkeistä asioista, joihin hän haluaa vaikuttaa. Kertokaa viestissä myös, mihin asioihin itse tahdotte vaikuttaa omassa elämässänne ja millä keinoilla sen voi tehdä. Millaista itselle tärkeisiin asioihin vaikuttaminen on Suomessa? Kirjeen, kortin, viestin tai videon voi tehdä myös osana vieraan kielen opiskelua tai oppilaan kotikiielellä. Viestin voi toteuttaa myös piirtämällä, jolloin tehtävää voi soveltaa myös kaikkein pienimmille oppilaille.

12. Vaikuta: Nuoret vaikuttajina | 4.–9.lk |

Katsokaa video nepalilaisista nuorista vaikuttajista. Ottakaa kantaa väitteisiin.

Katsokaa **Taksvärkin video: Mielen vapaus traileri – Taksvärkki 2019–2020**. Löydät linkin videoon verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Äänestäkää ryhmässä väitteistä. Oletteko samaa mieltä, eri mieltä vai jotain siltä väliltä. Äänestyksen voi toteuttaa mielipidejanalla, jossa oppilaat kävelevät janaa pitkin siihen kohtaan, joka ilmaisee heidän mielipiteensä väitteestä. Janan toinen pää tarkoittaa ”täysin samaa mieltä”, toinen ”täysin eri mieltä”. Oppilas asettuu janalle siihen kohtaan, joka parhaiten kuvaa hänen näkemystään väitteeseen. Keskustelkaa väitteistä sekä nuorten näkemyksistä niihin.

Väitteet:

1. Nuorilla on oikeus voida hyvin.
2. Nuorilla on oikeus kyseenalaistaa ja vaikuttaa.
3. Nuorten ongelmat ovat samanlaisia kaikkialla maailmassa.
4. Nuoret voivat muuttaa asioita.
5. Pitää tunnistaa nuoria koskevat ongelmat, jotta ne voidaan ratkaista yhdessä.

Katsokaa Taksvärkin video ”**Mielen vapaus – 5 nuorta**” Löydät linkin videoon verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Äänestäkää ja keskustelkaa videoon liittyvistä väitteistä. Pitävätkö nuorten väitteet paikkansa Suomessa? Miten oppilaat haluaisivat muuttaa väitteitä Suomessa ja omassa koulussa? Miten väitteisiin voisi vaikuttaa?

Väitteet:

- Nuorten työllistymismahdollisuudet ovat huonot.
- Nuorille pitää luoda uusia työllistymismahdollisuuksia.
- Nuorten ongelmia ovat tappelut ja alkoholin käyttö.

- Oppilaskunnan kautta voi vaikuttaa nuorten asioihin.
- Oppilaskunta kehittää yhteisiä toimintatapoja yhdessä koulun, päättäjien ja järjestöjen kanssa.
- Nuoret voivat vaikuttaa tiedotuskampanjoilla ja katuteatterilla.
- Nuoret voivat olla mukana säätämässä uusia toimivia lakeja.
- Joitain oppilaita syrjitään tai kiusataan kuukautisten takia.
- Syrjiminen tai kiusaaminen liittyy sukupuoleen usein / joskus.
- Syrjintää voi vastustaa antamalla ihmisille tietoa, jotta he ymmärtävät paremmin.
- Nuorilla on suuri rooli heille tärkeisiin asioihin vaikuttamisessa.

13. Tutki: Nuoret vaikuttajat | 4.–9.-lk |

Katsokaa nuorten vaikuttajien videoita. Listatkaa vaikuttamisen keinoja ja kohteita. Kootkaa yhteen epäkohtia, joihin oppilaat haluaisivat muutosta. Tämä harjoitus sopii itsenäiseksi tehtäväksi tai johdannoksi Meidän juttu! -tehtävään.

Katsokaa videoita nuorista vaikuttajista Myanmarissa, Palestiinassa, Sambiassa ja Nepalissa. Videot löytyvät verkko-oppaan videokirjastosta. Keskustelkaa videoista yhdessä tai pienryhmissä:

- Mihin asioihin nuoret vaikuttajat haluavat muutosta?
- Mitä keinoja nuoret vaikuttajat käyttävät ja mainitsevat muutoksen saavuttamiseksi?
- Mitä haasteita tai esteitä nuoret vaikuttajat kohtaavat?
- Onko nuorilla Suomessa mielestänne samanlaisia vaikuttamisen mahdollisuuksia?

Kirjatkaa kahden minuutin ajan ylös mahdollisimman monta asiaa, joihin haluaisitte vaikuttaa tai jotka mielestänne pitäisi muuttaa. Jokainen oppilas kirjoittaa oman listan. Verratkaa lopuksi listoja ja valitkaa kaikista listoista 3–5 aihetta, jotka listoissa mainitaan useimmin. Jatkaa Meidän juttu! -tehtävällä.

14. Vaikuta: Meidän juttu! | 4.–9.-lk |

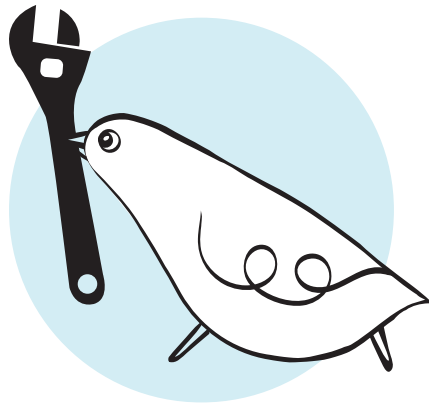
Suunnitelkaa ja toteuttakaa valitsemastanne aiheesta vaikuttamiskampanja tai -tapahtuma, joka voi olla pienimuotoinen ja lyhytkestoinen tai jota voitte laajentaa laajemmaksi projektiksi.

Kartoittakaa ensin epäkohtia, joihin oppilaat tahtovat muutosta, esimerkiksi tekemällä Nuoret vaikuttajat -tehtävä.

Suunnitelkaa valitsemastanne aiheesta vaikuttamiskampanja tai -tapahtuma. Tapahtuman tai kampanjan voi suunnitella ja toteuttaa pienryhmissä tai koko ryhmän kanssa. Keksikää tapahtumalle tai kampanjalle nimi ja mainoslause, jotka kuvaavat tapahtuman tai kampanjan aihetta ja tarkoitusta. Laatikaa eettiset periaatteet, joihin tapahtumassa tai kampanjassa sitoudutaan. Suunnitelkaa tapahtuma tai kampanja, jonka pystytte toteuttamaan.

Jos valitsitte suunnitella tapahtuman, suunnitelkaa tapahtumalle ohjelma:

- Millainen tapahtuma on kyseessä?
- Mikä on tapahtuman tarkoitus? Miksi aihe on tärkeä?
- Keitä tapahtumassa voisi olla esiintymässä tai puhumassa?
- Mitä osallistujat tekevät tapahtumassa?
- Kenelle tapahtuma on tarkoitettu ja kenelle sitä mainostetaan?
- Miten varmistatte, että tapahtuma on kaikille osallistujille avoin ja esteetön?
- Miten arvioitte tapahtuman onnistumista ja tavoitteiden saavuttamista?

Jos valitsitte kampanjan, suunnitelkaa, miten ja missä medioissa kampanja toteutetaan:

- Miten kampanja saisi mahdollisimman paljon näkyvyyttä?
- Mikä on kampanjan tarkoitus? Miksi aihe on tärkeä?
- Kenelle kampanja on suunnattu?
- Miten kampanjan kohderyhmän tavoittaa parhaiten?
- Miten kampanjan tavoittamat henkilöt voivat osallistua?
- Miten varmistatte, että kampanjan sanoma jää mieleen?
- Miten arvioitte kampanjan onnistumista ja tavoitteiden saavuttamista?

Vaikuttamistavaksi tai osaksi tapahtumaa tai kampanjaa voi valita myös muita konkonaisuuksia, kuten televisio- tai lehtiutuinen, muu mediassa julkaistava kannanotto tai oma blogi, lehti tai kotisivu, vastamainos, animaatio, sarjakuva, valokuvanäyttely, seinämaalauus, musikaali, taidenäyttely, musiikkivideo, novelli- tai runokokoelma, epäkohtaan liittyvien ihmisten tapaaminen, kirjeiden lähettäminen tai nimien kerääminen kansalaisaloitteeseen.

Suunnittelun jälkeen oppilaat jakavat tehtävät opettajan avulla. Tavoitteena on toteuttaa valittu vaikuttamistoiminta koko ryhmän voimin tai pienryhmissä. Vaikuttamistoiminta voi olla ryhmän tilanteen mukaan pienimuotoista, ryhmän tai koulun sisäistä, tai laajalle ulottuvaa ja koulun ulkopuolella näkyvää.

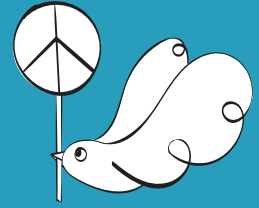
Tapahtuman tai kampanjan toteuttamisessa luokkaan voi kutsua vierailijaksi jonkin valittuun ilmiöön liittyvän kansalaisjärjestön edustajan tai häntä voi haastatella sähköpostilla. Järjestöjen työntekijöiltä voi esimerkiksi kysyä neuvoja, miten nuoret voivat vaikuttaa valitsemaansa ilmiöön tai kysyä lisätietoa aiheesta, tapahtumien järjestämisestä, kampanjoinnista ja vaikuttamisesta.

Sopikaa tapahtuman tai kampanjan dokumentoinnista ja suunnitelkaa, miten saatte tapahtumalle tai kampanjalle julkisuutta. Kouluun voidaan kutsua esimerkiksi kunnan päättäjiä, kansalaisyhteiskunnan edustajia, kansanedustajia tai viranomaisia. Oppilaat voivat itse järjestää tapaamisen esimerkiksi ministeriöön tai yleisötilaisuuden sopivaan ympäristöön.

Tapahtuman tai kampanjan arviointi: Vaikuttamistoiminnon toteuttamisen jälkeen oppilaat arvioivat toiminnan onnistumista. Kysymyksistä voi keskustella pienryhmissä, yhteisesti tai niihin voi vastata kirjallisesti.

- Mikä valitussa toimintatavassa onnistui, mikä ei mennyt odotusten mukaan?
- Mikä onnistui hyvin ja mitä vastaavassa toiminnassa kannattaisi tehdä toisin?
- Oliko valittu vaikuttamistapa merkittävä valitun epäkohdan ratkaisemiseksi? Miksi / miksi ei?
- Voisiko saman vaikuttamistavan kehittäminen tuoda tulosta? Mitä tarvittaisiin, jotta vaikuttamistapa onnistuisi paremmin ja laajemmin?

Pyytäkää palautetta myös asiantuntijoilta esimerkiksi kansalaisjärjestöistä.

15. Itsearviointi: Värikoodiäänestys | 1–9.-lk |

Arvioikaa, miten tietonne kestävän kehityksen tavoitteista ja vaikuttamisesta muuttui teemakokonaisuuden tehtävien myötä.

Jaa oppilaille punainen, keltainen ja vihreä lappu tai nimeä huoneesta punainen, keltainen ja vihreä alue. Pyydä oppilaita nostamaan haluamansa värinen lappu tai siirtymään sopivan väriselle alueelle sen mukaan, mitä mieltä he ovat projektin aiheena olleeseen teemaan liittyvistä väitteistä.

Punainen = eri mieltä

Vihreä = samaa mieltä

Keltainen = jotakin siltä väliltä tai en ole vielä muodostanut asiasta mielipidettä.

Esitä oppilaille ainakin alla olevat väitteet. Voit haastatella oppilaita väitteiden jälkeen siitä, miksi he päätyivät valitsemaansa väriin. Anna oppilaille myös mahdollisuus vaihtaa vastaustaan sen jälkeen, kun he ovat kuulleet muiden mielipiteitä ja perusteluja. Kerro oppilaille, että tehtävässä ei ole oikeita tai väriä vastauksia eikä kukaan saa kommentoida millään tavalla muiden valintoja ja mielipiteitä tehtävässä.

- Opin uutta tietoa, jota en tiennyt aiemmin.
- Tiedän nyt, mitä Agenda 2030 -tavoitteet ovat ja ketä ne koskevat.
- Kestävän tulevaisuuden rakentaminen on minulle tärkeää.
- Tahdon vaikuttaa minulle tärkeisiin asioihin.
- Pystyn vaikuttamaan minulle tärkeisiin asioihin.
- Kaikilla ihmisillä on oikeus vaikuttaa yhteiskuntaan iästä riippumatta.
- Tiedän, minkä Agenda 2030 -tavoitteiden toteutumisen puolesta tahdon itse vaikuttaa.
- Keksinkin ainakin yhden tavan vaikuttaa kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Ilmastotekoja

Ilmastonmuutoksen syyt ja seuraukset globaalisti ja paikallisesti

Ilmastonmuutos sekä siihen liittyvät haastavat tunteet ovat tulleet entistä voimakkaammin osaksi koulun arkea ja meidän jokaisen elämää. Miten toimia koulussa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi? Miten lievittää ilmastonmuutokseen liittyviä pelkoja rakentavalla tavalla?

Tämä kokonaisuus lisää lasten ja nuorten tietoa ja ymmärrystä ilmastonmuutoksesta ja vahvistaa heidän motivaatiotaan vaikuttaa ilmastonmuutoksen hidastamiseen. Teemakokonaisuuden harjoituksissa perehdytään ilmastonmuutoksen syihin ja moninaiisiin seurauksiin, hankitaan tietoa ja harjoitellaan vaikuttamista. Teemakokonaisuuden tehtävät tukevat oppilaiden toimijuutta sekä uskallusta tehdä valintoja ilmaston ja kestävän tulevaisuuden puolesta.

Tehtäviin sisältyvät digitaaliset lisämateriaalit ja linkit lähteisiin löytyvät kaikki verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta. Löydät kunkin tehtävän materiaaleineen valitsemalla verkko-oppaan ”Teemapäiväaineistot”-valikosta ”Ilmastotekoja”.

Teemakokonaisuudesta voi toteuttaa valmiin suositusteemapäivän, luoda tehtäviä yhdistelemällä kokonaisen kestävän kehityksen monialaisen oppimiskokonaisuuden tai valita haluamiaan paloja toteutettavaksi oppitunneilla. Teemakokonaisuuden aluksi on koottuna ehdotus teemapäiväksi 1.–3.-luokille ja 4.–9.-luokille.

Tehtävät:

1.-3.-luokkien suositusteemapäivä:

Tehtävä 16 | tutki: Mitä on luonnon monimuotoisuus?

Tehtävä 17 | tutki: Luonnon monimuotoisuus -tutkimus

Tehtävä 23 | kirjoita: Vuoden 2030 ilmastouutisia

Tehtävä 27 | vaikuta: Ilmastotekoja ja ilmastovaikutuksia

Tehtävä 30 | itsearviointi: Rohkeusmittari

4.-9.-luokkien suositusteemapäivä:

Tehtävä 16 | tutki: Mitä on luonnon monimuotoisuus?

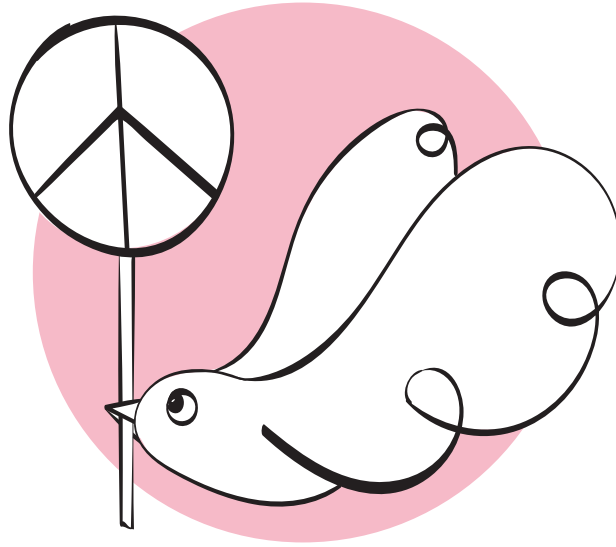
Tehtävä 17 | tutki: Luonnon monimuotoisuus -tutkimus

Tehtävä 18 | tutki: Luonto muuttuu

Tehtävä 19 | osallistu: Ilmastouutisia

Tehtävä 27 | vaikuta: Ilmastotekoja ja ilmastovaikutuksia

Tehtävä 30 | itsearviointi: Rohkeusmittari

16. Tutki: Mitä on luonnon monimuotoisuus? | 1.-9.-lk |

Katsokaa videoita luonnon monimuotoisuudesta ja sen tutkimisesta. Tehkää omat minitutkimukset sekä luonnon monimuotoisuuden tärkeydestä kertovat julisteet tai tietoiskut pienryhmissä tai tutkimuspareissa.

Katsokaa peruskoulun kaikille luokka-asteille sopiva video ”Miksi monimuotoisuus on tärkeää?” Videolinkki löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Tutkikaa, miksi a] korallit, **b]** mehiläiset **c]** sademetsät ja **d]** luonnon monimuotoisuus ovat koko maapallolle tärkeitä. Laatikaa näistä kolmesta aiheesta julisteita tai lyhyitä tietoiskuja, jotka kertovat, miksi niitä pitää suojella.

17. Tutki: Luonnon monimuotoisuus -tutkimus | 1.–9.-lk |

Katsokaa video luonnon monimuotoisuudesta. Laatikaa videon ohjeen mukainen tutkimus ja julkaiskaa tutkimustulokset.

Katsokaa video ”Monimuotoisuustieteen lyhyt oppimäärä”. Videolinkki löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Toteuttakaa videon tutkimusmallin mukainen pieni tutkimus. Tutkimuskysymykset voivat liittyä esimerkiksi koulun tai kodin ympäristöön. Voitte valita kysymykset myös ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen liittyvistä aiheista, kuten koralliriutat, mehiläiset, sademetsät ja niiden tuho, uhanalaiset lajit tai palmuöljyn käytön vaikutukset luontoon. Julkaiskaa tutkimusten tulokset esimerkiksi julisteina, tutkimusraporteina, videoina tai blogiteksteinä.

18. Tutki: Luonto muuttuu | 4.–9.-lk |

Katsokaa video ympäristönmuutoksesta. Käykää videosta keskustelu. Tehkää selvitys ihmisen vaikutuksista luontoon.

Katsokaa video ”Muuttuva luonto”. Videolinkki löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Keskustelkaa videon perusteella kysymyksestä: Miksi meidän voi olla vaikeaa huomata ympäristön ja luonnon muuttumista sekä ilmastonmuutoksen etenemistä?

Selvittäkää pienryhmissä, miten metsätalous, kaupungistuminen ja maatalous vaikuttavat elinympäristöihin. Kootkaa vastaukset ajatuskarttaan tai lyhyeen tutkimusraporttiin.

19. Osallistu: Ilmastouutisia | 4.–9.-lk |

Katsokaa video ilmastouutisista. Laatikaa videon ohjeiden avulla omia ilmastouutisia.

Katsokaa video “Media uutisoi ilmastoasioista puutteellisesti”. Videolinkki löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Tehkää videon perusteella lista siitä, mitkä neljä asiaa ovat usein pielessä ilmastonmuutosta koskevissa uutisissa.

Tehkää sen jälkeen pienryhmissä oma uutinen nuoresta ilmastoaktivistista [materiaalia löytyy tehtävästä 21: Nuoret ilmastovaikuttajat], ilmastolakoista tai oman koulunne ilmastoteoista, jossa yritätte välttää nämä neljää viestinnällistä ongelmaa.

7.–9.-lk lisätehtävä: Tutustukaa Journalistin ohjeisiin, jotka kertovat, millaista on laadukas, eettisesti kestävä journalismi. Linkki ohjeisiin löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Uutisen voi toteuttaa videona, paperisena, tiedostona tai jollain muulla keinolla. Uutisessa pitää olla ainakin otsikko, kuva, kuvateksti, lähteet ja mahdollisesti väliotsikot. Miettikää uutista tehdessänne: Kuka on uutisen päähenkilö? Kenen tai keiden teoista uutinen kertoo? Kenelle uutinen on suunnattu? Ketkä ovat uutisen kohdeyleisöä? Miten uutisessa olevan asian voisi kertoa niin, että kaikki ymmärtävät sen?

Tehkää omanlainen uutinen tai käyttäkää verkko-oppaasta löytyvää Ilmastosano-mat-pohjaa. Kootkaa uutiset yhteen yhteiseksi lehdeksi tai julkaisuksi esimerkiksi ryhmän omaan blogiin.

20. Pohdi: Mitä tarvitaan ekologiseen hyvään elämään? | 1.–3.-lk | 👤

Kuvitelkaa ja kehitelkää yhteinen hahmo, jolle oppilaat antavat neuvoja kestävään tulevaisuuteen.

Piirtäkää taululle tai paperille lapsihahmo. Antakaa hahmolle nimi. Hahmo on saman ikäinen kuin ryhmän oppilaat. Keksikää ja nimetkää mahdollisimman monta asiaa, joita lapsi tarvitsee elämään ja elossa pysymiseen. Valitkaa listasta viisi tärkeintä asiaa ja kirjoittakaa ne hahmon jalkojen juureen elämän perustaksi. Valitkaa viisi tärkeintä asiaa esimerkiksi äänestämällä.

Listatkaa seuraavaksi asioita, jotka auttavat lasta saamaan hyvän tulevaisuuden [esimerkiksi koulu, koulutus, turvallinen koti jne.]. Valitkaa viisi tärkeintä asiaa ja kirjatkaa ne hahmon jalkojen viereen poluksi kuljettamaan lasta eteenpäin elämässä.

Listatkaa asioita, jotka tekevät elämästä mukavampaa, mutta eivät ole aivan välttämättömiä asioita [esimerkiksi pelit, lelut]. Kirjatkaa viisi tärkeintä asiaa hahmon ympärille.

Listatkaa tulevaisuuden haaveita ja toiveita. Mitä haluaisitte tehdä tulevaisuudessa? Millaista olisi hyvä elämä? Kirjatkaa haaveita ja toiveita hahmon pään ympärille.

Hahmo kannattaa jättää luokkaan näkyville ja sen kautta voidaan jatkaa työskentelyä kestäväen tulevaisuuden ja elämäntavan kysymysten ympärillä monin tavoin, esimerkiksi kirjoitusharjoitusten, piirtämisen tai sarjakuvan keinoin.

Tehtävä on sovellettu materiaalista: Oikeesti! Menetelmäopas lapsen oikeuksien käsittelyyn koulussa [2009], s. 5, Taksvärkki ry. Linkki oppaaseen löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

21. Tutustu: Nuoret ilmastovaikuttajat | 4.–9.-lk |

Tutustukaa nuoriin ilmastovaikuttajiin. Laatikaa heidän vaikuttamistoiminnastaan kertovia sarjakuvia.

Katsokaa video ilmastovaikuttaja Greta Thunbergin puheesta YK:n huippukokouksessa syyskuussa 2019. Videolinkki löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Selvittäkää, ketkä osallistuvat yleensä YK:n huippukokoukseen. Hakekaa hakutoiminnolla ja selatkaa Ylen sivuilta [yle.fi/uutiset] Gretasta kertovia uutisia. Tutustukaa myös seuraaviin nuoriin ilmastovaikuttajiin: Autumn Peltier, [14 v.] Isra Hirsi [16 v.], Xiuhtezcatl Martinez [18 v.]. Löydätte heistä tietoa etsimällä internetistä, vaikuttajien omista sosiaalisen median kanavista sekä YouTubesta.

Valitse yksi neljästä nuoresta vaikuttajasta. Piirrä nuoren ilmastovaikuttajan elämästä lyhyt sarjakuva, jossa kuvaat, miten hän päätti ryhtyä vaikuttamaan itselleen tärkeään asiaan edistääkseen ilmastonmuutoksen torjumista ja millä tavalla hän vaikuttaa siihen.

22. Pohdi: Hyvän elämän puu | 1.–9.-lk |

Keksikää ja listatkaa hyvään elämään ja kestävään tulevaisuuteen tarvittavia asioita. Kootkaa asioista seinälle hyvän elämän puu. Pohtikaa, miten puun saa kasvamaan.

Piirtäkää tai leikatkaa paperista puun runko, jossa on oksia ja juuret. Leikatkaa tai repikää lehdenmuotoisia paperipaloja. Oppilaat kirjoittavat tai piirtävät hyvän elämän edellytyksistä lehtiin [1 / lehti]. Pyydä jokaista oppilasta valitsemaan kirjoittamistaan lehdistä 3–5 tärkeintä. Oppilaat kiinnittävät valitsemansa lehdet puun runkoon ja oksiin. Yli jääneet lehdet kiinnitetään puun juurelle “maahan”. Tarkastelkaa lopuksi, mitä asioita oppilaat pitävät tärkeimpinä. Mitkä oppilaiden kirjoittamista asioista löytyvät Agenda 2030 -tavoitteista? Mitä ehkä pitäisi vielä lisätä lehtiin? Anna oppilaiden poimia lisää ideoita tavoitteista. Miettikää lopuksi, mitä puu tarvitsee, jotta lehdet voivat kasvaa. Kenen vastuulla puun kasvaminen on? Miten jokainen meistä voi auttaa lehtiä kasvamaan?

23. Kirjoita: Vuoden 2030 ilmastouutisia | 1.–9.-lk |

Laatkaa tulevaisuuden ilmastouutisia vuodelta 2030.

Kuvitelkaa, millainen maailma on vuonna 2030, kun Agenda 2030 -tavoitteet on saavutettu. Laatkaa vuodelta 2030 hyviä uutisia ilmastosta ja ilmastomuutoksen torjunnasta. Miten ilmastomuutosta on torjuttu vuoteen 2030 mennessä? Miten kaikki 17 tavoitetta on saavutettu? Kenen teot ja valinnat ovat vaikuttaneet ilmastomuutoksen hidastumiseen? Kertooko uutisenne yhdestä ihmisestä vai ihmisjoukosta?

Laatkaa uutiseen uutisteksti, otsikko, kuvitus valokuvaamalla tai piirtämällä, sekä kuvatekstit. Uutinen voi sisältää myös tietonurkkauksen ilmastomuutoksen historiasta, ilmastoaktivismista, nuorista vaikuttajista tai vinkkejä ilmastomuutoksen hillitsemiseen. Uutisen voi toteuttaa kynällä ja paperilla tai esimerkiksi tekstinkäsittelyohjelmalla, Prezillä tai ryhmän omassa blogissa. Tehkää uutisista omanlaisia tai käyttäkää verkko-oppaan valmista Ilmastosanomat-pohjaa.

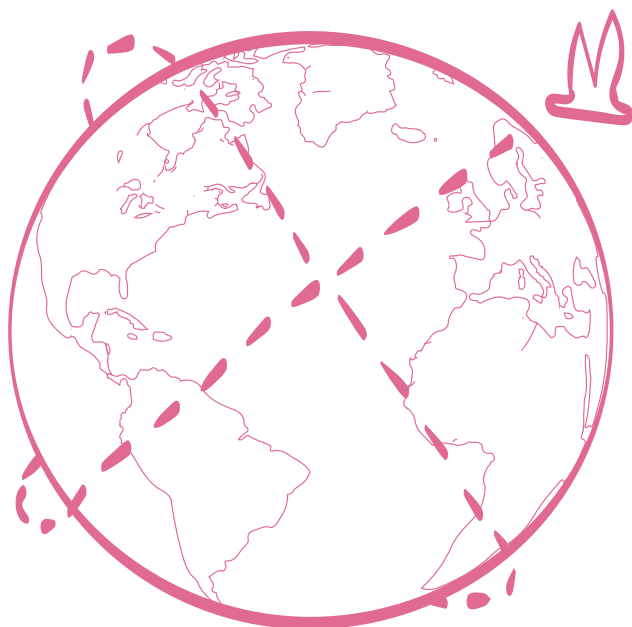
24. Osallistu: Vaikuttava kirja | 1.–9.-lk |

Lukekaa ilmastotekoihin kannustavia kirjoja. Tehkää kirjoista innostavia esitteilyjä.

Lukekaa Maailmankoulun kirjavinkkilistalta ilmastomuutokseen ja sen hillitsemiseen liittyviä kirjoja. Linkki kirjalistaan löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta. Valitkaa kirja, joka innostaa vaikuttamaan ilmastomuutoksen hillitsemiseen, tutkimaan ilmastoa ja luonnon monimuotoisuutta tai tekemään ilmastotekoja.

Tehkää kirjoista suositusvlogeja tai -blogeja ja julkaiskaa ne omassa kirjavinkkausgalleriassa, ryhmän yhteisessä somekanavassa tai aamunavauksessa. Mikä kirjassa innosti vaikuttamaan? Miten haluat vaikuttaa itsellesi tärkeään asiaan kirjan lukemisen jälkeen? Mitä uutta tietoa tai uusia ideoita sait kirjasta? Jatkaa kehittämällä kirjoihin perustuvia vaikuttavuuskampanjoita tai mainoksia, jotka innostavat ilmastotekoihin.

25. Vaikuta: Ilmastolakko | 1.–9.-lk |

Harjoitelkaa vaikuttamista ja kantaa ottamista ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Ympäri Suomea ja maailmaa järjestetään ilmastolakkoja, joihin myös osa kouluista osallistuu. Jos ette pääse osallistumaan ilmastolakkoon paikan päälle, toteuttakaa se pienimuotoisesti koululla. Vaikuttaa voi myös koulussa luokkatasolle sopivalla tavalla, esimerkiksi järjestämällä ja kuvaamalla lelujen ilmastolakko, ottamalla kantaa kylteillä ja kuvilla ja kokoamalla kuvat galleriaan, julisteilla ja meemeillä, ilmastovaikuttamisen levy- ja videoraadilla, ilmastotekoja käsittelevällä aamunavauksella tai omalla ilmastokampanjalla.

Linkkivinkki:

Vinkit ja tarkemmat ohjeet ilmastonmuutoksen käsittelyyn sekä oppilaiden vaikuttamistoimintaan koululla löytyvät Pinja Siparin toteuttamasta Open ilmastoppaasta, jonka linkki löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

26. Tutki: Ilmastotekoja | 4.–9.-lk |

Tutkikaa ilmastomuutoksen eri ilmiöitä, syitä ja seurauksia. Laatikaa aiheista pienryhmissä tai pareittain ajatuskartta tai muunlainen selvitys.

Jaa oppilaat pareihin tai pienryhmiin. Jaa jokaiselle ryhmälle yksi tai kaksi käsitettä listalta, jonka linkki löytyy verkko-oppimateriaalista.

Laatikaa ryhmissä isolle paperille käsittekartta ryhmän käsitteestä / käsitteistä:

- **Syyt:** Mistä ryhmänne ilmiö [käsite] johtuu? Mikä sen on aiheuttanut? Mitkä asiat pahentavat sitä?
- **Seuraukset:** Mitä ryhmänne ilmiöstä seuraa? Keihin se vaikuttaa erityisesti?
- **Vaikuttaminen:** Miten ilmiöön voi vaikuttaa ja edistää ilmastomuutoksen torjuntaa? Miten kuka tahansa voi vaikuttaa siihen?
- **Vaikuttajat:** Ketkä voivat vaikuttaa ongelmaan? Miten?

Kootkaa käsittekartat yhteen ja esitelkää ne toisille.

Tehtävä on muokattu Pinja Siparin toteuttamasta Open ilmasto-oppaan harjoituksesta, jonka linkki löytyy verkko-oppaasta.

27. Vaikuta: Ilmastotekoja ja ilmastovaikutuksia | 1.–9.-lk |

Kirjatkaa oppilaiden kysymyksiä ja ajatuksia ilmastomuutoksesta. Katsokaa video ilmastomuutokseen vaikuttamisesta. Listatkaa tapoja vaikuttaa.

Kootkaa yhteen isoon ajatuskarttaan tai esimerkiksi Padlettiin oppilaiden kysymyksiä ilmastomuutokseen liittyen. Selvittäkää, mitä ilmastomuutos tarkoittaa. Käyttäkää apuna Open ilmasto-oppaan sanastoja keskeisten asioiden selvittämiseen. Sanastojen linkki löytyy verkko-oppimateriaalista kyseisen tehtävän alta.

Katsokaa video ”Sanoista tekoihin”. Videolinkki löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta. Voitte katsoa myös muita sarjan videoita, joista voi hakea tietoa ilmastomuutoksen tutkimiseen.

Kirjatkaa ylös niin monta ihmisen vaikutusta luontoon ja ympäristöön kuin löydätte videoista ja Open ilmasto-oppaan aineistoista. Koittakaa sen jälkeen keksiä videon esimerkin mukaisesti jokaiselle ihmisen aiheuttamalle huonolle vaikutukselle ratkaisu tai keino vaikuttaa ilmastomuutoksen hillitsemiseen, esimerkiksi: ilmansaasteet – pyöräily ja kävely.

Tehkää ryhmän yhteinen video, jossa kerrotte keksimänne vastaukset ja vaikuttamistavat. Katsokaa lopuksi videot yhdessä ja innostukaa ilmastoteoista. Muuttakaa koulun käytäntöjä kestävä kehityksen mukaisiksi.

28. Syvenny: Ilmastomuutos globaalissa etelässä | 4.–9. lk |

Tutustukaa aktiivisiin ilmastotoimijoihin eri puolilta globaalia etelää, jotka kertovat miten ilmastomuutos näkyy heidän kotimaassaan ja mitä he itse tekevät ilmastomuutoksen hillitsemiseksi.

Jaa luokka pienryhmiin. Jaa jokaiselle ryhmälle yksi blogiteksti [tekstejä on yhteensä 8]. Blogitekstit löytyvät verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta. Lukekaa blogiteksti yhdessä.

Askarrelkaa tikkataulutyypinen miellekartta, jossa on neljä rengasta. Jokaiseen renkaaseen tulee mahtua kirjoittamaan. Koko kartan voi leikata kirjoittajan kotimaan muotoiseksi, kunhan tikkataulu mahtuu siihen. Miellekarttaan voi halutessaan liittää valokuvia blogista. Miellekartan voi tehdä myös esimerkiksi Prezillä.

Otsikoksi tulee blogin kirjoittajan nimi, ammatti ja maa, josta hän kirjoittaa.

- Kirjatkaa keskelle miellekarttaa haasteita, joita kirjoittaja kertoo ilmastomuutoksen aiheuttavan kotimaassaan.
- Toiseen väliin kirjatkaa toimia, joita kirjoittaja tekee ilmastomuutoksen hillitsemiseksi yksin tai yhdessä muiden kanssa.
- Kolmanteen väliin kirjatkaa asioita, jotka ovat auttaneet blogin kirjoittajaa saavuttamaan tavoitteitaan.
- Ulkoreunalle kirjatkaa onnistumisia tavoitteissa, mikäli kirjoittaja kertoo niistä.

Keskustelkaa pienryhmässä: Onko Suomessa samoja haasteita? Voisiko samat toimet ilmastomuutoksen hillitsemiseksi toimia Suomessa? Lopuksi esitelkää teokset muille.

Lähteet: Ilmastoterveisiä Etelästä -hanke ja Open ilmasto-opas. Lähteiden linkit löytyvät verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Linkkivinkki:

Verkko-oppaassa on linkki blogikirjoitusta käsitteleviin harjoituksiin.

29. Syvenny: Aktiiviset nuoret eri puolilla maailmaa | 1.–3.-lk | 👤🌐

Eri puolilla maailmaa aktiiviset nuoret tekevät tekoja kestävämmän maailman puolesta. Mitä me voisimme oppia heiltä?

Katsokaa Unicefin video Maailman suurin oppitunti, osa 2. Videolinkki löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Listatkaa yhdessä taululle:

- missä maissa videolla vierailtiin,
- mistä haasteista nuoret kertoivat,
- mitä tekoja nuoret tekivät kestävä kehityksen hyväksi ja
- mihin kestävä kehityksen tavoitteisiin ne voisivat liittyä

Pyydä oppilaita miettimään, miten listatut haasteet liittyvät ilmastonmuutokseen. Onko samoja haasteita Suomessa? Miten näihin haasteisiin voisi Suomessa vaikuttaa esimerkiksi omassa arjessa tai koulussa? Löytyikö videolta vinkkejä toimintaan?

Tehkää samaan tyyliin videoita pienryhmissä, joissa kerrotaan katsojalle:

- missä ollaan
- jokin haaste ilmastonmuutokseen tai kestävään kehitykseen liittyen
- tekoja ilmastonmuutoksen torjumiseksi tai kestävä kehityksen hyväksi

Jakakaa videot koulun sivuilla tai katsokaa ne yhdessä esimerkiksi aamunavauksessa.

30. Itsearviointi: Rohkeusmittari | 1.–9.-lk |

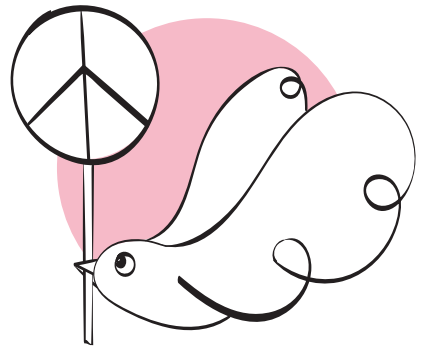
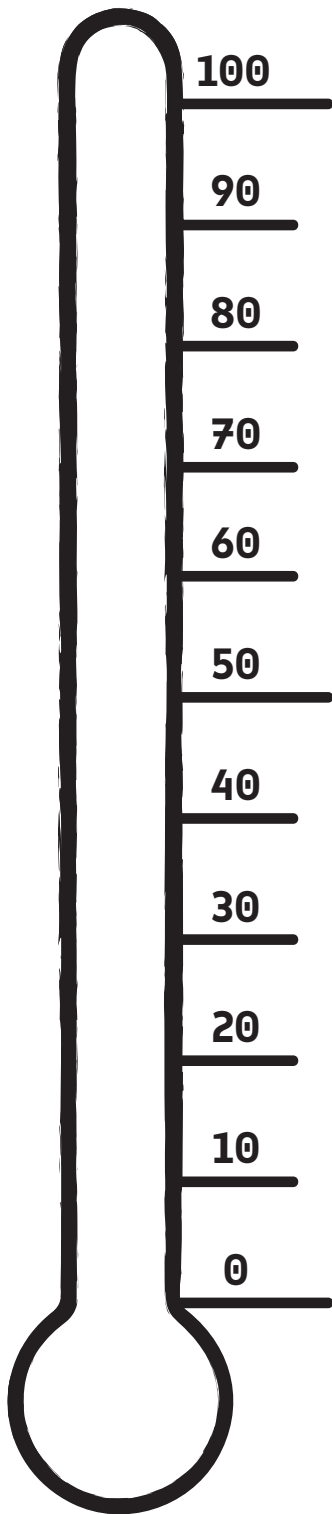

Arvioikaa, miten valmiita olette vaikuttamaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Mitkä asiat vaikuttavat rohkeuteen toimia?

Oppilas värittää lämpömittariin asteikolla 1–100: Kuinka rohkealta tuntuu toimia itselle tärkeän asian puolesta? Kysymysten avulla oppilaat voivat miettiä muun muassa millaista tukea tarvitaan aikuisilta tai kavereilta, jotta rohkeusmittarin lukema olisi suurempi.

Keskustelkaa yhdessä, pienryhmissä tai pareittain seuraavista kysymyksistä:

- Mitä tarvitsen, jotta voisin rohkeammin vaikuttaa minulle tärkeisiin asioihin?
- Kenen apua, neuvoja tai yhteistyötä tarvitsen, jotta rohkeusmittarin luku olisi suurempi?
- Voiko rohkeus olla eri tasolla eri päivinä?
- Mikä saa rohkeusmittarin lukeman nousemaan?
- Onko rohkeusmittarin lukema ollut aina sama vai muuttuiko se tehtävien myötä?
- Pitääkö rohkeusmittarin näyttää sataa, jotta voi uskaltaa vaikuttaa?
- Mitä mieltä olette väitteestä: Rohkeutta on se, että toimii, vaikka pelottaa?

Vastuullista kuluttamista

Tuotteiden globaalit ketjut

Ostopäätökset ja hyödykkeiden kuluttaminen vaikuttavat ympäristöön ja yhteiskuntaan. Vastuullisen kuluttamisen teemakokonaisuus antaa välineitä itsensä näkemiseen osana kuluttamisen globaaleja ketjuja. Jotta osaamme tehdä vastuullisia valintoja, on tärkeää ymmärtää, miten meidän kulutustottumuksemme vaikuttavat globaaleihin tuotanto- ja kuljetusketjuihin ja niissä mukana oleviin ihmisiin.

Yksi tämän teemakokonaisuuden tavoitteista on ekososiaalisen sivistyksen tukeminen. Ekososiaalisesti sivistyneellä ihmisellä on ymmärrys toimintansa muihin ihmisiin ja luontoon kohdistuvista seuraamuksista. Tämä teemakokonaisuus tarjoaa välineitä tiedon hankkimiseen ja vaikuttamisen harjoitteluun. Niitä tarvitaan, jotta osaamme tehdä vastuullisia kulutusvalintoja.

Tehtäviin sisältyvät digitaaliset lisämateriaalit ja linkit lähteisiin löytyvät kaikki verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta. Löydät kunkin tehtävän materiaaleineen valitsemalla verkko-oppaan ”Teemapäiväaineistot”-valikosta ”Vastuullista kuluttamista”.

Teemakokonaisuudesta voi toteuttaa valmiin suositusteemapäivän, luoda tehtäviä yhdistelemällä kokonaisen kestävän kehityksen monialaisen oppimiskokonaisuuden tai valita haluamiaan paloja toteutettavaksi oppitunneilla. Teemakokonaisuuden aluksi on koottuna ehdotus teemapäiväksi 1.–3.-luokille ja 4.–9.-luokille.

Tehtävät:

1.-3.-luokkien suositusteemapäivä:

Tehtävä 31 | pohdi: Mitä haluan, mitä tarvitsen?

Tehtävä 32 | pohdi: Kestävä valinta

Tehtävä 37 | tutki: Puuvillainen arkeni

Tehtävä 41 | vaikuta: Kantaa ottavia julisteita ja videoita

Tehtävä 42 | itsearviointi: Käsimittari

4.-9.-luokkien suositusteemapäivä:

Tehtävä 33 | tutki: Eettisen elektroniikan jäljillä

Tehtävä 34 | pohdi: Elektroniikan kiertotalous

Tehtävä 37 | tutki: Puuvillainen arkeni

Tehtävä 38 | tutki: Puuvilla maailmankartalla

Tehtävä 40 | vaikuta: Vastuullisen kuluttamisen kampanja

Tehtävä 42 | itsearviointi: Käsimittari

31. Pohdi: Mitä haluan, mitä tarvitsen? | 1.-3.-lk |

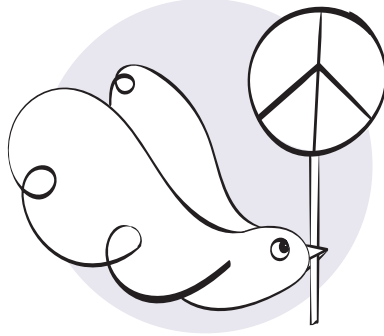
Pohtikaa kuvia hyödyntäen, mitkä asiat ovat ihmiselle välttämättömiä ja mitkä eivät.

Harjoituksen tavoitteena on tarkastella millaisia esineitä ja asioita me tarvitsemme sekä millaisia tavaramääriä meidän on tarpeellista omistaa. Tarvitsemmeko kaikkea ja onko kaikki meille välttämätöntä? Harjoituksen tarkoituksena ei ole löytää ”oikeita vastauksia” vaan herätellä tarkastelemaan tavaroita ympärillämme.

Tulosta ja leikkaa verkko-oppaassa liitteenä olevat kuvat, jotka löytyvät kyseessä olevan tehtävän kohdalta. Tarkastele ryhmän kanssa kuvia.

Mitkä kuvissa olevista asioista ovat oppilaille tärkeimpiä? Mitkä ovat välttämättömiä? Mitä ilman voi elää? Voiko ihminen elää ilman jäätelöä? Entä ilman tavaroita? Voisimmeko esimerkiksi elää ilman puhelimia? Mikä on ero lauseilla ”Minä tarvitsen...” ja ”Minä haluan...”? Miten kaikkia kuvissa olevia asioita voi kuluttaa vastuullisesti?

Äänestäkää, ovatko kuvissa olevat asiat meille tarpeellisia vai haluammeko niitä vain, koska ne ovat mukava lisä elämäämme. Muodosta tilaan mielipidejana niin, että toi-

nen seinä tarkoittaa tarvetta ja vastakkainen seinä asioita, joita haluamme, mutta joita ilman voimme tarvittaessa olla. Jos tilaa on käytettävissä vain vähän tai ryhmä on suuri, tämän voi toteuttaa myös liikkumalla kyykkyyen ja kurkottelemalla kohti kattoa.

Nosta vuorotellen esiin eri kuvia ja anna oppilaiden kävellä tilassa joko halun tai tarpeen seinustalle. Jana on liukuva eli harjoituksessa voi jäädä myös johonkin kohtaan seinien välille tai vaikka keskelle, jos päätöksen tekeminen on vaikeaa. Käykää lyhyt keskustelu jokaisen kuvan kohdalla siitä, miksi tämä asia on meille tarpeellinen tai miksi voisimme elää ilman sitä. Jotkut asiat voivat olla meille myös todella tärkeitä, vaikka voisimmekin elää ilman niitä.

Esimerkkikysymyksiä keskusteluun:

- Tarvitsemmeko televisiota vai tekeekö se elämästämme mukavampaa?
- Kuinka monta peliä tarvitsen?
- Kuinka monta lelua tarvitsen? Kuinka monella lellulla leikin päivittäin / viikoittain?

Pohtikaa, miksi haluamme aina uusia tavaroita ja asioita? Tekeekö tavara onnelliseksi? Tai onko tärkeää omistaa, koska "Kaikilla muillakin on..."? Riippuuko ystävyys siitä, mitä tavaroita tai vaatteita sinulla on?

Jaotelkaa kuvissa olevat kuvat kahteen ryhmään: asiat, joita tarvitsemme ja asiat, joita haluamme. Jaotelkaa sen jälkeen kuvat kahteen uuteen ryhmään: asiat, joita voi ostaa ja asiat, joita ei voi ostaa. Kummassa ryhmässä on enemmän sellaisia asioita, joita haluamme? Kummassa ryhmässä on enemmän niitä asioita, joita tarvitsemme?

32. Pohdi: Kestävä valinta | 1.–3.-lk |

Pohtikaa kuvakorttien avulla eri esineiden kestävyyttä. Mistä tunnistaa kestävän valinnan?

Tavoitteena on pohtia eri esineiden vaikutuksia ympäristöön. Mitkä valinnat ovat hyviä ja mitkä valinnat ovat ympäristön kannalta huonoja? Tulosta verkko-oppaassa liitteenä olevat kuvat, jotka löytyvät kyseessä olevan tehtävän kohdalta. Halutessasi voit ottaa lisäksi mukaan muitakin materiaaleja esimerkiksi kotitaloustavaroita.

Tarkastelkaa yhdessä kuvia. Koettakaa ryhmitellä ja löytää kuville pareja. Parit on lueteltu alla listassa. Miettikää, mitkä ovat parempia vaihtoehtoja ja mitkä huonompia ympäristön kannalta.

Pohtikaa esimerkiksi näiden kysymysten avulla, mistä tunnistaa kestävän valinnan:

- Miltä tavara näyttää kymmenen vuoden päästä?
- Voiko tavaraa käyttää monta kertaa vai vain yhden kerran?
- Tuleeko tavarasta paljon / vähän roskaa, kun sen heittää pois?

Lopuksi käykää yhdessä läpi valintaperusteitanne ja pohtikaa niitä. Miettikää samalla, millaisia valintoja teette päivittäin ja mitä mahdollisuuksia teillä olisi tehdä ympäristöystävällisempi valinta.

Valinnat voivat olla esimerkiksi seuraavien asioiden välillä:

- kertakäyttömuki – posliinimuki
- lyhytikäinen lelu – kestävä lelu
- muovikassi – kangaskassi
- pillimehupakkaus – retkipullo
- pieniä jogurttipurkkeja – 1 litran purkki
- runsaasti pakattu hedelmä – pakkaamaton hedelmä
- runsaasti pakattu lelu – vähän pakattu / pakkaamaton lelu
- uusi vaate – vanhan vaatteen korjaaminen / tuunaaminen jne.

33. Tutki: Eettisen elektroniikan jäljillä | 4.–9.-lk |

Listatkaa, mitä tiedätte tavallisista arjen elektronisista välineistä. Katsokaa video läppärin tuotannosta. Onko eettisesti tuotettua elektroniikkaa olemassa?

Pohdi omaa tai koulun läppäriä tai vastaavaa laitetta. Mistä raaka-aineista se on tehty? Listatkaa kaikki asiat, mitä tiedätte tai arvaatte laitteesta. Kuinka monesta eri raaka-aineesta arvelette läppärin koostuvan? Mistä puolelta maailmaa raaka-aineet ovat peräisin? Minkä arvelette olevan laitteen valmistuspaikka?

Katsokaa pohdinnan ja listaamisen jälkeen video Eettinen läppäri, jakso 1. Videolinkki löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Vastatkaa videon perusteella: Mistä eri raaka-aineista läppäri on tehty? Mistä raaka-aineet ovat peräisin?

Pohtikaa seuraavaksi: Kuinka monta ihmistä tarvitaan yhden läppärin tekemiseen eri puolilla maailmaa?

Selvittäkää:

- Mitä on koboltti?
- Mistä sitä löytyy?
- Miten sitä saadaan elektroniikkateollisuuden käyttöön?
- Miksi se on arvokasta?
- Mitä haasteita kobolttin louhimiseen liittyy?
- Missä muissa laitteissa on käytetty kobolttia?
- Mitä kobolttia sisältäviä laitteita omistatte?
- Millainen maailma olisi ilman kobolttia?

Tehkää löytämistänne vastauksista ajatuskartta tai esimerkiksi Prezi-esitys.

Videon lähde: Eettisen kaupan puolesta ry, Eettisen läppärin jäljillä -verkkosivusto. Linkki verkkosivustolle löytyy verkko-oppaasta.

34. Pohdi: Elektroniiikan kiertotalous | 4.–9.-lk |

Katsokaa video elektroniiikan kierrättämisestä ja kiertotaloudesta. Vastatkaa sen jälkeen kysymyksiin ryhmissä tai pareittain.

Katsokaa video Eettinen läppäri, jakso 4. Videolinkki löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Vastatkaa videon perusteella kysymyksiin:

- Mitä hyötyjä olisi siinä, että omistaisimme vähemmän?
- Millä muilla tavoilla voisimme käyttää laitteita kuin hankkimalla ne omaksi?
- Olisitko valmis käyttämään yhteistä läppäriä, jonka saisit lainaksi määräajaksi, jos saisit samalla läppärin, jonka pystyisi aina korjaamaan?
- Millä ehdoilla olisit valmis luopumaan kännykästä?

Lähde: Eettisen kaupan puolesta ry, Eettisen läppärin jäljillä -verkkosivusto. Linkki verkkosivustolle löytyy verkko-oppaasta.

35. Tutki: Mainosten maailma | 1.–3.-lk |

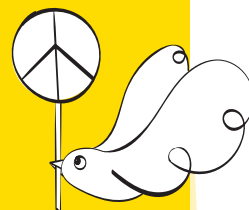

Tutkkaa lehtien mainoksia. Valitkaa turhimmat esineet ja miettikää niille pitkäkestoisempia vaihtoehtoja.

Tässä tehtävässä tarkastellaan kulutukseemme vaikuttavia mainoksia. Näemme, kuulemme ja luemme päivittäin satoja, jopa tuhansia mainosviestejä. Mainokset suoraan ympäröivät meitä ja aivomme vastaanottavat päivittäin lukemattomia mainosviestejä, jotka kehottavat ostamaan ja kuluttamaan. Mainosten tarkoituksena on myydä tuotteita ja saada ihmiset ostamaan niitä, vaikka ne eivät olisikaan tarpeellisia. Tämän tehtävän tavoitteena on selvittää, millaisia tuotteita mainoksilla myydään ja mikä saa meidät ostamaan niitä, sekä oppia tarkastelemaan omia kulutustottumuksia ja alttiuttamme mainosten viesteille.

Anna oppilaille sanoma- tai aikakauslehtiä tai ohjaa heidät selaamaan verkkolehteä. Valitkaa lehdistä mielestänne kaikkein tarpeettomimpia esineitä esittävät mainokset.

- Mitä tuotetta mainoksessa myydään?
- Onko esine hyödyllinen tai tarpeeton, miksi?
- Onko esine pitkäikäinen, voiko sen helposti korjata tai huoltaa?
- Syntyykö tuotteesta paljon jätettä?
- Mitä mainos lupaa esineestä?
- Voisiko esineen korvata jollakin monikäyttöisemmällä tai pitkäkestoisemmalla asialla?

36. Syvenny: Vastuullisen kuluttamisen jäljillä | 4.–9.-lk |

Selvittäkää vastuullisen kuluttamisen käsitteiden kautta, mitä asioita kuluttamisessa kannattaa ottaa huomioon, jotta osataan tehdä vastuullisia valintoja. Laatikkaa pienryhmissä tai pareittain käsitekarttoja ja kootkaa ne lopuksi yhteen.

Jaa alla olevat käsitteet pareille. Voit myös jakaa mukana olevat johdantotekstit. Oppilaat selvittävät tiedonhaulla koulun opetusmateriaaleista ja internetistä, mitä eri käsitteet tarkoittavat. Valmistakaa jokaisesta käsitteestä käsitekartta. Kootkaa käsitekartat lopuksi yhdeksi suureksi käsitekartaksi, jonka aiheena on ”Vastuullinen kuluttaminen”.

Ekososiaalinen oikeudenmukaisuus: Ekososiaalinen oikeudenmukaisuus tarkoittaa ihmisten ja muiden elollisten olentojen tasavertaista kohtelua liittyen mahdollisuuksiin elää itselle sopivaa elämää. Kun esimerkiksi päätetään louhia vuoren rinteeseen uusi kaivos, mietitään usein sitä, että se tuo lisää työpaikkoja ja hyvinvointia lähialueen ihmisille. Samalla se voi kuitenkin tuhota esimerkiksi jonkin eläinlajin elinpiiriä tai sen tieltä voidaan joutua hakkaamaan metsää. Vaikka kyseinen vuori olisi jonkun mielestä vain kivikasa, se voi olla jonkun toisen maailmankuvassa elävä olento, pyhä paikka tai vaikkapa jumala [katso esim. de la Cadena, 2015, Earth Beings]. Perustettu kaivos satuttaisi siis sekä luontoa että joidenkin ihmisten pyhää paikkaa, mutta toisi joillekin myös tavoiteltavaa taloudellista voittoa ja toimeentuloa. Ekososiaalista oikeudenmukaisuutta tarvitaan silloin, kun pohditaan, halutaanko tällaisia projekteja toteuttaa ja kenelle ne tuottavat hyviä ja kenelle huonoja seurauksia.

Hiilijalanjälki: Hiilijalanjäljellä tarkoitetaan jonkin tuotteen tai palvelun tai joskus jopa ihmisen aiheuttamaa ilmastokuormaa. Hiilijalanjäljellä tarkoitetaan toisin sanoen sitä, kuinka paljon kasvihuonekaasuja tuotteen tai toiminnan koko elinkaaren aikana syntyy. Myös esimerkiksi videoiden katselemisella YouTubesta on hiilijalanjälki. Videon mukana taustalla pyörivät esimerkiksi palvelimet, tietoverkon eri osat, reitittimet, modeemi, toistolaitte sekä laitteen näyttö. Nämä kaikki kuluttavat sähköä ja sähkön tuotannosta aiheutuu yleensä kasvihuonekaasupäästöjä. Myös kaikkien näiden laitteiden rakentamisella ja itse videon kuvaamisella on oma hiilijalanjälkensä. Toisin sanoen kaikella toiminnalla on hiilijalanjälki, vaatihan ihmisen elossa pysyminenkin energiaa. Energian saamme ruuasta, jonka kasvatusta ja valmistaminen taas aiheuttaa päästöjä.

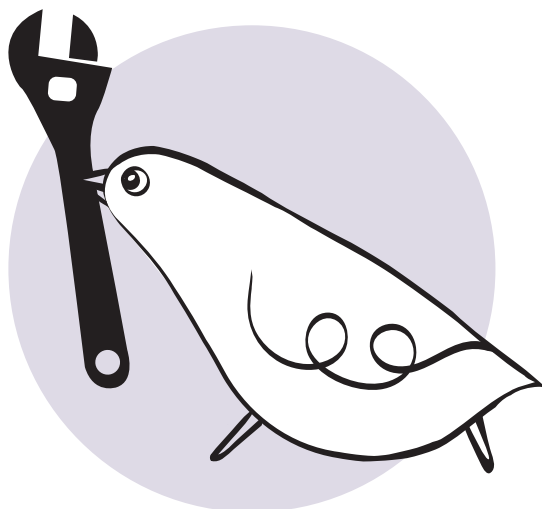
Lähde: Yle. [26.6.2019]. Netti syö kasvavalla tahdilla sähköä ja suurin syyllinen ovat nettivideot. Linkki lähteeseen löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän alta.

Kestävä kehitys: Kehityksen voidaan ajatella olevan yhteiskunnallista muutosta kohti parempaa. Esimerkiksi silloin, kun aiempaa useampi lapsi pääsee kouluun, vähemmän ihmisiä elää köyhydessä tai ihmisten elinikä pitenee, ajatellaan tapahtuneen kehitystä. Jotta kehitys olisi kestävä, täytyy sen olla ympäristöystävällistä ja tasa-arvoista ja se ei saa perustua velkaantumiseen tai resurssien, kuten luonnonvarojen, kokonaisvaltaiseen hävittämiseen. Kehitystä ei tapahdu ainoastaan niin kutsutuissa kehitysmaissa, vaan myös maat, kuten Suomi, voivat kehittyä parempaan suuntaan.

Kiertotalous: Kiertotalouden tarkoitus on pitää materiaalit mahdollisimman pitkään käytössä ja vähentää näin jätteen syntymistä. Parhaimmassa tilanteessa jätettä ei syntyisi ollenkaan, vaan kaikki materiaalit voitaisiin käyttää uudelleen. Esimerkiksi rikki menneestä vaatteesta valmistettaisiin uudelleen kangasta, josta voitaisiin tehdä uusia vaatteita. Kiertotaloudessa myös tavaroiden ostaminen vähenee ja ihmiset lainaavan ja jakavan tavaroitaan enemmän. Jos esimerkiksi useampi perhe voisi käyttää yhteistä ruohonleikkuria, ei jokaisen tarvitsisi ostaa omaa ja leikkureiden ei tarvitsisi seisoa suurinta osaa ajasta tyhjänpantteina.

Lapsityövoima: YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa todetaan, että ”lapsella ei saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan tai vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään.” Yleensä, kun puhutaan lapsityövoimasta, puhutaankin juuri sellaisesta tilanteesta, jossa alaikäinen joutuu tekemään vaarallista tai terveydelle haitallista työtä koulunkäynnin sijasta. Valitettavasti miljoonat, useimmiten köyhien perheiden lapset joutuvat tekemään tällaista työtä. Työ vaarantaa heidän terveytensä ja kehityksensä ja samalla se usein estää heitä käymästä koulua. Ilman koulutusta lasten on vaikea päästä pois köyhyydestä aikuisinakaan ja heidän lapsensa voivat myöhemmin joutua samaan tilanteeseen.

Kaikki lasten tekemä työ ei kuitenkaan ole haitallista lapsityövoimaa esimerkiksi Suomessa. Jos esimerkiksi 16-vuotias työskentelee kesällä jäätelökioskilla, sitä ei pidetä lapsityövoimana. Joissakin maissa lapsi tai nuori voi esimerkiksi auttaa vanhempiaan maatilan töissä koulun ohella. Jos hän ei auttaisi, perheellä ei olisi välttämättä varaa lähettää häntä kouluun, eli työ voi olla hänen elämässään todella tärkeää. Liian vaarallisiin tai raskaisiin töihin lapsia ei kuitenkaan saa laittaa. Lapsen päivästä pitäisi löytyä koulunkäynnin ja työn lisäksi aikaa myös leikille.

Reilu kauppa: Reilu kauppa on kehittyvissä maissa viljeltävien ja valmistettavien tuotteiden sertifiointijärjestelmä. Sen tarkoitus on varmistaa, että viljelijät saavat työstään elämiseen riittävän korvauksen. Reilun kaupan viljelijöiden on noudatettava monenlaisia sääntöjä, esimerkiksi ympäristölle haitalliset torjunta-aineet ja lapsityövoiman käyttö on kiellettyä, ja työntekijöille on taattava järjestäytymisoikeus ja turvalliset työolot.

Reilun kaupan tavoitteena on vähentää köyhyyttä ja sertifiointipiiriin pääseville viljelijöillä onkin usein paremmat oltavat, kuin muilla. Sertifiointi saaminen voi kuitenkin olla vaikeaa, eivätkä kaikkein köyhimmät kehittyvien maiden viljelijät välttämättä pääse sen hyödyistä osalliseksi.

Vastuullinen yritys: Vastuullinen toiminta on sellaista, joka ei vahingoita toista eikä itseä nyt tai tulevaisuudessa. Vastuullinen yritys toimii vastuullisesti taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti. Tällainen yritys on taloudellisesti kannattava, sen työntekijöiden työolot ovat hyvät ja turvalliset, työstä saatava palkka riittää elämiseen, eikä yritys aiheuta ympäristölle kohtuutonta haittaa esimerkiksi saastuttamalla.

Viherpesu: Viherpesusta puhutaan silloin, kun yritys pyrkii viestinnässään vaikuttamaan vastuulliselta ja erityisesti ympäristöystävälliseltä, mutta ei todellisuudessa kuitenkaan toimi kovinkaan vastuullisesti. Koska monet kuluttajat kuitenkin haluavat ostaa vain vastuullisia tuotteita, yritys pyrkii näyttämään vastuulliselta näyttääkseen hyvältä. Vastaavasti monesti puhutaan pinkkipesusta, kun yritys pyrkii näyttämään siltä, että se tukee vähemmistöjen oikeuksia, vaikka ei todellisuudessa tee mitään vähemmistöjen eteen.

37. Tutki: Puuvillainen arkeni | 1.–9.-lk |

Tutkikaa arkisia kulutustavaroita, joiden raaka-aineena on käytetty puuvillaa. Tehkää esineistä ja puuvillasta tutkimus ja lyhyet esitykset ja kootkaa ne yhteen.

Listatkaa yhdessä pienryhmissä, millaisia esineitä ja tavaroita olette käyttäneet tänään heräämisen jälkeen.

Pohtikaa, mitä tarkoittaa raaka-aine. Listatkaa kaikki raaka-aineet, joita tiedätte.

Yksi maailman yleisimmistä kulutustavaroiden raaka-aineista on puuvilla. Ympyröikää ensimmäisestä listasta ne tavarat, joiden raaka-aineena on käytetty puuvillaa. Jos ette ole varmoja, tarkistakaa tämä tavarasta tai esineestä [esimerkiksi vaatteen lapusta] tai tuotteen kotisivuilta.

Laatikaa juliste tai muu esitys, esimerkiksi video tai Prezi, aiheesta ”Minä ja puuvilla”. Piirtäkää tai kuvatkaa kaikki puuvillaa sisältävät tavarat ja esineet, joita olette tänään käyttäneet. Kootkaa julisteet, videot tai Prezit yhteiseen ”Me ja puuvilla” -galleriaan. Tarkastelkaa esityksiä yhdessä ja pohtikaa, millaista arki olisi ilman puuvillaa.

Tehtävän voi toteuttaa myös ottamalla 1–3 valokuvaa, jotka kuvaavat puuvillan merkitystä oppilaan elämässä. Kuvat kootaan yhteiseen galleriaan. Keksikää gallerialle kuvia yhdistävä nimi.

38. Tutki: Puuvilla maailmankartalla | 4.–9.-lk |

Tutkikaa, missä eri puolilla maapalloa ihmiset ovat tehneet töitä vaatteidemme valmistumiseksi. Merkitkää paikat kartalle. Tutkikaa puuvillasta valmistettujen vaatteiden tuotantoketjun vaihteita.

Käyttäkää puuvillaan tutustumiseen Maailmankoulun Connected by Cotton -dioja, joihin voitte tutustua yhdessä tai pienryhmissä. Linkki dioihin löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän alta.

Linkkivinkki:

Lisätietoa puuvillan tuotantoketjuista löytyy Eettisen kaupan puolesta ry:n materiaalista ”Puuvillan polut globaalissa kaupassa”. Linkki materiaaliin löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän alta.

Voitte tutkia puuvillasta valmistettujen vaatteiden tuotantoketjun vaiheita Eettisen kaupan puolesta ry:n tuottamasta vaatekartasta. Linkki karttaan löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän alta.

Valitkaa omista vaateistanne tai asusteistanne yksi, jonka valmistuksessa on käytetty puuvillaa. Voitte tarkistaa raaka-aineet vaateen lapusta tai esimerkiksi verkkosivuilta.

Merkitkää seuraavaksi maailmankarttaan:

- Mistä olet ostanut tai saanut vaateen?
- Missä vaate on ommeltu? Jos vaateen valmistuspaikka ei selviä vaateen hoito-ohjeesta eikä internetistä, selvittäkää, mitkä ovat yleisimmät maat, missä kyseisen merkin vaatteita valmistetaan.
- Missä kangas on todennäköisesti kudottu?
- Missä kangas on todennäköisesti värjätty?
- Missä puuvilla on todennäköisimmin viljelty ja poimittu?
- Mitkä maat ovat maailman suurimmat puuvillan tuottajat?
- Mitä reittiä pitkin vaate tai asuste lienee kuljetettu sinulle?

Selvittäkää lisämateriaaleista, mitä eri vaiheita puuvillasta tehdyn vaateen tuotantoketjuun kuuluu. Kirjoitakaa tai kuvitakaa oman vaateen tuotantoketju näkyväksi esimerkiksi sarjakuvana tai valokuvina.

Keskustelkaa lopuksi yhdessä:

- Oliko vaateen tuotantoketjun jäljittäminen helppoa vai vaikeaa? Miksi?
- Pitäisikö tuotantoketjun olla helposti nähtävillä?
- Mitä uutta tietoa vaateen tuotantoketjusta sait?
- Tiesitkö, kuinka monta työvaihetta vaateen tuotantoketjuun kuuluu?
- Miten voisin tehdä vastuullisempia valintoja tehdessäni vaatehankintoja?

39. Osallistu: Mainokset ja vastamainokset | 4.–9.-lk |

Harjoitelkaa kannan ottamista ja perustelemista arvojanalla. Väitteet koskevat mainoksia ja kuluttamista. Jatkaa tekemällä omia vastamainoksia.

Arvojanalla voi ilmaista kantansa esitettyihin väitteisiin asettumalla kuvitellulle janelle, jonka toinen pää tarkoittaa ”Kyllä” ja toinen ”Ei”. Paikan valinnan jälkeen vapaaehtoiset oppilaat voivat kertoa mielipiteensä. Korosta oppilaille, että tehtävässä ei ole tarkoitus mollata kenenkään vastauksia eikä etsiä syyllisiä. Tarkoitus on huomata elämäntyyliimme yhteisiä piirteitä, joista osa on ympäristölle haitallisia, ja herätä pohtimaan, onko yleisille toimintatavoillemme vaihtoehtoja.

Väitteet:

- Saan mainoksista tarpeellista tietoa.
- Saan usein niitä vaatteita ja tavaroita, joita toivon.
- Mainokset saavat minut haluamaan uusia tavaroita.
- Minuun mainokset eivät vaikuta.
- Tiedän, missä päin maailmaa paitani on valmistettu.
- Tiedän, mihin vanhat kännykkäni ovat käytön jälkeen menneet.
- Meillä lojuu kotona vanhoja vaatteita tai puhelimia.
- Tiedän, mikä on vastamainos.

Jatkakaa toteuttamalla omia vastamainoksia tai yhteiskunnallisia mainoksia, jotka inostavat vastuulliseen kuluttamiseen ja ilmastotekoihin. Keksikää mainokseen oma mainoslause sekä kuvitus. Mainos voi sisältää myös vinkkejä, ohjeita tai tietoa vastuullisesta kuluttamisesta. Kun suunnittelette mainosta, pohtikaa yhdessä, onko oma mainoksenne teidän mielestänne eettisesti kestävä.

Linkkivinkki:

Vastamainoksen tekemiseen tarkemmat ohjeet löytyvät Medialukutaitoa vastamainoksista -oppaasta [2018], jonka linkki on verkko-oppaassa kyseisen tehtävän kohdalla. Oppaan sivua 5 on myös käytetty lähteenä tässä harjoituksessa.

40. Vaikuta: Vastuullisen kuluttamisen kampanja | 4.–9.-lk |

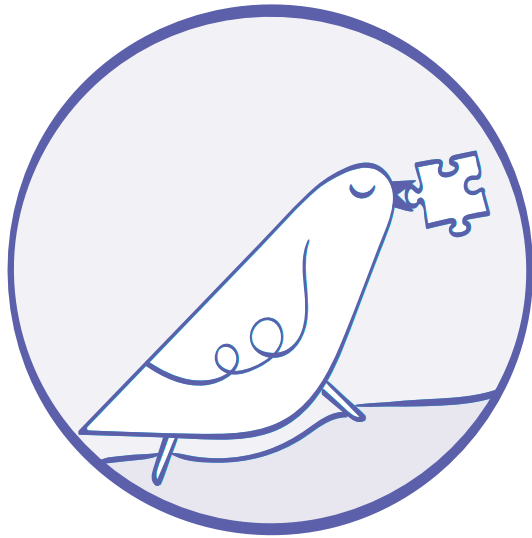

Tunnistakaa ja listakaa kuluttamiseen liittyviä epäkohtia, joihin oppilaat tahtovat vaikuttaa. Suunnitelkaa ja toteuttakaa vaikuttamiskampanja kestävään kuluttamiseen liittyen.

Tutustukaa ensin Agenda 2030 -tavoitteisiin pienryhmissä tai pareittain. Tutustukaa yhdessä Kestävän kuluttamisen tavoitteeseen 12. Jaa pareille Agenda 2030 -tavoitteet 1, 7, 8, 9, 10, 13. Tässä harjoituksessa oppilaat määrittelevät kuluttamiseen liittyvän ongelman, joka analysoidaan ja valitaan sen perusteella, miten oppilaat voivat vaikuttaa ongelmaan omassa elämässään ja koulussa. Lopuksi arvioidaan, mitä on saatu aikaiseksi. Jaa tavoitteisiin tutustumisen jälkeen oppilaat pienryhmiin.

Vaihe 1: Mihin kuluttamiseen liittyvään asiaan haluamme vaikuttaa? Mikä asia sinua häiritsee kotona tai koulussa tai ystävien kesken? Minkä pitäisi muuttua? Kirjatkaa kaikki listaamanne asiat ylös. Kun aivoriihen tuotokset käydään yhdessä läpi, nähdään, millaisia teemoja ryhmästä nousee esille. Keskustelkaa niistä ja valitkaa yksi tai useampi aihe, joita lähdette tutkimaan.

Vaihe 2: Millainen on valitsemanne kuluttamiseen liittyvä ongelma? Mistä se mielestänne johtuu? Tiedättekö siitä jo tarpeeksi vai tarvitsetteko lisää taustatietoa? Jotta

ongelmalle voisi tehdä jotain, pitää se ensin tuntea. On hyödynnettävä kaikki se tieto, mikä ryhmän jäsenillä jo on ja tuotava kaikkien ajatukset esille. Kerätkää keskustellen valitsemaanne ongelmaan liittyviä ajatuksia ja mielipiteitä: Miten ongelmaan voisi vaikuttaa? Pystytekö ratkaisemaan koko ongelmaa? Voitteko vaikuttaa siihen jotenkin? Mitä ratkaisuehdotuksia tai vaikuttamisen tapoja keksitte?

Vaihe 3: Miten muutatte maailmaa teoillamme? Nyt on aika tehdä jotain konkreettista! Voitte suunnitella pienryhmissä vaikkapa kantaaottavan julisteen, aamunavauksen, kampanjan, tapahtuman, tietoiskun tai vaikkapa tarkistuslistan vastuullisesta kuluttamisesta koulussa. Ottakaa kantaa ja vaikuttakaa toiminnallanne valitsemaanne kuluttamiseen liittyvään ongelmaan tai epäkohtaan.

Vaihe 4: Mitä saimme aikaiseksi? Mitä seuraavaksi? Suunnitelkaa, miten voisitte jatkaa tästä eteenpäin. Ryhtykää toimeen heti tai suunnitelkaa yhdessä aikataulu, jolla ryhdytte toteuttamaan suunnitelmaa. Sopikaa opettajien ja koulun henkilökunnan tai muiden, koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa jatkon aikataulusta.

Lähde: Taksvärkin Vaikuta! -menetelmäoppaassa [2017] on tarkemmat ohjeet pitempään kriittisen pedagogiikan mukaiseen vaikuttamisprosessiin. Linkki oppaaseen löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän alta.

41. Vaikuta: Kantaa ottavia julisteita ja videoita | 1.–9.-lk |

Toteuttakaa vastuullisempaan kuluttamiseen kannustavia julisteita tai videoita.

Suunnitelkaa ja laatikaa kantaa ottavia ja vastuullisiin valintoihin kannustavia julisteita tai lyhyitä videoita. Valitkaa aihepiiri tai kulutustottumus, jossa haluatte kannustaa muita kestävämpiin valintoihin. Käyttäkää aiemmissa tehtävissä hankkimaanne tietoa. Kootkaa julisteet tai videot yhteiseen näyttelyyn tai videogalleriaan. Lukekaa julisteiden viestejä tai katsokaa videoita päivän päätteeksi ja listatkaa kaikki ohjeet ja viestit, jotka pystytte ottamaan käyttöön heti. Toteuttakaa koulussa oppilaiden ideat vastuullisemmasta kuluttamisesta.

42. Itsearviointi: Käsimitteri | 1.–9.-lk |

Istutaan tai seistään piirissä tai omilla paikoilla. Näytä kädellä, kuinka voimakkaasti olet samaa mieltä väitteiden kanssa.

Lähellä lattiaa oleva käsi tarkoittaa, että et ole ollenkaan samaa mieltä ja lähellä kattoa oleva käsi tarkoittaa, että olet täysin samaa mieltä väitteen kanssa.

Väitteet:

- Minun mielestäni on kiinnostavaa oppia lisää vastuullisesta kuluttamisesta.
- Minä opin tänään paljon uusia asioita globaaleista tuotanto- ja kuljetusketjuista.
- Pystyisin tämän oppimiskokonaisuuden jälkeen kertomaan kavereilleni vastuullisesta kuluttamisesta.
- Minun mielestäni nuoret voivat vaikuttaa siihen, millaisia kulutusvalintoja omassa ympäristössä tehdään.
- Minun mielestäni on tärkeää, että nuoret voivat vaikuttaa muiden ihmisten, koulujen tai kaupunkien kulutusvalintoihin.

Tasa-arvo ja ihmisoikeudet

Yhdenvertaisuus rakentaa rauhaa

Tasa-arvoa on se, että jokainen saa käydä koulua ja oppia omana itsenään. Syrjimätön ja turvallinen koulu kasvattaa aktiivisia kansalaisia, jotka osallistuvat ja vaikuttavat koulussa ja yhteiskunnassa. Kaikkien yhdenvertainen osallisuus on välttämätöntä kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja ihmisoikeuksien toteutumisen turvaamiseksi.

Tasa-arvo ja ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle kaikissa maailman maissa. Ne vaikuttavat kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa kaikkeen: Kenellä on oikeus vaikuttaa? Miten lasten ja nuorten osallisuus toteutuu Suomessa ja maailmalla? Tämä teemakokonaisuus tutustuttaa ihmisoikeuksiin ja tarjoaa näkökulmia sekä välineitä oppilaiden toimijuuden ja osallisuuden vahvistamiseen.

Tehtäviin sisältyvät digitaaliset lisämateriaalit ja linkit lähteisiin löytyvät kaikki verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta. Löydät kunkin tehtävän materiaaleineen valitsemalla verkko-oppaan "Teemapäiväaineistot"-valikosta "Tasa-arvo ja ihmisoikeudet".

Teemakokonaisuudesta voi toteuttaa valmiin suositusteemapäivän, luoda tehtäviä yhdistelemällä kokonaisen kestäväen kehityksen monialaisen oppimiskokonaisuuden tai valita haluamiaan paloja toteutettavaksi oppitunneilla. Teemakokonaisuuden aluksi on koottuna ehdotus teemapäiväksi 1.–3.-luokille ja 4.–9.-luokille.

Tehtävät:

1.-3.-luokkien suositusteemapäivä:

Tehtävä 43 | tutustu: Omanlainen, samanlainen

Tehtävä 46 | innostu: Monimuotoiset perheet

Tehtävä 49 | osallistu: Turvallisemman tilan ohjeet

Tehtävä 56 | itsearviointi: Otanko askeleen?

4.-9.-luokkien suositusteemapäivä:

Tehtävä 45 | tutki: Suomalaisuus ja moninainen Suomi

Tehtävä 49 | osallistu: Turvallisemman tilan ohjeet

Tehtävä 54 | syvenny: Piirrä maailma

Tehtävä 55 | innostu: Ihmisoikeusvaikuttajia

Tehtävä 56 | itsearviointi: Otanko askeleen?

43. Tutustu: Omanlainen, samanlainen | 1.-3.-lk |

Harjoitelkaa erilaisten ryhmien muodostamista. Keskustelkaa ryhmässä olevien erojen ja yhtäläisyyksien arvokkuudesta.

Harjoituksen avulla pyritään tekemään näkyväksi sitä, miten moninainen ryhmä on, sekä tuomaan esille oppilaiden yksilöllisiä eroja positiivisessa ja arvostavassa hengessä. Pyydä oppilaita kulkemaan tilassa ensin aivan hiljaa. Kävellään rauhallisesti ja katsellaan vastaan tulijoita ystävällisesti. Jatketaan kulkemista, mutta oppilaille kerrotaan jokin tervehtimistapa, esimerkiksi kättely, nyökkääminen, kumartaminen, moikkaaminen tai jokin muu tervehdys, jolla tervehditään vastaan tulijoita kävellessä.

Ohjaa oppilaita jatkamaan kävelyä eri tervehtimistapojen jälkeen. Anna oppilaille tehtäväksi haastatella vastaan tulijoita ja muodostaa ryhmä sellaisten oppilaiden kanssa, joilla on sama ominaisuus kuin itsellä. Ehdota aina yhtä ominaisuutta kerrallaan ja sen mukaan oppilaat etsivät ryhmänsä aina uudelleen. Ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi saman väriset sukat, silmien väri, syntymäkuukausi, sisarusten lukumäärä, lemmikkieläimet / ei lemmikkieläintä, lempiruoka, äidinkieli ja niin edelleen.

Harjoituksen purku: Keskustelkaa, millaisia ajatuksia ja tunteita harjoitus synnytti. Miksi välillä muodostuneet ryhmät olivat isoja ja välillä pieniä? Löysivätkö kaikki joka kerralla ryhmän helposti? Kerro oppilaille, että jokaisella voi olla myös monia ominaisuuksia, joita ei ole kenelläkään toisella. Ketään täsmälleen samanlaista ei ole toista, vaan olemme kaikki ihan ainutlaatuisia ja omanlaisinamme kaikki yhtä arvokkaita.

44. Tutustu: Minulla on oikeus | 1.–3.-lk |

Tutustukaa ihmisoikeuksiin lapsen oikeuksiin perustuvien väitteiden kautta.

Tavoitteena on tutustua YK:n lapsen oikeuksiin ja ymmärtää, että oikeudet kuuluvat kaikille lapsille.

Keskustelkaa ensin ryhmässä, mitä ”oikeus” tarkoittaa. Mitä tarkoittaa, että jollakulla on oikeus johonkin? Kenellä voi olla oikeuksia?

Oikeus on lupa johonkin tai lupaus jostakin. Esimerkiksi oikeus koulutukseen tarkoittaa, että jokainen lapsi saa käydä koulua ja oikeus turvallisuuteen tarkoittaa, että ketään lasta ei saa satuttaa. Esimerkkejä on monia: esimerkiksi oikeus mielipiteeseen tarkoittaa, että jokainen saa muodostaa oman mielipiteensä asioista. Oikeuksien vastinparina tulee aina velvollisuuksia. Kun on oikeus mielipiteeseen, vastinpariksi tulee velvollisuus kertoa mielipiteensä niin, että ei vahingoita toisia. Kun on oikeus koulutukseen, vastinpariksi tulee velvollisuus käydä koulussa ja antaa kaikkien opiskella rauhassa.

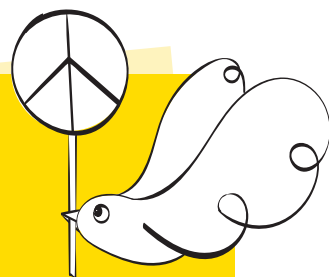
Oikeuksia on monenlaisia ja monen taseisia. Osa oikeuksista on kirjoitettu myös lakeihin. Jotkut oikeuksista ovat sellaisia, että ne voidaan ottaa lapselta väliaikaisesti pois yleisen edun tai lapsen oman edun takia. Lapselle saatetaan esimerkiksi antaa oikeus valita itse, milloin hän tekee kotitehtävät. Mutta jos huomataan, että lapsi ei tee ollenkaan kotitehtäviään eikä hän siten myöskään opi tarpeeksi, oikeus valita itse kotitehtävien tekoaika voidaan ottaa pois ja ne tehdään aikuisen ilmoittamana ajankohtana tai yhdessä aikuisen kanssa. Toiset oikeuksista taas ovat sellaisia, että niitä ei kukaan voi koskaan ottaa keneltäkään pois. Tällaisia ovat ihmisoikeudet, jotka kuuluvat jokaiselle ihmiselle. Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle maailmaan syntyneelle ihmiselle. Myös sellaisille, jotka eivät vielä edes ole kuulleet niistä mitään!

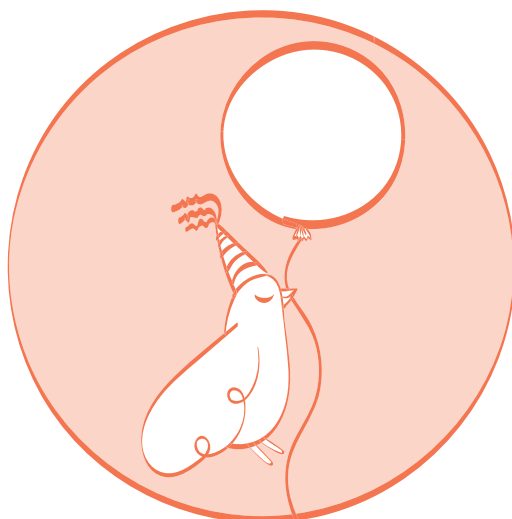
Esitä ryhmälle väittämiä, joista oppilaat äänestävät kyllä tai ei. Äänestäminen tapahtuu menemällä kyykkyyn = **ei** tai kurkottelemalla kohti kattoa = **kyllä**

Harjoituksen purku: Keskustelkaa jokaisen väittämän jälkeen lyhyesti siitä, onko kyseessä kaikkia lapsia Suomessa ja maailmassa koskeva yhteinen oikeus. Käykää läpi jokaisen väitteen kohdalla, liittyykö se johonkin lapsen oikeuteen. Tehtävän toteuttamista helpottaa, jos lapsen oikeudet ovat harjoitteen ajan näkyvillä kaikille osallistujille. Ne löytyvät esimerkiksi Unicefin verkkosivuilta.

Väittämät:

- Minulla on oikeus omaan nimeen.
- Minulla on oikeus leikkiä kavereiden kanssa.
- Minulla on oikeus lyödä kaveria, jos suutun hänelle.
- Minulla on oikeus syödä jäätelöä aamupalaksi.
- Minulla on oikeus asua turallisessa kodissa.
- Minulla on oikeus valvoa niin myöhään kuin haluan.
- Minulla on oikeus liittyä yhdistykseen, esimerkiksi Luonto-Liittoon tai partiolippukuntaan.
- Minulla on oikeus valita itse, miten pukeudun.
- Minulla on oikeus syödä päivittäin terveellistä ruokaa.
- Minulla on oikeus pelata tietokonepelejä joka päivä.
- Minulla on oikeus päästä lääkäriin, jos tulen kipeäksi.
- Minulla on oikeus ajatella asioita itse ja muodostaa omat mielipiteeni.
- Minulla on oikeus jäädä pois koulusta, jos minua ei huvita mennä kouluun.
- Minulla on oikeus käydä koulua ja oppia uusia asioita.

45. Tutki: Suomalaisuus ja moninainen Suomi | 1.–9.-lk |

Tutkikaa suomalaisuutta sekä siihen liittyviä oletuksia. Kuvittakaa itse moninaista suomalaisuutta omilla emojeilla.

Tämän harjoituksen tavoitteena on pohtia, mikä on meidän mielestämme suomalaista ja purkaa suomalaisuuteen liitettäviä stereotyyppioita. Tehkää kuvahaku hakusanalla “suomalaisuus”. Mitkä ovat yleisimmät kuvien aiheet? Mitä muuta yhteistä havaitsette kuvissa? Mitä yleistyksiä tai stereotyyppioita suomalaisuudesta tuli esiin kuvissa? Pohdikka oppilaiden kanssa hetki, minkälaisena suomalaisuus kuvissa kuvataan. Tuliko esiin jotain yllättävää?

Tutkikaa yhdessä suomalaisuutta kuvaavia hymiöitä. Emojit löytyvät internetistä hakusanoilla “Finland emojis”. Tutkikaa hymiöitä alla olevien kysymysten avulla. Pohtikka, millaisen käsityksen suomalaisuudesta saa hymiöiden perusteella?

Mitä yhteistä on siinä, miten suomalaisia on kuvattu hymiöissä? Esimerkiksi ulkonäkö, ihonväri, vaatteet? Miltä suomalaisuus näyttää näiden hymiöiden ja kuvanhakukuvien valossa? Minkälaiset suomalaiset puuttuvat hymiöistä?

Suunnitelkaa ja kuvittakaa lopuksi omat moninaista suomalaisuutta kuvaavat hymiöt. Hymiöt voi toteuttaa piirtämällä, maalaamalla tai valokuvaamalla.

46. Innostu: Monimuotoiset perheet | 1.–3.-lk |

Tutkikaa ihmisoikeutta perheeseen, sekä moninaisia tapoja muodostaa perhe. Muodostakaa hahmoista erilaisia perheitä.

Oikeus perheeseen on ihmisoikeus. Perheet voivat ja saavat olla monen näköisiä ja muotoisia.

Tehtävän tavoitteena on huomioida perheiden monimuotoisuus ja avartaa perheisiin usein liitettäviä stereotyyppioita ja normeja. Tehtävän avulla havainnollistetaan se, että perheitä on hyvin monenlaisia.

Kokoa pussillinen pieniä leikkihahmoja, esimerkiksi nukkekodin asukkaita tai pieniä nukkeja. Vaihtoehtoisesti voitte tehdä harjoituksen myös esimerkiksi erivärisistä pahveista leikatuilla kuvioilla.

Anna oppilaille pussi, jossa on mahdollisimman paljon erilaisia leikkihahmoja. Ohjaa keskustelua esimerkiksi seuraavilla apukysymyksillä: Onko kaikissa tekemissänne perheissä lapsia? Miten perheet ovat muodostuneet? Minkä kokoisia perheet ovat – montako lasta ja aikuista niissä on? Mitä sukupuolia eri perheenjäsenet ovat? Millaisessa kodissa perheet voisivat asua?”

Keskustelkaa eri perhemuodoista Monimuotoiset perheet -julisteen pohjalta ja tehkää oppilaiden muodostamista perheistä ryhmän oma ”Monimuotoiset perheet” -juliste.

Linkkivinkki:

Monimuotoiset perheet -julisteen sekä lisätietoja perheiden moninaisuudesta löydät esimerkiksi Monimuotoiset perheet -verkoston verkkosivuilta. Linkit verkkosivuille löytyvät verkko-oppaasta kyseisen tehtävän alta.

47. Tutustu: Ihmisoikeuspyramidi | 4.–9.-lk |

Pohtikaa ihmisoikeuksien merkitystä pienryhmissä. Keskustelkaa ihmisoikeuksien jakamattomuudesta ja luovuttamattomuudesta.

Tulosta ja leikkaa Ihmisoikeuskortit verkko-oppaasta löytyvän linkin takaa. Jaa luokka 4–6 oppilaan pienryhmiin. Jaa yksi korttisarja jokaiselle ryhmälle.

Pyydä oppilaita levittämään kortit pöydälle tekstipuoli ylöspäin. Tutkikaa kortteja ja koettakaa järjestää ne tärkeysjärjestykseen seuraavasti: kootkaa korteista pyramidi niin, että ylimmäksi tulee ryhmän mielestä tärkein oikeus, sen alle kaksi seuraavaksi tärkeintä, niiden alle kolme seuraavaksi tärkeintä ja niin edelleen.

Mitä havaitsette? Liittyvätkö eri oikeudet toisiinsa? Onko oikeuksia mahdollista ryhmitellä?

Pohtikaa, mitä tapahtuisi, jos pyramidin keskeltä poistaisi yhden oikeuden. Mitä vaikutuksia sen poistamisella olisi muihin oikeuksiin?

Lähde: Ihmisoikeudet.net: Oikeuspyramidi -tehtävä. Linkki lähteeseen löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän alta.

48. Keskustele: Minun perheeni | 1.–3.-lk |

**Keskustelkaa väitteiden perusteella monimuotoisista perheistä sekä ihmisoi-
keudesta perheeseen.**

Tehtävä sopii jatkoksi monimuotoisten perheiden tarkastelulle. Kerro oppilaille, että tässä harjoituksessa ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia. Tässäkin huomataan, että perheitä on todella monenlaisia ja jotkut asiat voivat olla monelle meistä yhteisiä, jois-
sakin asioissa kaikki perheet ovat omanlaisiaan.

Peukutus: Ohjeista oppilaita äänestämään peukullaan, pitääkö kertomasi väittämä
paikkaansa hänen perheensä kohdalla. Peukku pystyssä tarkoittaa: "Pitää paikkaan-
sa", peukku alaspäin puolestaan: "Ei pidä paikkaansa". Peukku vaakatasossa tarkoit-
taa: "En tiedä".

Väittämät:

- Minun perheessäni kaikki tykkäävät jäätelöstä.
- Minun perheessäni on lemmikki.
- Minun perheessäni puhutaan useampaa kuin yhtä kieltä.
- Minun perheessäni tykätään laulaa yhdessä.
- Minun perheessäni vietetään joskus siivouspäivää.
- Minun perheessäni kaikki tykkäävät nukkua viikonloppuisin aamulla pitkään.
- Minun perheessäni on akvaario.
- Minun perheeni asuu lähellä koulua.
- Minun perheessäni syödään usein aamupalaksi puuroa.
- Minun perheessäni asuu myös yksi tai useampi isovanhempi.
- Minun perheessäni kerrotaan joskus vitsejä.

49. Osallistu: Turvallisemman tilan ohjeet | 1.–9.-lk |

Tehdään yhdessä turvallisemman tilan säännöt.

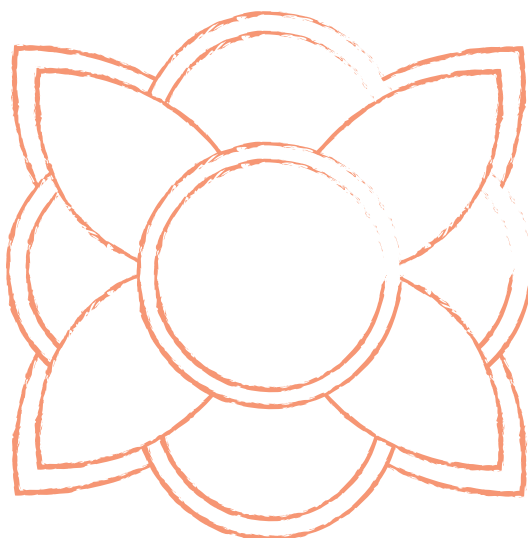
Tutustu turvallisemman tilan ohjeisiin, jotka löytyvät verkko-oppaasta kyseisen tehtävän yhteydestä.

Pohdi oma ryhmäsi tuntien, mikä olisi hyvä tapa sopia turvallisemman tilan säännöistä luokassa. Toimivatko nämä ohjeet ryhmässänne vai teettekö yhdessä teille sopivat? Ohjeissa voi olla sanoja tai aihepiirejä, jotka eivät ole kaikille tuttuja, joten tässä kohtaa on tärkeä käydä ne läpi ja varmistaa että kaikki ymmärtävät, mitä niillä tarkoitetaan.

Käykää läpi turvallisen tilan ohjeet yhdessä tai tehkää teidän ryhmänne omat säännöt näiden pohjalta. Työskentelyn voi aloittaa esimerkiksi listaamalla yksilöinä tai pareittain paperille, mistä kullekin tulee turvallinen olo. Tehtävää voi jatkaa miettimällä ja kirjoittamalla, miten kirjatut asiat näkyvät fyysisessä tilassa sekä tilassa olevien ihmisten käyttäytymisessä. Sitten opettaja kerää paperit ja ryhmittelee ne sekä antaa kullekin ryhmälle kokoavan otsikon. Tällainen taustatyöskentely auttaa näkemään, mikä ryhmässä oleville on turvallisessa tilassa tärkeää.

Kun olette laatineet oman ryhmänne turvallisen tilan ohjeet, sopikaa ohjeiden noudattamisesta. Varmistakaa, että kaikille oppilaille on selvää, miten toimia, jos tulee loukattu tai turvaton olo.

Turvallisemman tilan tarkoitus on taata, että kaikki saavat olla omia itsejään eikä heitä sen vuoksi syrjitä tai kiusata. Turvallisemman tilan ohjeet tekevät sen huomaamisesta helpompaa, milloin pitää pyytää anteeksi tai muuttaa käytöstä. Turvallisemman tilan ohjeiden tarkoitus on tehdä yhteisistä tiloista yhdenvertaisempia ja turvallisempia vähemmistöihin ja syrjintää kohtaaviin ryhmiin kuuluville.

50. Osallistu: Yhdenvertaisuuden kukka | 1.–9.-lk |

Pohtikaa ihmisiä yhdistäviä ja erottavia ominaisuuksia, jotka ovat tärkeitä. Kirjatkaa ne yhdenvertaisuuden kukan terälehtiin. Tarkastelkaa kukkia ja niiden hienoja ominaisuuksia.

Tehtävä auttaa tutkimaan moninaisuutta lähiympäristössä: mitä eroja ja toisaalta myös yhtäläisyyksiä meissä ihmisissä on?

Jaa oppilaat neljän hengen ryhmiin. Jaa oppilaille valmiiksi tulostetut kukat tai ohjeista heidät piirtämään mallin mukainen kukka. Ohjaa oppilaita pohtimaan ja nimeämään jokin tärkeä ominaisuus itsessä, jota muilla ryhmän jäsenillä ei todennäköisesti ole. Oppilaat kirjaavat tämän ominaisuuden kukan suuriin, pyöreisiin terälehtiin. Kukan pieniin terälehtiin oppilaat kirjoittavat ominaisuuden, joka yhdistää kahta ryhmän jäsenistä toisiinsa. Lopuksi oppilaat pohtivat ja kirjoittavat kukan keskellä olevaan ympyrään ominaisuuksia, jotka ovat heille kaikille yhteisiä. Ohjaa oppilaita kirjoittamaan ominaisuuksia, jotka ovat tärkeitä ja pysyviä, ei esimerkiksi vaatteiden värejä tai tavaroita, joita oppilaat omistavat.

Kootkaa kukat yhdessä tutkittavaksi esimerkiksi seinälle tai pöydälle. Millaisia yhdistäviä tekijöitä teillä ryhmässänne on? Entä millaisia erityisiä ominaisuuksia löytyy ryhmästä? Todetkaa, että kaikki kirjatut ominaisuudet ovat hienoja ja tärkeitä. Keskustelkaa, millaista oli löytää erilaisia ja samanlaisia ominaisuuksia toisten kanssa.

Tutustukaa kuvasarjojen ja tekstiartikkelien avulla marginalisoituihin ryhmiin sekä median tapoihin kuvata vähemmistöjä.

Tämä harjoitus pyrkii tuomaan näkyville rakenteellisen syrjinnän seurauksia ja erityisesti sitä, miten vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä kuvataan tarinoissa ja mediassa. Tavoitteena on oppia tarkastelemaan kuvia ja tarinoita kriittisesti. Lukijan ja katsojan on tärkeää oppia kysymään, keitä kuvataan, keiden tarinoita kerrotaan sekä ketkä jätetään useammin syrjään tai näkymättömäksi?

Valitse kuvamateriaaleista yksi tai mahdollisuuksien mukaan useampi ja tutustukaa siihen yhdessä tai pienryhmissä:

- Taiteilija Irmeli Huhtalan vastamainokset: Maitotyttö- ja Koti etsii ihmistä -vastamainokset, Kuka saa olla mainoksen suomalainen? -blogi, Häiriköt päämaja [2016].
- Ihmisoikeusliiton kuvasarja: Millaista on olla saamelaisnuori 2010-luvun Suomessa?
- Kehitysvammaliiton Oon upee! -kampanjan kuvanäyttely.

Linkit kuvamateriaaleihin löytyvät verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Pohdittavaksi: Näiden kuvien ja tarinoiden yksi tärkeä tarkoitus on nostaa esiin ihmisiä, joita ei usein kirjoissa, lehdissä ja mainoksissa nähdä. Eri vähemmistöryhmiin kuuluvat ihmiset jäävät usein näkymättömiin tai heitä kuvataan ongelmakeskeisesti tai ennakkoluuloja vahvistaen. Keskustelkaa siitä, mitä havaititte näissä kuvissa ja tarinoissa. Löytyykö samanlaisia kuvia teidän oppikirjoistanne? Entä mainoksista, joita näette? Minkä näköisiä ihmisiä oppikirjoissa tavallisimmin on näkyvillä? Entä mainoksissa?

Lisätehtävä: Kirjoita tulevaisuuden itsellesi kirje, jossa kerrot, mikä yhdenvertaisuusasia on juuri nyt sinulle tärkeä. Kerro tulevaisuuden itsellesi kirjeessä, minkä yhdenvertaisuuskysymyksen kanssa olet valmis työskentelemään itsesi sekä muiden hyväksi. Kenen asia yhdenvertaisuus sinun mielestäsi on? Mikä voisi motivoida sinua puhumaan tai toimimaan yhdenvertaisuuden puolesta? Opettaja kerää kirjeet, mutta ei lue niitä. Opettaja jakaa kirjeet kirjoittajille takaisin sovitun ajanjakson jälkeen.

Ottakaa selvää, miten erilaiset järjestöt edistävät naisten oikeuksien toteutumista.

Katsokaa verkko-oppaan videokirjastosta video myanmarilaisesta Rose Kyawista kertomassa työstään Women for Women -säätiössä. Katsokaa video ja keskustelkaa, millaista työtä Rose Kyaw tekee kotimaassaan edistääkseen naisten oikeuksia ja tasa-arvon toteutumista.

Tutustukaa tämän jälkeen kolmen suomalaisen, naisten oikeuksia edistävän järjestön verkkosivuihin. Järjestöjä ovat esimerkiksi Naisasialiitto Unioni, Ruskeat Tytöt sekä Naisjärjestöjen Keskusliitto ja sen 60 jäsenjärjestöä.

Linkkivinkki:

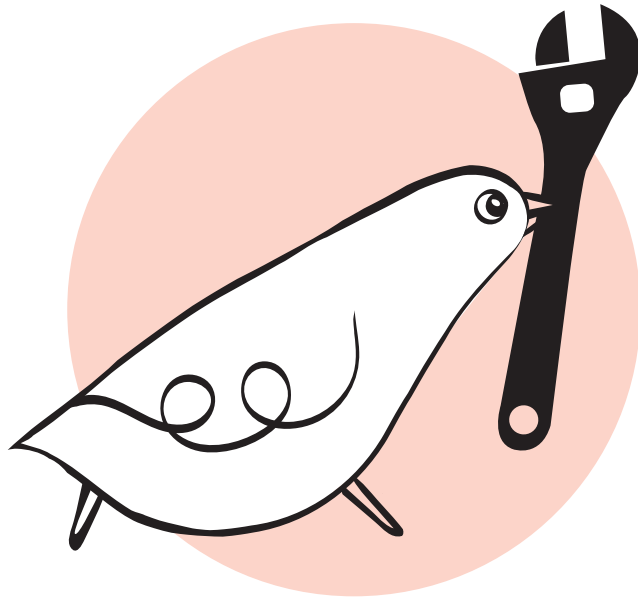
Löydät verkko-oppaasta linkin Naisjärjestöjen Keskusliiton jäsenjärjestö-verkkosivulle.

Selvittäkää kolmen suomalaisen järjestön osalta mitä nämä järjestöt tekevät edistääkseen naisten oikeuksien toteutumista? Millaisia työmenetelmiä järjestöt käyttävät ja mitä järjestöt pyrkivät saamaan aikaan?

Vertailkaa myanmarilaisen ja suomalaisten järjestöjen toimintaa ja tavoitteita. Mitä yhteistä löydätte, entä millä tavalla järjestöt eroavat toisistaan? Mihin naisten oikeuksia edistäviä järjestöjä tarvitaan Suomessa? Entä Myanmarissa? Voitte myös etsiä naisten oikeuksia edistäviä järjestöjä muista maista ja etsiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia niiden toiminnasta.

Verratkaa näitä järjestöjä vielä lopuksi YK:n naisjärjestöön UN Womeniin. Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä tällä kertaa löydätte? Jos perustaisitte oman naisten oikeuksia edistävän järjestön, mitä se järjestö tekisi ja mihin se erityisesti pyrkisi toiminnallaan vaikuttamaan?

Lisätehtävä: Etsikää aiempien järjestöjen tapaan tietoa järjestöistä, jotka yrittävät puuttua miesten ja sukupuolivähemmistöjen kokemuksiin tasa-arvo-ongelmiin. Tutustukaa esimerkiksi Suomen kontekstissa toimiviin Trasekiin, Setaan ja Miehet ry:hyn. Kansainvälisinä toimijoina voitte tutustua esimerkiksi TGEU:hun, ILGA Worldiin ja YK:n Free & Equal -kampanjaan.

53. Vaikuta: Voimaleuseita ja kannanottoja! | 4.–9.lk |

Laatkaa innostavia ja vaikuttamiseen kannustavia voimaleuseita tasa-arvosta. Tehkää niistä julisteita.

Katsokaa verkko-oppaan videokirjastosta video Myanmarissa asuvasta Rose Kyawista ja hänen tekemästään työstä Women for Women -säätiössä.

Hakekaa yhdessä tietoa ja pohtikaa, millaisia tasa-arvo-ongelmia Suomessa on. Miten ne eroavat videolla näkyviin tulevista Myanmarin tasa-arvo-ongelmista?

Tehkää yhdessä juliste, johon kirjaatte voimaleuseita ja kuvia liittyen tasa-arvoon. Miksi tasa-arvo on tärkeää? Miten kaikki voivat vaikuttaa tasa-arvon paranemiseen? Mitä tasa-arvo mielestänne tarkoittaa? Miltä se näyttää? Toteuttakaa juliste piirtämällä, maalaamalla, valokuvaamalla tai jollakin kuvallisen suunnittelun tietokoneohjelmalla. Kun julisteet ovat valmiit, tehkää niistä julistenäyttely luokan seinille.

Tutkikaa karttojen vaikutusta maailmankuvaamme ja siihen, millaisia ennakkoluuloja meillä voi olla eri maista.

Kartta on laivamatkustusta varten kehitetty piirros maailmasta. Yleisimmin käytössä oleva, kouluissa käytetty Mercatorin projektioon perustuva maailmankartta ei näytä maapallon mantereiden ja maiden mittasuhteita oikein vaan vääristää pohjoisen pallopuoliskon näyttämään todellista suuremmalta. Lisäksi se asettaa pohjoisen maat eteläisen pallopuoliskon maiden “yläpuolelle”. Suurempi koko sekä sijainti ylempänä heijastuvat globaalisti ihmisten ajatteluun tärkeydestä.

Jaa oppilaat noin kolmen henkilön pienryhmiin. Anna oppilaille suuret, A2- tai A3-koiset paperit. Pyydä oppilaita piirtämään paperille maailmankartta. Aikaa piirtämiseen on noin 3–5 minuuttia.

Pyydä ryhmiä näyttämään piirroksensa muille ja kysy ryhmiltä:

- Mistä kohdasta aloititte piirtämisen?
- Mitä on piirroksessanne keskellä / laitamilla?
- Mitkä alueet oli helpoin / vaikein piirtää?
- Vastaavatko kokosuhteet todellisuutta?

Keskustelkaa karttojen maailmankuvasta ja sen vaikutuksista:

- Voisiko kartta olla esitetty toisinpäin eli etelä ylhäällä ja pohjoinen alhaalla?
- Miksi Eurooppa on kartassa keskellä?
- Millainen maailmankartta olisi, jos esimerkiksi Australia olisi keskellä?
- Vaikuttaako maailmankartta ihmisten mielikuviiin maailmasta? Miten?
- Vaikuttaako maailmankartta siihen, miten näemme pohjoisen ja eteläisen pallonpuoliskon maat?

Tutkikaa hakutuloksia hakusanalla: 40 maps that will help you make sense of the world. Löydätte samat kartat usealta eri verkkosivustolta. Kartoissa on kuvattu maailmaa eri näkökulmista ja eri asioita korostaen. Tutustukaa karttojen välittämään maailmankuvaan. Keskustelkaa, mitkä kartoista saivat oppilaat oivaltamaan jotain uutta. Tutkikaa yhdessä karttoja ja keskustelkaa siitä, mitä ne kertovat maailmasta.

55. Innostu: Ihmisoikeusvaikuttajia | 1.–9.-lk |

Etsikää tietoa ja inspiroitukaa ihmisoikeusaktivisteista! Katsokaa verkko-oppaan videoita nuorista vaikuttajista ja ottakaa selvää, millä tavalla heidän tekemänsä työ liittyy ihmisoikeuksiin.

Tutustukaa Gazassa asuvan Deena Nassarin, Länsirannalla asuvan Mohammad Dwikatin sekä Myanmarissa asuvan Hein Min Oon tekemään työhön. Katsokaa verkko-oppaan videokirjastosta Deenan, Mohammadin sekä Hein Minin videot ja miettikää yhdessä, mitä yhteistä kolmen nuoren tekemällä työllä on? Kirjatkaa ylös, millaista lasten ja nuorten parissa tehtävää työtä videoissa näkyy. Miten näiden kolmen nuoren tekemässä työssä näkyy tasa-arvon ja lapsen oikeuksien toteutumisen tavoittelu?

Lapsen oikeuksien sopimus pähkinänkuoressa: Lapsen oikeuksien sopimus on maailman laajimmin ratifioitu YK:n ihmisoikeussopimus.

Lapsen oikeus esimerkiksi terveydenhuoltoon tai koulutukseen ei ole mielipidekysymys, vaan lapsen oikeudet on kirjattu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, joka on valtioita sitova ihmisoikeussopimus. Suomi on sitoutunut noudattamaan lapsen oikeuksien sopimusta.

Sopimuksessa on neljä yleistä periaatetta: syrjimättömyys, lapsen edun huomiointi, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen.

Lapsen oikeuksien sopimuksesta löytyy lisätietoa verkosta suomeksi hakusanalla lapsen oikeudet ja ruotsiksi hakusanoilla barnets rättigheter tai barnkonventionen.

Lisätehtävä: Tutustukaa myös muihin ihmisoikeusaktivisteihin: Mohandas Gandhi, Nelson Mandela, Kalle Könkkölä, Anna Politkovskaja, Ngawang Sangdrol, Koko Hufu, Harvey Milk, Denis Mukwege. Kootkaa kuvagalleria, jossa kuvien lisäksi esittelette valitsemanne aktivistit ja heidän työnsä. Näistä aktivisteista löytyy kuvia sekä tietoa internetistä. Listatkaa, mihin Agenda 2030 -tavoitteisiin tämän tehtävän ihmisoikeusaktivistit erityisesti työllään ovat halunneet vaikuttaa.

56. Itsearviointi: Otanko askeleen? | 1.-9.-lk |

Seisotaan piirissä. Yksi henkilö sanoo ääneen väitteitä. Piirissä olijat ottavat askeleen eteenpäin kohti piirin keskustaa, jos ovat omalla kohdallaan samaa mieltä väitteen kanssa. Kunkin vastauksen jälkeen palataan aina takaisin piiriin suunnilleen alkuperäiselle paikalle.

- Minun mielestäni on kiinnostavaa oppia lisää tasa-arvosta ja ihmisoikeuksista.
- Minä opin tänään uusia asioita tasa-arvosta ja ihmisoikeuksista.
- Pystyisin tämän oppimiskokonaisuuden jälkeen kertomaan kavereilleni tasa-arvosta.
- Minun mielestäni nuoret voivat vaikuttaa ihmisoikeuksien toteutumiseen.
- Minun mielestäni on tärkeää, että kaikki maailman nuoret olisivat keskenään tasa-arvoisia.

Demokratia ja osallisuus

Vaikuttamista lähellä ja kaukana

Tämä teemakokonaisuus tukee oppilaiden kasvua osallisuuteen ja demokraattiseen vaikuttamiseen sekä antaa ideoita ja välineitä näitä tukevaan toimintakulttuuriin koulussa. Aktiivista kansalaisuutta tukevien tietojen, taitojen sekä arvojen ja asenteiden harjoittelu koulussa on tärkeää, jotta demokratia ja osallisuus toteutuvat yhteiskunnassa.

Demokratia ja osallisuus ovat läpileikkaavina teemoina kaikissa tämän oppaan teemakokonaisuuksissa, niiden sisällöissä ja menetelmissä. Demokratia ja osallisuus on kuitenkin haluttu nostaa myös omaksi teemakokonaisuudekseen. Antamalla äänen ja vastuun oppilaille itselleen voimme tukea osallisuutta ja demokraattista osallistumista yhteiskunnassa. Pyrkimyksenä on varmistaa, että toimimme yhdessä oppilaiden kanssa emmekä vain heitä varten tai heidän puolestaan.

Tehtäviin sisältyvät digitaaliset lisämateriaalit ja linkit lähteisiin löytyvät kaikki verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta. Löydät kunkin tehtävän materiaaleineen valitsemalla verkko-oppaan ”Teemapäiväaineistot”-valikosta ”Demokratia ja osallisuus”.

Teemakokonaisuudesta voi toteuttaa valmiin suositusteemapäivän, luoda tehtäviä yhdistelemällä kokonaisen kestävän kehityksen monialaisen oppimiskokonaisuuden tai valita haluamiaan paloja toteutettavaksi oppitunneilla. Teemakokonaisuuden aluksi on koottuna ehdotus teemapäiväksi 1.–3.-luokille ja 4.–9.-luokille.

Tehtävät:

1.-3.-luokkien suositusteemapäivä:

Tehtävä 57 | tutustu: Kuuntele ja anna tilaa – Yksi, kaksi, kolme

Tehtävä 58 | innostu: Osallisuuskävely

Tehtävä 59 | osallistu: Tumma vai vaalea leipä?

Tehtävä 61 | vaikuta: Pulmasta toimeen

Tehtävä 70 | vaikuta: Lasten kokous

Tehtävä 71 | arviointi: Jana-arviointi

4.-9.-luokkien suositusteemapäivä:

Tehtävä 57 | tutustu: Kuuntele ja anna tilaa – Yksi, kaksi, kolme

Tehtävä 60 | tutustu: Vaikuttamisen keinoja Myanmarista

Tehtävä 62 | syvenny: Mikä motivoi vaikuttamaan?

Tehtävä 66 | tutki: Juurisyyt

Tehtävä 67 | vaikuta: Unelmista totta

Tehtävä 71 | arviointi: Jana-arviointi

57. Tutustu: Kuuntele ja anna tilaa – Yksi, kaksi, kolme | 1.–9.-lk | 👥

Harjoitelkaa antamaan tilaa kaikille ja kuuntelemaan toista numeroharjoituksen avulla pareittain.

Harjoituksessa oppilaat kokeilevat läsnäolevaa kuuntelemista ja tilan antamista. Tehtävän tarkoitus on havainnollistaa, miten eri ihmiset ottavat tai antavat tilaa. Tehtävää voi käyttää havainnollistamaan esimerkiksi ryhmän sisäistä dynamiikkaa tai yhteiskunnan valtarakenteita: Kaikki saavat äänensä kuuluviin vasta, kun eniten tilaa ottavat kuuntelevat ja jakavat tilaa kaikille.

Asetu parin kanssa vastakkain seisomaan tai istumaan. Luetelkaa vuorotellen numeroita yksi, kaksi ja kolme. Kun lukujen luetteleminen onnistuu vaivattomasti, vaihtakaa luvun kaksi tilalle taputus: yksi, taputus, kolme. Kun tämä vaihe onnistuu vaivattomasti, vaihtakaa kolmosen tilalle jalalla polkaisu: yksi, taputus, polkaisu.

Kun kaikki eri vaiheet onnistuvat helposti, vaihtakaa paria. Kokeilkaa, onnistuvatko kaikki vaiheet esimerkiksi kolmen tai neljän ryhmässä. Onnistuvatko kaikki vaiheet koko ryhmän kanssa?

Tehtävän jälkeen keskustelkaa: Mikä oli helpointa? Mikä vaikeinta? Miten päätitte, milloin on aika edetä seuraavaan vaiheeseen? Miten neuvoisit itseäsi tai pariasi tehtävän alussa nyt, kun olet tehnyt tehtävän?

58. Innostu: Osallisuuskävely | 1.–9.-lk |

Harjoitteessa tutustutaan omaan itseen vaikuttajana, keskustelemalla lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista.

Alussa kaikki oppilaat seisovat rivissä samalla lähtöviivalla. Opettaja lukee väitteen ja jos oppilas on samaa mieltä väitteestä, hän ottaa askeleen eteenpäin. Keskustelkaa etukäteen, koskevatko väitteet koulua vai yhteiskuntaa laajemmin.

Väittämät:

- Olen kiinnostunut vaikuttamaan yhteisiin asioihin
- Minulla on uusia ideoita asioiden kehittämiseksi
- Aikuiset ovat kiinnostuneita mielipiteistäni
- Osallistun päätösten tekoon
 - kotona
 - koulussa
 - harrastuksissa
 - oppilaskunnassa
 - nuorisovaltuustossa
 - kunnassa
- Saan tarpeeksi tietoa kouluni oppilaskunnan tekemistä päätöksistä
- Saan palautetta ja kiitosta toiminnastani
- Tunnen, että voin vaikuttaa

Kuinka pitkälle pääsit? Mitkä olivat helppoja askelia? Mitä askelia et pystynyt ottamaan? Mitä pitäisi tapahtua, että voisit ottaa puuttuvat askeleet? Miltä näyttää ryhmän tilanne? Onko se tasa-arvoinen vai onko siinä selkeitä eroja?

Lähde: Koordinaatti: Citisense method [pdf]. Linkki lähteeseen löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

59. Osallistu: Tumma vai vaalea leipä? | 1.–9.lk |

Argumentaatioharjoitteessa opetellaan mielipiteen perustelua ja toisen kuuntelua.

Jaa luokka pareiksi. Toinen perustelee minuutin ajan, miksi ruisleipä on parempaa kuin vaalea leipä. Toinen kuuntelee keskeyttämättä. Minuutin jälkeen tehdään vaihto – äsken hiljaa ollut perustelee, miksi vaalea leipä on parempaa kuin ruisleipä.

Argumentaatioharjoitusta voi jatkaa useilla eri kysymyksillä ja teemoilla:

- perustelee, miksi ksylitolipastilli on parempi vaihtoehto kuin ksylitolipurukumi – ja toisin päin
- perustelee, miksi kesto-vesipullo on parempi kuin kertakäyttö-vesipullo – ja toisin päin
- perustelee, miksi lapsilla on oikeus koulutukseen
- perustelee, miksi kestävä kehityksen tutkiminen on tärkeää
- perustelee, miksi ilmastonmuutoksen torjunta on tärkeää
- perustelee, miksi kierrätetyn vaatteiden ostaminen on ekologisempaa kuin uuden

Vanhempien oppilaiden kanssa voi syventää aiheita, esim.

- perustelee, miksi on tärkeää, että valtioilla on oikeuslaitos
- perustelee, miten monipuoluejärjestelmä on tehokkaampi demokratian puolustaja kuin yksipuoluejärjestelmä

Keskustelkaa yhteisesti: Mitä perusteluita käytitte? Mihin vetositte toisessa? Minäkäläiset perustelut olivat vaikuttavia? Oliko vaikeaa perustella asiaa, josta on itse eri mieltä?

Opettaja voi keksiä lisää asioita, joita oppilaat perustelevat toisilleen. Joissakin niin sanotusti yhdentekevimmissä kysymyksissä [kuten vaalean ja ruisleivän tapauksessa] tarkoituksena on keksiä perusteluita asioille, joista itsellä ei välttämättä ole edes mieltä ja siten asettua toisella tavalla ajattelevan ihmisen asemaan.

Lähde: Allianssi ry. [2011]. Gaia – Kansojen kokous -roolipeli. Linkki lähteeseen löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

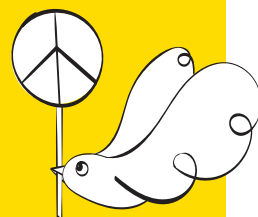
60. Tutustu: Vaikuttamisen keinoja Myanmarista | 4.–9.-lk |

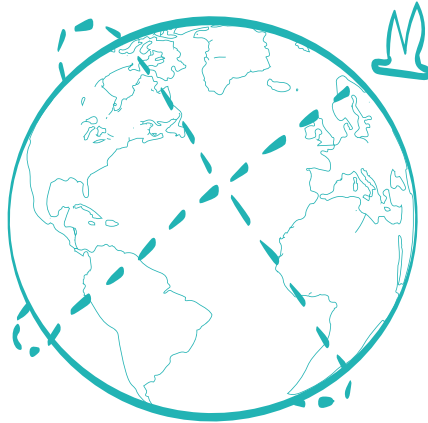
Harjoitteessa opitaan vaikuttamisen keinoista myanmarilaisilta nuorilta, ja harjoitellaan ryhmässä työskentelyä ja esiintymistä.

Jaa luokka kolmeen ryhmään. Jokainen ryhmä katsoo yhden videon verkko-oppaan videokirjastosta, joka kertoo myanmarilaisesta nuoresta, joka toimii aktiivisesti jonkin tavoitteen parissa. Pyydä oppilaita vastaamaan videon katsomisen jälkeen seuraaviin kysymyksiin kirjaamalla vastauksensa ylös:

- Kuka on videon päähenkilö?
- Millaisessa toiminnassa hän on mukana?
- Mitä tavoitteita toiminnalla on?
- Mistä toiminta sai alkunsa?
- Mitä keinoja hän käyttää tavoitteen saavuttamiseksi?
- Minkälaisista haasteista hän kertoo?
- Minkälaisista onnistumisista hän kertoo?

Seuraavaksi ryhmät tekevät videolla esiin tulleista vaikuttamisen keinoista kertovan esityksen muulle luokalle. Jos keinoja on esimerkiksi kolme, oppilaat tekevät kolmen kohtauksen mininäytelmän. Mininäytelmän sijaan voi tehdä myös sarjan liikkumattomia patsaskuvia, jossa tilanne on jähmettynyt paikoilleen. Silloin yksi oppilas toimii vuorollaan kertojana, joka auttaa tulkitsemaan patsaskuvaa. Kertojan roolia on hyvä vaihdella, jotta useampi oppilas pääsee ääneen. Esityksessä jokaisella oppilaalla tulee olla jokin rooli, ja esityksestä tulee käydä ilmi, mistä vaikuttamisen keinoista on kyse.

Purkukeskustelu:

Olivatko vaikuttamisen keinot tuttuja? Ovatko oppilaat itse hyödyntäneet samoja keinoja jonkin tavoitteen saavuttamiseksi? Onko joku kohdistanut näitä keinoja heihin itseensä? Ovatko he nähneet keinoja käytettävän jossakin, esimerkiksi mediassa? Listatkaa vielä yhteisesti muita vaikuttamisen keinoja, joita oppilaat tietävät. Esimerkiksi:

- eettinen kuluttaminen, kierrättäminen ja boikotointi
- influensserit: asenteiden muuttaminen ihmisiin vetoavien esikuvien avulla
- tiedon, empatian ja muospaineen lisääminen, jotta ihmiset muuttaisivat käyttäytymistään [tiedottaminen, tempaukset, kampanjat – myös visuaaliset keinot, esimerkiksi meemit, gifit ja taide].
- poliittinen vaikuttaminen: lisätä tietoa, empatiaa ja muospainetta vallassa olevia kohtaan, jotta he muuttaisivat lakeja – vetoamukset, kansalaisaloitteet, adressit [esim. Avaaz ja SumOfUs], mielenosoitukset, lobbaus – tutustukaa myös nuortenideat.fi Nuortenideat.fi-sivustoon, joka on valtakunnallinen nuorten vaikuttamispalvelu, jossa nuoret voivat tehdä ehdotuksia, osallistua ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin
- yleisen tietoisuuden lisääminen: mediakampanjat, mainokset, sosiaalisen median hyödyntäminen, mielipidekirjoitukset
- järjestössä, yhdistyksessä tai kansalaisliikkeessä mukana oleminen
- jonkin toiminnan tukeminen, esimerkiksi osallistumalla varainkeruuseen
- ehdolle asettuminen, ehdokkaan tukeminen, äänestäminen oppilaskunnassa ja nuorisovaltuustossa

61. Vaikuta: Pulmasta toimeen | 1.–3.lk |

Harjoitteessa tutustutaan vaikuttamistoiminnan rakenteeseen pähkinänkuoressa ja harjoitellaan kansalaisvaikuttamisen taitoja.

Katsotaan video Unicefin video Maailman suurin oppitunti, osa 2., jossa nuoret eri puolilla maailmaa ovat ryhtyneet vaikuttamaan. Linkki videoon löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta. Pyydä oppilaita painamaan mieleensä mitä pulmia nuoret videolla kohtasivat ja miten he niitä ratkoivat.

Kirjaa oppilaiden huomiot taululle yksinkertaisen rakenteen sisään:

Bali:

ONGELMA: Muoviroskat maailman merissä

RATKAISU: Kampanja, rantojen siivouspäivät, vetoamukset poliitikoille

TAVOITE: Meret ja rannat pysyvät puhtaina. Poliitikot kieltävät kertakäyttömuovipussit.

Tehkää jokaisesta videon pulmasta vastaava taulukko. Näin saatte erityisesti ratkaisuja taululle paljon. Ne ovat keinoja, joilla maailma voi muuttua.

Pyydä oppilaita sitten miettimään, mihin maailman pulmiin he haluaisivat itse puuttua. Kirjatkaa ideoita taululle. Valitkaa pulmista muutamia, ja ideoikaa niille pienryhmissä ratkaisuja videolla nähtyjen esimerkkien innostamana, keinovalikoimaa avuksi käyttäen.

Ovatko jotkut ideat sellaisia, joita oppilaat voisivat toteuttaa omassa luokassa? Voisiko niistä kertoa koko koululle, vaikkapa aamunavauksessa?

62. Syvenny: Mikä motivoi vaikuttamaan? | 4.–9.-lk |

Harjoituksessa etsitään ymmärrystä siihen, mikä motivoi ja innostaa vaikuttamaan.

Katsokaa videot Palestiinassa toimivasta lasten ja nuorten sirkuskoulusta ja gazalaisesta sairaalaklovnista. Pyydä oppilaita etsimään vastauksia seuraavaan kysymykseen videoilta: Mikä motivoi sirkuskoulun ohjaajaa ja sairaalaklovnia toimintaan?

Kerätkää yhdessä taululle vastauksia.

Pohtikaa, minkälaista toimintaa oppilaiden omassa elämässä on, jossa ihmiset toimivat vaikuttaakseen jonkin asian eteen [esimerkiksi oppilaskunta, vanhempainyhdistys, kansalaisjärjestöt, harrastustoiminta]. Ovatko omat vanhemmat, isovanhemmat tai muut tutut mukana jossakin toiminnassa, jossa pyritään vaikuttamaan johonkin asiaan? Ovatko oppilaat itse mukana jossakin sellaisessa toiminnassa?

Haastatelkaa lähialueen vaikuttajia pienryhmissä – harrastuskerhojen ohjaajia, vapaaehtoistoiminnassa mukana olevia ihmisiä, kansalaisjärjestöjen toimijoita, kunnanvaltuuston jäseniä. Esimerkkikysymyksiä:

- Kuka olet ja missä toiminnassa olet mukana?
- Mitä tavoitteita toiminnallanne on?
- Miksi olet toiminnassa mukana?
- Mitä se antaa sinulle?
- Millaisia haasteita toiminnassa on?
- Millaisia onnistumisen kokemuksia sinulla on toiminnasta?
- Voiko kuka tahansa osallistua toimintaanne?

Haastattelut voi videoida, äänittää tai kirjata ylös. Tehkää haastatteluista sarjakuvia, videoita, lehtijuttuja tai pieniä esityksiä. Tuotokset voi jakaa sopivassa mediassa, esimerkiksi luokassa, aamunavauksessa tai vaikka koulun sivuilla.

63. Syvenny: Kuka käyttää valtaa? | 4.-9.-lk |

Perehtykää vallankäyttäjiin sekä vallankäytön tapoihin tekemällä yhteiskunnallisen vallan käyttäjistä ajatuskartta. Jatkaa haastattelemalla vallankäyttäjiä.

Vaihe 1: Ketkä käyttävät valtaa?

Pyydä oppilaita kirjaamaan lapuille vallankäyttäjiä, jotka päättävät oppilaiden elämään vaikuttavista asioista koulussa ja sen ulkopuolella. Oppilaat kirjoittavat yhden tahon nimen kullekin lapulle ja käyvät kiinnittämässä lappuja luokan seinälle omaan tahtiin. Sanoja voi koota myös digitaalisesti.

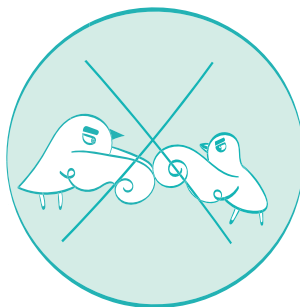
Esitä oppilaille apukysymyksiä: Kuka / ketkä säätävät lait? Kuka valvoo, että lakeja noudatetaan? Kuka päättää terveydenhuollosta? Kuka / ketkä päättävät, mitä koulussa opetetaan? Mikä / mitkä / ketkä viestivät tehdyistä päätöksistä kansalaisille?

Oppilaiden tekemää listaa voidaan täydentää ajankohtaisilla uutisilla ja yhteiskunnallisista keskusteluista heräävillä kysymyksillä. Ohjaa oppilaita kiinnittämään huomiota siihen, kuinka paljon heidän elämänsä keskeisesti liittyvistä asioista tehdään koko ajan päätöksiä ja mitä valtaa käyttäviä tahoja seinältä vielä puuttuu.

Kun oppilaat ovat tuoneet kaikki lappunsa seinälle, kysy, olisiko sinne tarpeen lisätä esimerkiksi seuraavia tahoja: puolueet, media, armeija, eduskunta, valtioneuvosto, kunnanvaltuusto, kansalaisjärjestöt, oikeuslaitos, poliisi, oppilaitokset, uskonnolliset yhdyskunnat, huoltajat, opettajat, valmentajat, yritykset, yms. Varmista samalla, että oppilailla on käsitys kaikista seinällä olevista vallankäyttäjistä.

Vaihe 2: Miten valtaa käytetään?

Jaa oppilaat pienryhmiin ja jaa kullekin ryhmälle yksi yhteiskunnallinen vallankäyttäjä, johon he tutustuvat tarkemmin. Kukin pienryhmä tekee ajatuskartan, jonka keskelle merkitään kyseisen tahon nimi [esim. kunnanvaltuusto, puolue, ym.] ja ympärille kirjaetaan kaikki ne asiat, joihin se käyttää valtaa yhteiskunnassa. Etsikää tietoa internetistä ja muista tietolähteistä. Kun ajatuskartat ovat valmiita, kootkaa ne näyttelyksi seinälle tai käytävälle.

Keskustelkaa yhdessä: Onko kaikki vallankäyttö yhteiskunnassa näkyvää? Mitkä valtaa käyttävistä toimijoista ja tahoista olivat etukäteen tuttuja? Mistä kuulitte nyt ensimmäisen kerran? Onko vallankäytöstä vaikeaa / helppoa löytää tietoa?

Vaihe 3: Miten minä voin vaikuttaa vallankäyttäjiin?

Pyydä oppilaita keksimään ja kirjaamaan omat tapansa ja mahdollisuutensa vaikuttaa eri valtaa käyttäviin tahoihin ja kiinnittämään laput ajatuskarttojen viereen seinälle.

Tämän jälkeen keskustelkaa, mitkä tavat vaikuttaa ovat helppoja ja mitkä taas vaikeita toteuttaa, mitkä hyödyllisiä tai haitallisia. Voit myös jatkaa henkilöimällä valtaa ja pyytää oppilaita kirjaamaan yksittäisten ihmisten nimiä, joita he tietävät toimivan kussakin valtaa käyttävässä tahossa.

Keskustelkaa, mitä piirteitä oppilaiden tunnistamissa vallankäyttäjissä on [ikä, sukupuoli, etnisyys, toimintakyky, ulkonäkö, puhetapa, ammatti, koulutus]. Mitä tämä kertoo vallan jakautumisesta?

Vaihe 4: Paneelikeskustelu

Järjestäkää koululla paneelikeskustelu, johon kutsutte yhteiskunnallista valtaa käyttävien tahojen edustajia. Osa keskustelijoista voi olla myös koulun omasta oppilaskunnasta. Näkökulma voi olla esim. Miten lasten ja nuorten ääni kuuluu päätöksenteossa?

Jokainen luokassa mieltii kysymyksiä panelisteille. Äänestäkää jatkoon 10 kysymystä, jotka haluatte esittää paneelille. Valitkaa ainakin kaksi vetäjää keskustelulle – voitte järjestää vetäjien valinnastakin vaalit, jossa jokainen halukas saa ilmoittautua ehdokkaaksi ja kertoa miksi olisi hyvä vetäjä. Osan kysymyksistä voi jakaa yleisössä oleville oppilaille. Kaikki kysymykset voi myös jakaa siten, että parit tulevat vuorollaan esittämään yhden kysymyksen panelisteille.

64. Tutki: Kuka saa näkyä? | 1.–9.-lk |

Tarkastelkaa opetusmateriaaleja yhdenvertaisuuden silmälasien läpi. Millaisia havaintoja teette?

Tutkikaa opetusmateriaaleja, kuten oppikirjoja ja muuta luokassa käyttämäänne materiaalia, yhdenvertaisuuden silmälasien läpi.

- Onko eri sukupuolia kuvissa yhtä paljon? Laskekaa ja verratkaa.
- Tekevätkö eri sukupuoliin kuuluvat ihmiset samoja vai eri asioita?
- Millaisissa ammateissa eri sukupuoliin kuuluvat ihmiset on kuvattu?
- Esiintyykö kuvissa etnisesti monenlaisia ihmisiä?
- Onko kuvissa fyysisesti vammaisia ihmisiä?
- Onko kuvissa eri ikäisiä ihmisiä?
- Millainen on kirjan mukaan suomalainen ihminen?
- Millaisia perheitä kuvissa on? Onko muita vaihtoehtoja kuin äiti, isä, tyttö ja poika?
- Millaisia ihmisiä kuvista puuttuu?
- Miksi on tärkeää, että kuvissa olisi monenlaisia ihmisiä tekemässä monenlaisia asioita?

65. Syvenny: Mainokset – miten meihin vaikutetaan? | 4.–9.-lk |

Harjoituksessa tarkastellaan, miten meihin vaikutetaan mainosten avulla, ja laaditaan ohjeet mainosten huomaamiseen, tunnistamiseen ja kriittiseen tarkasteluun sekä luodaan mainoksista vapaa tila.

Yksilötyö:

Pidä mainospäiväkirjaa vuorokauden ajan – kirjaa ylös kaikki mainokset, joita näet tai kuulet. Kirjaa ylös:

- missä näit / kuulit mainoksen
- missä muodossa se oli [esim. radiomainos, valokuva, GIF-animaatio, video, tuotemerkki jossakin esineessä]

- mitä se mainosti
- kenelle se oli suunnattu
- millaisia ajatuksia, tunteita ja mielikuvia mainoksen näkeminen herätti sinussa

Valitse yksi mainos, joka vaikutti sinuun voimakkaasti. Etsi tietoa mainoksesta internetistä: kuka sen teki, kuinka paljon rahaa siihen käytettiin. Esittele se muulle luokalle ja kerro siitä kirjaamasi asiat. Valmistaudu jakamaan taltiointi mainoksesta. Kerro vielä, mistä tiesit, että kyseessä on mainos eikä esimerkiksi taideteos.

Keskustelkaa yhdessä koko luokan kanssa:

- Mitä yhdistäviä piirteitä eri mainoksilla on?
- Miten mainoksen voi tunnistaa?
- Miten ja missä mainoksia esiintyy?
- Mitä tai millaista käytöstä niiden avulla halutaan kuluttajalta?
- Mitä muuta mainokset haluavat kuluttajalta kuin tuotteen ostamista?
- Mitä keinoja mainoksissa käytetään kuluttajiin vetoamiseksi?

Ryhmätyö:

Tehkää kuvitettu ohjekirja, jossa annatte mahdollisimman tarkat mutta tiiviit ohjeet siihen, miten mainoksia voi katsella ja kuunnella kriittisesti. Kuvat voivat olla valokuvia tai itse piirrettyjä kuvia. Kertokaa ohjekirjassa:

- mikä on mainos ja mistä sen tunnistaa
- mihin se pyrkii
- millaisilla keinoilla se pyrkii vetoamaan ihmisiin
- miten mainokseen voi suhtautua kriittisesti

Ryhmätyö:

Jatkakaa mainosmanuaalien tekemisen jälkeen kuvittelemalla ja kuvaamalla tila, jossa ei ole mainoksia. Kuvaamisen voi toteuttaa kirjoittamalla, piirtämällä, valokuvaamalla tai kuvakäsittelmällä kuvia tiloista, joissa normaalisti on mainoksia.

Onko koulu mainoksista vapaa paikka? Voisiko koulu olla sellainen? Luokaa kouluun tila, jossa ei ole mainoksia. Korvatkaa mainokset lauseilla, jotka kannustavat vastuulliseen kuluttamiseen. Miten mainokseton maailma on erilainen kuin maailma, jossa on mainoksia?

66. Tutki: Juurisyyt | 4.–9.-lk |

Harjoituksessa syvennytään tutkimaan, mitkä syyt aiheuttavat ja ylläpitävät jotakin epäkohtaa. Kun ilmiön taustoja ymmärtää syvällisesti, voi valistuneemmin miettiä ratkaisuja sen muuttamiseksi.

Aloittakaa katsomalla Maailman suurin oppitunti -video YK:n kestävän kehityksen tavoitteista. Linkki videoon löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän alta. Pyydä oppilaita kiinnittämään huomiota kestävän kehityksen toteutumiseen liittyviin haasteisiin.

Listatkaa yhdessä taululle, millaisista haasteista videossa kerrottiin.

Jaa oppilaat pienryhmiin. Pyydä jokaista ryhmää valitsemaan yksi haaste taululta, tai miettimään jokin muu haaste tai epäkohta, jonka jokainen ryhmässä tunnistaa ja johon haluaisi vaikuttaa.

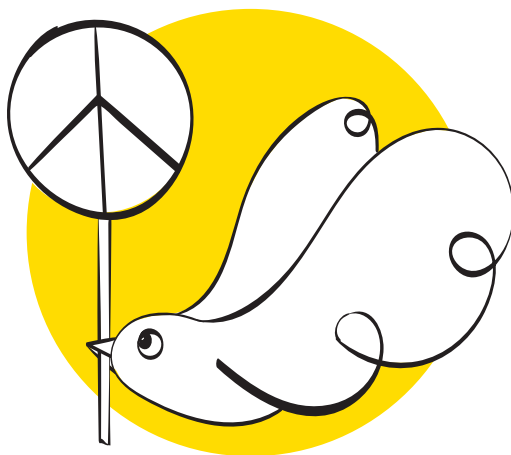
Vaihe 1: Puu

Jokainen pienryhmä saa yhden A3- tai A2-kokoisen paperin, tusseja sekä tarralappuja. Paperille piirretään iso puunrunko, jolla on juuret, runko ja oksisto. Puun runkoon ryhmä kirjoittaa valitsemansa vaikuttamiskohteen eli epäkohdan, johon yritetään vaikuttaa. Harjoituksen voi tehdä myös esimerkiksi Padletilla, Flingalla tai Prezillä.

Vaihe 2: Puun juuret ja oksat

Ryhmä keskustelee ja kirjaa tarralapuille ongelmaan liittyviä syitä ja seurauksia, syyt yhden värisille lapuille ja seuraukset toisen värisille. Epäkohdan aiheuttavat syyt kiinnitetään puun juurakkoon. Epäkohdasta johtuvat seuraukset kiinnitetään puun oksiin.

Pyydä oppilaita pohtimaan syitä ongelmien taustalla. Esimerkiksi puhtaan veden puutteen synnä voi olla kuivuus, jonka synnä on ilmastonmuutos, jonka synnä on ihmisen toimet, ja niin edelleen. Näitä syvemmälle meneviä syitä voi lisätä syvemmälle juurakkoon, jolloin päästään käsiksi ongelmien juurisyyihin. Palaako jokin seuraus syihin luoden negatiivisen kierteen?

Vaihe 3: Puun esittely

Pienryhmät esittelevät valmiin puunsa muille pienryhmille. Muut ryhmät kommentoivat sekä esittävät kysymyksiä ja täydennyksiä. Ryhmät täydentävät omaa puutaan muiden kommenttien perusteella.

Vaihe 4: Tiedonhankinta

Ryhmät etsivät lisätietoa eri lähteistä, jotta pystyvät paremmin ymmärtämään ilmiötä ja sen taustalla vaikuttavia syitä. Ryhmä kirjaa puuhun uusia ajatuksia, joita he saavat lisätietoa etsimällä.

Asiantuntijoiden haastattelu. Tiedonhankintaa on mahdollista tässä vaiheessa täydentää asiantuntijoiden haastatteluilla puhelimitse, sähköpostilla tai kasvotusten. Oppilaat pohtivat yhdessä muun ryhmän ja opettajien kanssa, keitä asiantuntijoita he voivat haastatella saadakseen lisätietoa valitsemastaan ilmiöstä. Tarkentakaa ensin, kuka tai ketkä voisivat olla ilmiön asiantuntijoita ja miten heihin saisi yhteyden.

Kun ilmiöstä alkaa olla paljon tietoa, ryhmä esittää ideoita siitä, mitkä olisivat parhaita tapoja muuttaa tilannetta ja ratkoa ongelmaa. Asiantuntijalta voi kysyä myös neuvoja siitä, kuinka epäkohtaan voi vaikuttaa. Tekeekö joku taho jo asialle jotakin? Miten nuoret voisivat vaikuttaa valitsemaansa ilmiöön tai kerätä sille huomiota? Millaisia vaikuttamisen keinoja voisi hyödyntää?

Työskentelyä voi jatkaa Vaikuta: Unelmista totta tai Vaikuta: Jos minä saisin päättää... -harjoituksilla.

Harjoituksessa ideoidaan ratkaisuja ongelmiin ja harjoitellaan kansalaisvaikuttamisen taitoja.

Oppilaat jatkavat Juurisyyt-harjoitusta ryhmissä [tehtävä 66].

Vaihe 1: Unelmakartta

Pyydä oppilaita luomaan unelmakartta, johon he visioivat miltä maailma näyttäisi, jos Juurisyyt-harjoitteen epäkohta ratkeaisi. Apukysymyksiä: Mitä hyvää epäkohdan ratkeamisesta seuraisi? Miten ihmiset, luonto ja talous voisivat? Listaa hyvistä asioista seuraavia hyviä asioita.

Tarkastelkaa sitten Juurisyyt-harjoituksessa tehtyä puuta. Minkä puussa pitää muuttua, jotta positiivinen unelma olisi mahdollinen? Listatkaa muutosvaatimukset.

Vaihe 2: Aivomyrsky

Seuraavaksi oppilaat ideoivat, millaisilla erilaisilla ja moninaisilla keinoilla muutoksen voisi saada aikaan ja positiiviseen lopputulokseen voisi päästä. Kannusta oppilaita ajattelemaan rohkeasti ja luovasti, sekä listaamaan niin paljon ideoita, kuin he keksivät, sensuroimatta niitä vielä tässä vaiheessa.

Vaihe 3: Siivilöinti

Kun ideat on listattu, pyydä oppilaita tarkastelemaan ideoita kriittisesti:

- Ratkooko idea ongelman juurisyytä?
- Aiheuttaisiko idea ongelmia jossakin toisaalla?
- Ottaako idea huomioon ne ihmiset, joita ongelma ja sen ratkaisu koskettaa?
- Voisiko idea saada aikaan haluamanne kaltaisen muutoksen?
- Voisiko onnistumista arvioida? Miten?
- Olisiko idea toteuttamiskelpoinen? Miksi? Miksi ei?

Pyydä ryhmiä sitten valitsemaan ratkaisuideoistaan yksi, joka vaikuttaa vahvalta.

Vaihe 4: Ideasta toiminnaksi

Seuraavaksi pienryhmissä tehdään suunnitelma sille, miten idean voisi toteuttaa.

Tukikysymykset suunnitelman teolle:

- **Raamit:** Millä laajuudella haluatte toteuttaa suunnitelmanne: yksilötaso, oma lähiympäristö, Suomi, Eurooppa, maailma...?
- **Ihmiset:** Kenet täytyy saada mukaan: asiantuntijaksi, toteuttamaan, tukemaan, kuulemaan suunnitelmasta?
- **Miten:** Millä keinoilla suunnitelmaa toteutetaan?

Lopuksi pyydä oppilaita vielä pohtimaan, onko suunnitelma realistinen ja vaikuttava.

- **Haasteet:** Mitä haasteita suunnitelman toteuttamisessa voi olla? Miten haasteet voisi ratkaista?
- **Arviointi:** Millä tavalla toteutumista voi arvioida?

Vaihe 4: Kaikki mukaan!

Valmistakaa esitys toimintasuunnitelmastanne muulle luokalle. Esityksen tavoitteena on saada kaikki innostumaan suunnitelmastanne.

Esityksessä kertokaa haluamallanne tavalla seuraavat asiat:

- Millainen on maailma, josta unelmoitte: "Olisipa meillä maailma, jossa..."
- Mihin ongelmaan olette ideoineet ratkaisua: "Mutta valitettavasti ongelmana on..."
- Millaista toimintaa olette suunnitelleet: "Voimme kuitenkin muuttaa maailmaa näin..."
- Miten muut voivat osallistua kampanjaan ja miksi heidän kannattaa osallistua: "Ja Sinäkin voit tulla mukaan..."

Esitys voi olla missä tahansa muodossa: videoitu esitys [esim. vlogi], puhuttu selostus, mininäytelmä, tarina, yhteiskunnallinen mainos, kuunnelma tai seinäsarjakuva, ja se voi sisältää esimerkiksi osallistavan minitietovisan, haaste- tai arvauspelin, adressin tai vaikkapa kansalaisaloitteen.

Keskustelkaa lopuksi yhdessä koko luokan kanssa:

Millä keinoilla saitte muut innostumaan toimintasuunnitelmaanne? Millaiset esitykset innostivat sinua mukaan? Miten tieto ja ymmärrys asiasta sekä empatian lisääntyminen voi muuttaa maailmaa? Mikä lisäsi toimintasuunnitelman uskottavuutta?

Lähde: Harjoitus pohjautuu Rauhankoulun [www.rauhankoulu.fi] harjoitteisiin.

68. Vaikuta: Jos minä saisin päättää... | 4.–9.lk |

Harjoituksessa opetellaan kirjoittamaan ja pitämään kantaaottava puheenvuoro.

Harjoituksen voi tehdä yksin, pareittain tai pienryhmissä.

Pyydä oppilaita pohtimaan ja kirjaamaan asioita ja epäkohtia, joihin he haluaisivat vaikuttaa. Vaikuttamisen kohde voi olla läheinen, omaan arkeen liittyvä tai jokin suurempi, maailmanlaajuinen asia. Se voi myös olla jokin Juurisyyt-harjoituksesta nousseista epäkohdista.

Apukysymyksiä pohdintaan: Mikä asia tai epäkohta on mietityttänyt, puhututtanut tai tuntunut ärsyttävältä tai epäreilulta viime aikoina? Jos saisit vallan muuttaa yhteiskunnassa yhden asian, mitä muuttaisit?

Suunnitelkaa aiheesta lyhyt puheenvuoro. Esitelkää ja perustelkaa oma mielipiteenne aiheesta puheenvuorossa.

Apukysymyksiä puheenvuoron laadintaan:

- Mihin asiaan haluan muutoksen?
- Miksi asia on tärkeä?
- Keille asia on tärkeä?
- Minkälainen muutos tarvittaisiin, jotta asia toteutuisi?
- Ketkä ovat muutoksesta vastuussa – kuka voi saada aikaan muutoksen?

Jokainen oppilas tai ryhmä pitää vuorollaan oman puheenvuoronsa. Opettaja tai joku oppilaista kirjaa näkyville puheenvuoroissa esitetyt mielipiteet ja kannanotot. Lopuksi käydään läpi kaikki kannanotot ja pohditaan, miten kullekin niistä saataisiin parhaiten huomiota. Syntyisikö siitä uutinen tai mielipidekirjoitus? Kannattaisiko järjestää jokin tapahtuma tai tempaus, jotta epäkohta saisi huomiota ja sitä voitaisiin muuttaa? Pohditaan yhdessä tai pienryhmissä, mitä asioita ryhdytään ajamaan ja miten. Kirjatkaa myös erilaisia keinoja vaikuttaa tai saada vaikuttamiskohteelle huomiota.

Lähde: Pidä silmät auki – jutuntekijän opas, s. 9 [2017]. Linkki lähteeseen löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

Tehtäväkokonaisuus on muokattu Sanomalehtien Liiton tuottaman Pidä silmät auki – Jutuntekijän opas -materiaalin tehtävän pohjalta. Sanomalehtien Liiton mediakasvatustoiminta edistää lasten ja nuorten kriittistä medialukutaitoa ja uutismedian käyttöä opetuksessa. Jutuntekijän oppaan harjoitukset on tehnyt Nuorten ääni -toimitus. Se on Helsingin kaupungin nuorisopalveluiden media- ja demokratiakasvatushanke, jossa nuoret saavat äänensä kuuluviin medioissa.

69. Tutki: Ihanteellista yhteiskuntaa etsimässä | 4.–9.lk |

Harjoitteen tarkoituksena on tutustua eri yhteiskunnallisiin ihanteisiin ja tunnistaa demokraattisen yhteiskunnan piirteitä. Samalla harjoitellaan demokratiataitoja: argumentaatiota, kuuntelemista, kriittistä ajattelua ja äänestämistä.

Jaa luokka seitsemään pienryhmään. Jokainen pienryhmä saa infokortin, jossa kerrotaan yhdenlaisesta yhteiskunnallisesta aatteesta, valtiojärjestyksestä tai demokraattisesta ihanteesta. Infokortit löytyvät verkko-oppaasta. Oppilaiden tehtävänä on

1. tutustua aiheeseensa
2. löytää jokin olemassa oleva valtio [historiasta tai nykyajasta], jossa järjestelmä tai aate on toteutunut
3. luoda suunnitelma sille, miten oman järjestelmän paremmuuden voisi perustella muille
4. onnistua vakuuttamaan muut oppilaat siitä, että tämä järjestelmä on paras ja tulisi ottaa käyttöön Suomessa.
5. lopuksi oppilaat äänestävät parhaasta järjestelmästä [tai parhaista perusteluista].

Vaihe 1:

Ryhmät lukevat infokortin ja tekevät sen sisällöstä käsittekartan, täydentämällä tietoja netistä tai opetusmateriaaleista. Hakusanoina voi käyttää infokortin keskeisiä käsitteitä sekä sanoja, joiden avulla demokraattiset oikeudet tai niiden puute tulevat näkyviksi, kuten ”demokraattiset oikeudet”, ”demokraattiset valtiot”, ”autoritarismi”, ”diktatuuri”, ”mielenosoitus”, ”vapaa lehdistö” ja niin edelleen.

Vaihe 2:

Ryhmät etsivät jonkin olemassa olevan valtion [historiasta tai nykyajasta], jossa järjestelmä tai aate on toteutunut ja yhden, jossa se ei ole toteutunut ja johon he tutustuvat tarkemmin.

Käyttäkää valitsemianne valtioita esimerkkeinä, kun vertaillette:

- Mistä tunnistaa demokraattisen valtion?
- Mistä tunnistaa valtion, jossa demokratia ei toteudu?
- Onko vertailumaissanne toisinajattelijoita, mielenosoituksia, kansalais-toimintaa, vapaata lehdistöä? Jos ei, miksi? Miten valtio kohtelee toisinajattelijoita?
- Mitä ongelmia demokratian puute aiheuttaa kansalaiselle?

Vaihe 3:

Ryhmien tehtävänä on seuraavaksi saada muut vakuuttumaan siitä, että heidän kortissaan kuvattu aate on paras – riippumatta siitä, olisiko se todellisuudessa toimiva tai edes ihmisoikeuksia kunnioittava.

Ryhmä suunnittelee yhteisen puheenvuoron, jolla vakuuttaa muut. Millä perusteilla oma järjestelmä on paras? Käyttäkää valitsemianne valtioita esimerkkinä siitä, miten hyvin järjestelmänne toimii.

Apukysymyksiä puheen kirjoittamiseen:

- Millaista aatetta / ihannetta / järjestelmää edustatte?
- Mitä hyvää seuraisi, jos järjestelmä olisi vallalla?

Vaihe 4: Lobbaus

Ryhmät hajaantuvat uusiksi pienryhmiksi siten, että jokaisessa uudessa ryhmässä on yksi oppilas edellisistä pienryhmistä. Uusissa ryhmissä jokaisella oppilaalla on minuutti aikaa kertoa, miksi oma järjestelmä on loistava. Muut voivat esittää tarkentavia kysymyksiä ja haastaa puhujaa. Opettaja voi kellottaa puheenvuoron vaihtoja, jotta jokainen pääsee pienryhmässä ääneen.

Vaihe 5: Äänestys

Äänestystä varten jokaisella on yksi ääni. Oman ryhmän esitystä ei saa äänestää. Ryhmä kerrallaan esittelee järjestelmänsä kokoukselle ja pyrkii vielä kerran vakuuttamaan muut sen erinomaisuudesta. Muut oppilaat saavat esittää tarkentavia kysymyksiä ja kommentoida esitystä.

Jokaisen esityksen jälkeen suoritetaan äänestys. Jos ehdotus saa enemmän KYLLÄ-ääniä, ehdotus menee läpi, eli luokka on kuvitteellisesti valinnut kyseisen aatteen / ihanteen / järjestelmän Suomen uudeksi järjestelmäksi. Mikäli ehdotus saa enemmän EI-ääniä, ehdotus hylätään.

Purkukeskustelu:

- Oletteko tyytyväisiä äänestyksen lopputulokseen? Miksi?
- Miltä tuntui ajaa jotakin asiaa mihin ei uskonut / mihin uskoi?
- Minkälaiset perustelut olivat vaikuttavimpia? Minkälaiset heikoimpia?
- Mihin vetositte vaikuttaessanne toisiinne [tunteet, äly, faktat, talous, solidaarisuus...]
- Mikä aatteista oli tutuin? Miksi?
- Millainen poliittinen järjestelmä Suomessa on?
- Mikä olisi mielestänne täydellinen yhteiskuntajärjestelmä? Mitä eri piirteitä siinä yhdistyisi?
- Mihin demokratian muotoon lasten ja nuorten olisi helpointa osallistua?

Harjoitteen lähde: Allianssi ry [2011] Gaia – Kansojen kokous -roolipeli. Linkki lähteeseen löytyy verkko-oppaasta kyseisen tehtävän kohdalta.

70. Vaikuta: Lasten kokous | 1.–3.-lk |

Keskustelkaa ja äänestäkää koulun arjessa olevista asioista, joita oppilaat haluaisivat kehittää.

Harjoitelkaa oman mielipiteen kertomista, perustelua, äänestämistä ja uusien ideoiden keksimistä lasten kokouksessa.

Pyydä oppilaita kertomaan koulun arjesta kysymyksiä tai epäkohtia, joita he haluaisivat kehittää.

- 1. Epäkohdan esiintuominen:** Kun oppilas keksii jonkin epäkohdan tai kehittämiskohteen, pyydä häntä kertomaan
 - miksi epäkohta on epäkohta – miten se vaikuttaa oppilaisiin?
 - mitä hyvää sen muuttamisesta voisi seurata?
- 2. Muiden kuuleminen:** Pyydetään muilta mielipiteitä mainittuun epäkohtaan. Oman mielipiteen tai näkemyksen voi kertoa paitsi sanoin, myös esimerkiksi piirtämällä, valokuvaamalla tai osoittamalla kuvasta.
- 3. Äänestäminen:** Kun kaikki epäkohdat on esitelty, oppilaat voivat äänestää, mihin kaikkiin epäkohtiin tartutaan. Äänestys voi tapahtua esim. näin: ”Oppilas, joka on samaa mieltä voi nousta seisomaan / nostaa peukun ylös / nostaa hymynaamakortin esille”.
- 4. Ratkaisun etsiminen:** Kun riittävän moni on sitä mieltä, että epäkohtaan tulisi puuttua, keskustellaan yhdessä
 - kuka siihen voisi puuttua?
 - voivatko oppilaat itse tehdä asialle jotain?
 - kenelle asiasta pitäisi kertoa [esim. muille oppilaille, vanhemmille, opettajille...]

Lopuksi voidaan taas äänestää, mikä toimenpide valitaan, ja sopia sen toteuttamisesta.

Keskustelussa on tärkeä tuoda esille, että jokaisen mielipide on tärkeä ja että kysymyksiin ei ole oikeaa tai väärää vastausta. On tärkeää tehdä tilanteesta turvallinen: jokaisella on oikeus muodostaa ihan oma mielipide [vaikka vieruskaveri olisikin eri mieltä] ja kertoa siitä. Toisten mielipiteitä ei saa arvostella.

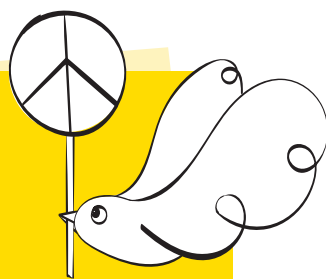
71. Arviointi: Jana-arviointi | 1.–9.lk | 🧑

Kuvitelkaa luokkahuoneen keskelle kulkemaan jana. Janan toisessa päässä on TÄYSIN SAMAA MIELTÄ ja toisessa TÄYSIN ERI MIELTÄ. Keskellä janaa on EN OSAA SANOA. Lue oppilaille väitteitä, ja pyydä asettumaan janalle sellaiseen kohtaan, joka vastaa parhaiten oppilaan omaa arviota väittämästä. Voit varioida kysymyksiä ja valita listasta ikäryhmälle sopivia kysymyksiä.

Kun oppilaat ovat asettuneet janalle, pyydä muutamia ajatuksia oppilailta. Miksi he seisovat valitsemassaan kohdassa? Mitä he haluaisivat vielä oppia vaikuttamisesta?

Väittämät:

- Uskallan ilmaista mielipiteeni.
- Osaan perustella mielipiteeni.
- Osaan kuunnella toisen mielipidettä.
- Uskon, että lapset ja nuoret voivat muuttaa maailmaa teoillaan.
- Haluan vaikuttaa minulle tärkeiden asioiden edistämiseen.
- Tiedän keinoja, joilla monimutkaistakin ongelmaa tai ilmiötä voi tutkia ja oppia ymmärtämään.
- Tiedän, miten suurenkin ongelman ratkaisua voi lähestyä.
- Osaan tarkastella vaikuttamistoimintaa kriittisesti – myös silloin, kun minuun yritetään vaikuttaa.
- Osaan kertoa keinoista, joilla maailmaa voi muuttaa.
- Osaan käyttää keinoja, joilla maailmaa voi muuttaa.

Opettajan opas

Agenda 2030 teemapäivät

Opas tarjoaa peruskoulun opettajille lähtökohtia, ideoita ja helposti käyttöön otettavia tehtäviä monialaisten oppimiskokonaisuuksien tai ilmiöprojektien toteuttamiseen YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden teemoista. Opas koostuu viiteen eri teemaan keskittyvistä kokonaisuuksista:

1. Agenda 2030 – kestävän kehityksen kokonaisuus
2. Ilmastotekoja – ilmastomuutoksen syyt ja seuraukset
3. Vastuullista kuluttamista – tuotteiden globaalit ketjut
4. Tasa-arvo ja ihmisoikeudet – yhdenvertaisuus rakentaa rauhaa
5. Demokratia ja osallisuus – vaikuttamista lähellä ja kaukana

Opas rohkaisee tarttumaan globaalikasvatuksen suuriin kysymyksiin. Agenda 2030 -tavoitteista nousevat teemat hyötyvät monialaisesta työskentelystä, sillä ne ovat laajoja, ne koskettavat kaikkia ja niillä on kosketuspintaa kaikkiin koulun oppiaineisiin. Monialaisuus tukee suurien, ristiriitoja sisältävien ja tunteita herättävien kysymysten käsittelyä. Oppaan tehtävien tavoitteena ei ole antaa valmiita, lopullisia vastauksia, vaan ohjata oppilas oikeiden kysymysten äärelle ja antaa välineitä teemojen kriittiseen ymmärtämiseen.

RAUHANKASVATUS-
INSTITUUTTI

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet